

ב"ה טוב טעם ודעת ולמדנו (ל) כי במצוות האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והמורה שבעל-פה, התשס"א - התשס"ג; תמצית ההשערות: אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; זרנא - מצרף; תבר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא - קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרכא טפחא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא - סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקף; השלישיה: (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא אולא - סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: תלישא-קטנא = תרסא - דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. פז - דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

1.1 בראשית מקץ מא,א:

בראשית מקץ מד,ג - ד: [ג] הבקר אור והאנשים שלהו המה וחמריהם: [ד] הם יצאו את-העיר לא הרחיקו ויוסף אמר לאשר על ביתו קום רדף אחרי האנשים והשנתם ואמרת אליהם למה שלמתם רעה תחת טובה:

(מ,ד) הם תלישא-גדולה (-תלשא), משוער על שיעור בכתוב לפניו ושיעור בכתוב אחריו.

שיעור בכתוב לפניו. שיעור זמן אור או עלות השחר משיאור המזרח עד שתנן החמה תני ר' ישמעאל ליתן תחום לבוקרו של בוקר. השיעור עצמו בזמן שיום ולילה שוים - אדם מהלך ארבעה מיל, נלמד מהמילטוט לוט לצוער

נאמר ב- [תלמוד ירושלמי ברכות פ"א,ה"א (וילנא ג, ב ד, א)] א"ר אבא כתיב השמש יצא על-הארץ ולוט בא צערה (בר' וירא יט, כג). וכתיב וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהַר (וי' אמר כב, ז). מקיש יציאתו לביאתו מה ביאתו משיתכסה מן הבריות אף יציאתו לכשיתודע לבריות. אמר רבי בא כתיב **הַבֶּקֶר אֹרֶךְ (מד,ג)** התורה קראה לאור בוקר תני רבי ישמעאל **בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר (שמ' בשלח טז, כא)** כדי ליתן תחום לבוקרו של בוקר.

פי' [פני משה ירושלמי ברכות פ"א,ה"א] א"ר אבא כתיב **הַשֶּׁמֶשׁ יֵצֵא** דברי ר' אבא ג"כ מעין הקושיא דר' חנינא הם כתיב **הַשֶּׁמֶשׁ יֵצֵא** וכתיב (וי' אמר כב, ז) **וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ** ונימא דמקיש יציאתו לביאתו דמה ביאתו משיתכסה מן הבריות אתה מחשבו ללילה ואף על פי שעדיין השמש בתוך עובי הרקיע אף יציאתו לכשיתודע לבריות דוקא אבל כל זמן שהוא בתוך עובי הרקיע לא מקרי **הַשֶּׁמֶשׁ יֵצֵא** על-הארץ ומפני מה אנחנו מחשבין היום מעלות השחר: [ד ג עמוד ב]

אמר ר' בא. היינו טעמא דכתיב **הַבֶּקֶר אֹרֶךְ** א"כ התורה קראה לאור בוקר אף על פי שעדיין לא נתודע השמש להבריות אור השחר קרויה בוקר: תני ר' ישמעאל. מהכתוב הזה שבתורה למדנו כן דכתיב **וַיִּלְקְטוּ אֹתוֹ בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר (שמ' בשלח טז, כא)** בא הכתוב כדי ליתן תחום לבוקרו של בוקר וזהו בוקר דעלות השחר לבוקר של זריחת השמש: עכ"ד [פני משה]

המשך [תלמוד ירושלמי ברכות] אמר רבי יוסי בי ר' בון אם אומר ליתן עוביו של רקיע ללילה בין בערבית בין בשחרית נמצאת אומר שאין היום והלילה שוין ותני באחד בתקופת ניסן ובאחד בתקופת תשרי היום והלילה שוין ...

אמר רבי חזנא מאיילת השחר עד שיאור המזרח אדם מהלך ארבעת מילין משיאור המזרח עד שתנן החמה ארבעת מיל ומניין משיאור המזרח עד שתנן החמה ארבעת מיל על הארץ ולוט בא צוערה ומן סדום לצוער ארבעת מיל יות' הוון אמר רבי זעירא המלאך היה מקדד לפניו הדרך ומניין מאיילת השחר עד שיאור המזרח ארבעת מיל כמו וכמו מילה מדמיא לחבירתה

בראשית וירא יט,ז: ויהי כהוציאם אתם החוצה ויאמר הקלט על-נפשך אל-תביט אחריך ואל-תעמד בכל-הפקר הנהרה הקלט פן-תספסא: פרט קדמא ויהי - תרסא, בתפקיד שיעור, שתבנית הבאה מלמדת לדרוש אותו כמוסבר בהמשך **כהוציאם אתם** - קדמא ואולא, להודיענו שהוא כעין כלל מלמד מצורת כעין בנין אב או דבר החוזר וקורה על השיעור המרומז בפרט קדמא, בנין אב כי ההמשך **וַיֹּאמֶר הַקְּלֵט עַל-נַפְשְׁךָ אֶל-תִּבְיֵט אַחֲרֶיךָ** תבנית פעמיים זקף בין שני קיסרים, משמשת בעוד מקומות בין היתר בתפקיד כעין בנין אב, ומלמד על הפרט קדמא שהפרט בתראה **החוצה** - רביע - ארבעה מילין של מרחק צוער מסדום הוא זמן ש- אדם מהלך ארבעת מילין משיאור המזרח עד שתנן החמה ארבעת מיל ומניין משיאור המזרח עד שתנן החמה ארבעת מיל דכתיב וכמו השחר עלה וגומר וכתיב השמש יצא על הארץ ולוט בא צוערה ומן סדום לצוער ארבעת מיל בקו ישר כי המלאך מקדד לפניו הדרך. בנין אב או דבר החוזר וקורה כבעין היקף ומניין מאיילת השחר עד שיאור המזרח ארבעת מיל כמו וכמו מילה מדמיא לחבירתה.

בראשית וירא יט,יט: הנה-נא העיר הנאת קרבה לנוס שמה והוא מצער אפלטנה נא שמה תלא מצער הוא ותתי נפשי:

שמה - רביע - אולי ארבעה מילין של מרחק צוער מסדום.

[אברבנאל (בר' א,ד)] ולזה אמרו שיום התורה לכל דיניה הוא מעלות השחר עד צאת הכוכבים. וכמו שכתב הראב"ע **שעה ושליש שעה קודם זריחת השמש יהיה הבקר אור** וכן אחרי בואו שעה ושליש שעה לא יהיה לילה. ומפני זה תולה הכתוב הבדל היום ברקיע המתנועע בסבוב מהראות השמש והירח והכוכבים. ועוד כלל באמרו ולהבדיל בין היום ובין הלילה. שהמאורות יעשו הבדלים בין חלקי היום עצמו ובין חלקי הלילה עצמו וגו'

להשוואה שיעור הליכת ארבע מילין מתחילת שקיעת החמה עד סוף השקיעה **דברים האזינו לב,מט:**

עלה אל-הר העברים הנה הר-נבו אשר בארץ מואב אשר על-פני ירחו

וראה את-ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל לאחזה:

אל-הר - תלישא-קטנה, מרמז על לימוד בענין שיעורין, **הר-נבו** - רביע, מרמז על שיעור בעל ערך ארבע

ב"ח על הטור א"ח ס' רצ"ב ס"ב על אמירת שלוש צדקתך במנחה של שבת זכר לפטירת שלושה צדיקים במנחה של שבת, משה

וכולל עמו יוסף ודוד. **ב"ח** משה נפטר בשקיעת החמה ביום ו' והיה מוטל בכנפי השכינה עד מנחה של שבת, השכינה נשאה אותו

ארבע מילין להר נבו. סימוכין **בבלי פסחים צד ג**, רבי יהודה אומר כי משקיעת החמה עד צאת הכוכבים שיעור הליכת ארבע מילין.

תוס' מסביר כי הכוונה מתחילת שקיעה ועד סוף שקיעה

דוגמא ללוח זמנים לאופק ירושלים בימינו, העמודות באפור לא שייכות לנאמר בעיון

עמוד השחר	איילת השחר?	יאור המזרח - עלות השחר	תחילת זמן צבית, תפילין וקריאת שמע	נץ (זריחת) החמה	שקיעה מלאה	צאת הכוכבים
כ-120 דקות לפני זריחה בניסן ותשרי	כ-72 דקות לפני זריחה בניסן ותשרי	5:17	5:40	6:35	16:39	17:07
3:52	4:29	4:40	5:01	5:51	17:46	18:12
2:57	4:07	4:07	4:34	5:33	19:45	20:15

בתקופת תמוז הפריש 2:36 שעות בין איילת לנץ, היינו 2 * 1:18, כפעמיים שעה ושליש ראה אברבנאל בשם ראב"ע גי' **הבקר אור** עולה 514. כחלקי שעה של 1080 חלקים = 28.55 דקות. 514 - 576 = 62 חלק' = 3.44 ד' <= 0.86⁰ שזה קצת יותר מ-0.78⁰ - 0.81⁰ לרפרקציה של השמש ועליית או שקיעת חצי גוף שמש. 576 הוא 2 * 288 רפ"ה ניצוצות קדושים שנפלו בבראיה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א - התשס"ג; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל: מונח - רבוי; **הפסוק פשטא** - מוציא מפשט; **מרכא = מארד, רבוי; דרנא** - מצרף; **תבר** - מחלק, מנעט, לא ממש; **טפחא = טרקה** - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** - קב"ש ששנויה לגזול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תבר טפחא** - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** - קבוצה שמעטתם חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקו** - סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** - פשוט, 1; **זקא-קטן** - 2; **זקא-גדול** - 3; **רביע** - 4; **מונח רביע** - לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק - היקש; השלישיה: **קדמא** - סדר קדימות; **אולא = גרש = גרשי"ם** - יוצא מהענין; **קדמא ואולא** - סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט; **דרוש בפסוק** בענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-טננא = תרסא** - דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה = תלשא** - דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. **פזר** - דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

שיעור לפני זמני קריאת שמע של ערב ושל שחר **הַבְּקָר אֲוֹר** - טפחא אתנח כטעמי **(דב' ואת' נד)**, **שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד**; רמז ללמוד עד מתי זמן קריאת שמע של לילה וממתי זמן קריאת שמע של שחר ועד מתי.

אנציקלופדיה תלמודית כרך ג, [בוקר] עמוד כב טור 1 בוקר. התחלת היום. זמנו. התחלת הבוקר הוא מעמוד-השחר*¹, שנאמר: **הַבְּקָר אֲוֹר**², התורה קראה לאור בוקר³, שאף על פי שעוד לא זרח השמש, אור השחר קרוי בוקר⁴, וכן כתוב: כל הלילה עד הבקר וגו' בעלות השחר⁵.

שיעורים בכתוב אחריו. (א) **שיעור אגדתא** להשפעה ולתחום עיר הנמדד מעבר לשיעור לעיבור עיר. תחום עיבורה של עיר מרומז בכתוב **(ז, מד) יִצְאָנו אֶת-הָעִיר לֹא הֶרְחִיקָהּ** - מונח זרקא מונח סגול, מוסיף משהו על העיר מענין העיר, כאן תחומה וכח השפעתה - שליטתה על הנמצאים בה, כדאיתא ב-**[תורה שלמה (יא) בשם מדרש]** כד"א **רְחֹק יְהִיָּה פִּינִיכָם וּבִינוּ וּבִינָיו כְּאֶלְפִים אֶמָּה (הושע נד)** אמר (הע' יוסף) אם יתרחקון מן העיר אפילו מיל אחד אין כל בריה יכולה להחזירן. וכן בפירושו **[חונכת התורה]** שאם יצאו האחים מעבר לתחום מיל השווה אלפיים מן העיר לא תהיה ליוסף שליטה עליהם. ע"פ רבי העשל שאם אמרו תפילת הדרך לא יוכלו לשלוט בהם. וע"פ אמרי אמת שאמר מאמר מכתב יד של רבי חיים וויטל (שאבד) שבו נאמר כאן על ענין תפילת הדרך. מכאן ההשערה שאפשר שמדובר כאן בשיעורי דרך למצוות תפילת הדרך לשמירה בדרך.

(ב) **שיעור דרך** להתפלל תפילת הדרך. **הֵם יִצְאָנו אֶת-הָעִיר לֹא הֶרְחִיקָהּ**. **הֵם** - תלשא בתפקיד שיעור בכתוב אחריו, אפשר, שמדובר בשיעורי דרך למצוות תפילת הדרך. שיעור הדרך אינו קבוע, כפי שנלמד בטור, שו"ע, משנה ברורה-**[א"ר"ח ס' ק]** וזה מרומז בתבנית הטעמים של **יִצְאָנו אֶת-הָעִיר לֹא הֶרְחִיקָהּ** - מונח זרקא מונח סגול. בין תפקידי התבנית זרקא סגול נמצא התפקיד מגדיל וממעט (מארך ומקצר) שזה עשוי ללמד על שיעור דרך משתנה. טעמי מונח מרבים שימושים לתפקידי התבנית, כאן (א) עשוי ללמד האם לומר או לא לומר ברכת החיתום בא"י שומע תפילה;

[טור אורח חיים הלכות תפלה סימן קי] ... היוצא לדרך יתפלל תפלת הדרך ... והר"מ מרוטנבורק כשהיה יוצא לדרך בבקר היה אומר אחר י"ר כדי להסמיכה לברכת גומל חסדים (ט: ברכה אחרונה בברכות השחר) ותהיה ברכה סמוכה לחבירתה וי"ל אותה^ט אחר שהחזיק בדרך ואין לאומרה אלא א"כ יש^ט ל"ל לילך פרסה אבל בפחות מפרסה לא יתחום בבורן ואם שכח מלאומרה יאמר אותה כל זמן שהוא בדרך ובלבד שלא הגיע תוך פרסה הסמוכה לעיר שרוצה ללון בה משם ואילך יאמר אותה בלא ברכה לפי **[פרישה אורח חיים סימן קי אות ח]** ויש לומר אותה אחר שהחזיק בדרך. גם הר"מ (ט: מרוטנבורק) שהיה סומכה ליהי רצון (ט: ... גומל חסדים טובים) היינו כשהיה מתפלל בדרך ... (ט: ...) ולפי הכל בו אפשר לסמוך לכל ברכה כשמחזיק בדרך כמו) ברכת אשר יצר או לברכה אחרונה דפרי.

(ב) כפסק השו"ע להלן שאם שינה דעתו מלנוח בעיר בדרך ויצא שוב לדרך יחזור ויתפלל תפילת הדרך שוב. **[שו"ע א"ח הלכות תפלה ס' קי סעיף ה]** אין לומר אותה <ה> אלא פעם אחת (כד) [ח] ביום, אפי' (כה) אם ינוח בעיר באמצע היום, אבל אם דעתו ללון בעיר ואחר כך נמלך ויצא ממנה לעבור חוצה לה או לשוב לביתו, * (כו) י' [ב] צריך לחזור ולהתפלל אותה פעם אחרת. (ג) לט"ז ביציאה מעירו מתפלל תפילת הדרך בעיר, וכל זמן שאוחז בדרך מתפלל כל יום בבוקר בלי חתימה (ולאו דווקא שיצא מחוץ לעיר) **[משנה ברורה סימן קי, ז, כט]** ... והט"ז מתיר אפילו בתוך העיר משעה שגמר בלבו והכין עצמו לצאת אבל הא"ר והפמ"ג ושאר אחרונים חולקין ע"ז והסכימו דלכתחילה יש ליוזר שלא לעשות כך אך **בדעיבא** יש לסמוך על דבריו. וכ"ז בתחלת יציאתו מביתו[לן] אבל כשהוא לן בדרך יוכל לומר תה"ד בבוקר כשמכין עצמו לצאת אפילו כשהוא עדיין בעיר דכבר החזיק בדרך. (ד) **[משנה ברורה סימן קי, ז, כט]** במקום סכנה יברך תה"ד בכל גווני. ובנוסף במסילת הברזל אפילו רק פרסה יברך כשמחזיל לנסוע תוך פרסה ראשונה.

(ג) לענין שיעור לעיבור עיר שעשוי גם להלמד מכאן אבל נלמד מ-**(הושע נג)**. הכתוב **יִצְאָנו אֶת-הָעִיר לֹא הֶרְחִיקָהּ** - מונח זרקא מונח סגול, דומה לתבנית הטעמים **בְּהִנֹּת יְהוֹשֻׁעַ בְּיַרְיָחוֹ (הושע נג)** - מונח זרקא סגול, ועל כתוב זה פירשו (א) **[רש"י]** **יְהִי בְּהִנֹּת יְהוֹשֻׁעַ בְּיַרְיָחוֹ** - מכאן לעיבורה של עיר שהוא מן העיר, שאי אפשר לומר בתוך יריחו. (ע"פ בבלי נדרים נו, ב); (ב) **[רד"ק]** **יְהִי בְּהִנֹּת יְהוֹשֻׁעַ בְּיַרְיָחוֹ** - בגבול יריחו; ומיכן סמכו רבותינו ז"ל שעבורה של עיר דינו כעיר (נדרים נו, ב), שהרי יהושע לא היה בתוך העיר.

ואמר בהיות יהושע ביריחו - כי נסעו מהגלגל אחר שנמולו שם הערלים, ועשו הפסח, ובאו להם לייחו לכבשה וחנו את פני העיר; והקב"ה שלח מלאכו להראות ליהושע כדי לחזקו ולבשרו, ונראה לו בדמות איש וחרבו שלופה בידו, מורה על הגבורה ועל הניצחון; **יהושע ה'ג:** **יְהִי בְּהִנֹּת יְהוֹשֻׁעַ בְּיַרְיָחוֹ וְנִשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה אִישׁ עֹמֵד לְפָנָיו וְסַרְבּוֹ שְׁלֹפָה בְּיָדוֹ וְהוֹשֻׁעַ אָלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלָנָה אִתְּךָ אִישׁ לְכַרְתֵּנוּ:**

רמז איך קובעים עיבורה של עיר, שבעים אמה ושיריים שמעבר למבנה המגורים האחרון שבעיר לענין מדידת תחום אלפיים אמה לשבת, הנרמז בר"ת **אֶת-הָעִיר לֹא** - אה"ל וגם ע"י כעין מידת גורעין ומצרפין במלים **לֹא הֶרְחִיקָהּ** אותיות לא ה מהוות אה"ל. **אֶת-הָעִיר לֹא** - ר"ת אה"ל. האם אהל **שהוא** מבנה ארעי הישב לתחום שבת? הרב י"מ רושצקי הי"ו: עיין שו"ע שצ"ח ס"ו ועיין עוד בדגול מרבבה שעל גליון השו"ע שאין צורך ש(בית)יהיה גדול ד' אמות אלא די בזה שעשוי ארעי לתינת אדם השומר עי"ש ובשע"ת ס"ק ב'. ומ"מ צריך להיות שנעשה באמת לשומר לרור שם ולא רק עבור הגדלת תחום שבת. ועיין שו"ת בית יצחק או"ח מ"ט שחולק עליו ומתיר אף בנעשה עבור היתר תחומין.

(ד) **שיעור לתחום שבת.**

[ג] הַבְּקָר אֲוֹר וְהָאֲנָשִׁים שְׁלָחוּ - ר"ת שוא"ה, ס"ת מרו"ר. יוסבר הדבר כפירוש הבא: **[חונכת התורה פרשת מקץ]** (מב) במדרש הובא כאן בילקוט (רמז ק"ן) וזה לשונו הם יצאו את העיר לא הרחיקו ויוסף אמר לאשר על ביתו קום ודוף אחרי האנשים וגו' כמה דאת אמר רחוק יהיה בניכם ובינו **כאלפים אמה** עד כאן. והוא תמוה. ויש לפרש שהנה איתא במדרש רבה פרשה זו על הפסוק וטבוח טבח והכן ערב שבת היה ואין והכן אלא לשבת שנאמר והיה ביום הששי והכיניו את אשר יביאו וגו' עד כאן. ויש להקשות אם כן לפי זה הא דכתיב **הבוקר אור** והאנשים שלחו היה בשבת חרית ואם כן האיך חללו השבטים את השבת שהלכו בשבת. וצריך לומר כי **פיקוח נפש** היה שם דיעקב ובניו בנצח היה עטופים ברעב ופיקוח נפש דוחה את השבת (ועיין ב"פ"ת ובנוה"ק) כמו דאיתא ברש"י על הפסוק למה תתראו למה תחיו כחושבים ברעב. ומצא שיעקב ובניו בנצח היה עטופים ברעב ולכן חללו את השבת. אך עדיין קשה על יוסף הלא הכיר את אחיו שהלכו בשבת ובודאי אחיו לא חללו את השבת אם לא היה פיקוח נפש אם כן היאך ציוה יוסף להחזירם ולא חס על אביו ובניו ביתו שהיו עטופים ברעב. אך יש לומר דאפשר כהפירוש השני ברש"י על הפסוק למה תתראו למה תתראו עמכם בפני בני ישמעאל ובני עשו כאילו אתם שבעים כי באותה שעה עדיין היה להם תבואה. ואם כן יוסף ראה לאחיו שהיה פניהם שמחים ונראים כעשירים כדאיתא בילקוט ולמד יוסף שיש להם תבואה בביתם רק שהם לא הלכו חוץ לתחום. רק כדי שלא יראה אותם יוסף שהם לא הכירו אותו עדיין וגם דבר אתם קשות וסברו שהוא מבני נח ולכן יצאו מן העיר

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסוד"ל) כי במצוותך האמתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = ג'יש = ג'יש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

כדי שייסבור יוסף שהם הלכו לדרכם כדי שלא יוכל עוד לדבר אתם קשות. והלכו רק אלפים אמה שזה מותר לילך בשבת על פי דין. והנה יוסף רצה לבוא על האמת אם יש בביתם תבואה או לא ואיזה טעם של למה תתראו אמת. לכך צוה לאשר על ביתו קום רדוף פירוש אם תראה אותם מרחוק שלא הלכו חוץ לתחום אם כן אין כאן פיקוח נפש דאם לא כן למה לא הלכו יותר מאלפים אמה ככהאי גוונא קום רדוף אחריהם. אבל אם תראה שהם הלכו יותר מאלפים אמה אם כן בוודאי יש כאן פיקוח נפש אזי לא תרדוף אחריהם. והשתא יבואר המדרש שהתחלנו הבוקר אור והאנשים שלחו הם יצאו את העיר לא הרחיקו כמה דאת אמר כאלפים אמה דייקא פירוש סימן זה מסר יוסף לאשר על ביתו אם ירדוף אחריהם או לא:

בראשית מקץ מד,ג: הַבֶּקֶר אֹר וְהָאֲנָשִׁים שֶׁלְּחוּ הֵמָּה וְחָמְרָהֶם:

[בבלי פסחים ב,א] אור לארבעה עשר בודקין את החמץ

הגמרא מחפשת מקור תנכ"י לתוספת המשמעות למילה "אור" במובן של סמיכות ללילה כפי שנעשה בלשון המשנה במקומות אחדים כפי שמתברר בדיון דפים ב, ג, ז. הרב שטיינזלץ מביא ראב"ד שמסביר שזו סמיכות קרובה ללילה.

הגמרא פתחה בפסוק (בראשית מקץ מד,ג) הַבֶּקֶר אֹר ועברה למצוא עוד הוכחות. דעת הראב"ד נתמכת ע"פ הטעמים.

הַבֶּקֶר אֹר - טפחא בראש פסוק, בא לפרש / להקיש ממנו לפסוק שלפניו

הַבֶּקֶר אֹר - טפחא אתנה, ריבוי ומגבלה. אור הולך ומתרבה, אבל מוגבל לומר סמוך לזמן אור בוקר, סמוך לעלות השחר, כאשר יש תערובת אור וחשך, הדמדומים עוד מרובים על החושך, קודם שייבחין בין כרתי ללבן (בין תכלת ללבן)

- [בבלי פסחים ד,א] ד"ה ותניא: כל היום כולו כשר למילה, אלא שזריזים מקדימים למצות שנאמר (בר' וירא כב,ג) "וישכם אברהם [קדמא אזלא] בבקר [רביע]
- [רש"י] שלא המתין עד הנץ החמה ומכל מקום בלילה לא הקדים.
- ט - היינו בין עלות השחר להנץ החמה וזה בתחילה זמן עירבוב אור וחשך והולך ומבהיר משני הענינים ביחד - בא לתאר שסעודת יוסף ואחיו שהייתה ע"פ המדרש סעודת ליל פסח, התמשכה עד סמוך לאור בקר ראשון זמן שעדיין מותר לסעודת פסח. האחים התכוונו לצאת לדרך בהשכמה בגלל יציאה כפי טוב עם אור ומעבר המדבר בשעות קרירות ([בבלי עירובין] ... עד ארבע שעות ביום יש קרירות) וכל שכן שהייתה שנת הבצורת השניה ומן הסתם היושב והחום הורגשו ביתר שאת. בחסות החשיכה הממונה על בית יוסף יכל להכניס כספם באמתחותיהם ולהטמין הגביע באמתחת בנימין.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורול"ח) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שבחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי (מעט) דרוש בפסוק ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

1.2 בראשית מקץ מא,א:

בראשית מקץ מא,א,ה,ט,יז:

[א] וַיְהִי מִקְצֵי שְׁנָתַיִם יָמִים וַפְרָעָה חָלֵם וַתַּהַר עַל-הַיָּאָר:

[ה] וַיִּישֶׁן וַיַּחְלֵם שְׁנַיִת וַהֲנִיחָ שְׁבַע שְׁפָלִים עֲלוֹת בְּקִנְיָ אֶחָד בְּרִיאֹת וְטָבוֹת:

[ט] וַיַּדְבֵּר שֵׁר הַמִּשְׁקִים אֶת-פְּרָעָה לֵאמֹר אֶת-חֲטָאִי אֲנִי מוֹכִיר הַיּוֹם:

[א] וַיְהִי מִקְצֵי - זקף-גדול טפחא, [ה] וַיִּישֶׁן וַיַּחְלֵם - זקף-גדול טפחא, [ט] אֶת-חֲטָאִי אֲנִי - זקף-גדול טפחא

אפשר שכל טפחא מביא גלוי או רבוי גלוי שבחלום שר המשקים פתח הקב"ה סדרת חלומות קשורים המביאה לגאולת יוסף כהכנה לגאולת ישראל

[יז] וַיַּדְבֵּר פְּרָעָה אֶל-יוֹסֵף בְּחֻלְמֵי הַנִּי עֹמֵד עַל-שֵׁפֶת הַיָּאָר:

בְּחֻלְמֵי - זקף-גדול, בתפקיד שלוש, בשם הרב שמואל שמעלקע פינטר זצ"ל שלושה דברים היו בחלום פרעה, פרות טובות ורעות, שבלים טובות ורעות, איש אשר רוח א-לקים בו. לכן כאשר יוסף אמר (בר' מקץ מא,ג)

וַעֲתָה יָבֵא פְרָעָה אִישׁ נָכוֹן וַחֲכָם וַיִּשְׁתַּחֲוּ עַל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:

הכיר פרעה שלפניו האיש אשר ראה בחלום ואמר (מא,לח) הַנִּמְצָא כִּזֶּה אִישׁ אֲשֶׁר רֹחַ אֱלֹהִים בּוֹ:

אוצר החכמה, פירושי התורה לבעלי התוספות (מא,לט) (ג) אֶחָדִי הוֹדִיעַ, קרי ביה אֶחָדִי, כלומר כמדומה לי שהיית אֶחָדִי

כשחלמתי החלום שהרי בדבר יוסף נמצא יותר לשון החלום מבספור פרעה, שבקש לבדוקו ואמר הנה ראיתי ז' פרות בריאות בשר ויפות תואר, וא"ל לא ראית כ"א יפות מראה ובריאות בשר וכן בכל דבר, כמו שאמר פרעה דלות ורעות ואמר לו יוסף לא ראית אלא דקות ורעות והוא כמו בחלום (ויר' 4).

בראשית מקץ מא,לח: וַיֹּאמֶר פְּרָעָה אֶל-עֲבָדָיו הַנִּמְצָא כִּזֶּה אִישׁ אֲשֶׁר רֹחַ אֱלֹהִים בּוֹ:

אמרי נועם, הרב הורוויץ מאיר בן אליעזר, מועדים וחדשי השנה חסידות {3} ע' 197, התרנ"ו (ע"פ אוצר החכמה)

והנה איתא בל"ת (בלקוטי תורה) אשר כהן אן הוא בקליפה נגד יסוד ז"א (זעיר אנפין) בקדושה בחינת יוסף הצדיק ובחינה זאת נקראת דר"ך כמו שכתוב דר"ך גב"ר בעלמ"ה העולה יסוד מלכו"ת (טט = תקע"ו) וקריעת ים סוף שהיה ע"י משה ויוסף כמ"ש ויקח משה את עצמות יוסף עמו ונתיחד אל המלכות שהוא י"ם של שלמה שני בחינות יסודות הנקראים שבי"ל ודר"ך וזהו בים דרכ"ך ושבי"לך במים רבים והכניעו הנהו קליפות כהן מדין וכהן אן כנ"ל. ולאשר יסוד דז"א (של זעיר אנפין) הנקרא דר"ך שהוא יוסף מקבל ממה שלמעלה שהוא שבי"ל ע"כ דר"ך שבי"ל עולה (= תקס"ו ועולה =) משי"ח ב"ן יוס"ף . (טט – אפשר כי מובן המשפט יוסף מקבל ממה שלמעלה שהוא שבי"ל גי' מש"ב ועם ארבע אותיות זה מש"ה ועוד הכולל, היינו מש"ה והאור המקיף שלו)

אדרת אליהו, הרב יוסף חיים מבגדד (הבן איש חי)... יוסף אין דינו כדין עבד שהרי במהותו הוא בן חורין ... והא ראייה שיש לו נבואה אִישׁ אֲשֶׁר רֹחַ אֱלֹהִים בּוֹ: והנבואה לא שורה אלא על המיוחסים. ולזה התכוון פרעה הַנִּמְצָא כִּזֶּה אִישׁ ובנגינה זקף-גדול איננו זוקפים כאן קטן ועושי ממנו גדול, אלא הוא כבר גדול ותמיד היה כזה כי הרי רֹחַ אֱלֹהִים בּוֹ: .

כִּזֶּה אִישׁ - זקף-קטן זקף-גדול עולה תקע"ו, כִּזֶּה אִישׁ גי' עולה שג"ם. עם שני כוללים בשג"ם (בראשית ו,ג) עולה מש"ה, הוא משה רבנו, שהיה חכם ונבון כמו שבקש פרעה. ההפרש בין תקע"ו לשג"ם 343 - 576 = 233 עולה רג"ל שהוא ענין הליכת משה לצורך (שמות ב,יג) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת-עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ כי רק משה רבנו יכל לעסוק בהעלאת עצמות יוסף עמו ממצרים, ומפני שניהם נבקע הים. זקף-קטן זקף-גדול כעין דרך לימוד חזון וקורה, ע"פ אוסף הדוגמאות אפשרות של גלוי רצון ה' בנבואה או מלאך או רוח הקדש או בת קול.

כתב ב- אוצר הזוהר, הרב דניאל פריש זצ"ל, עריכה ותרגום יידידיה ברנסדורפר הי"ו, ח"ב ע' ת"ק ערך משה, סימן משיח משה משיח (זוהר ח"א כ"ז א'), סיומא מלכא משיחא הוא - משה בסיומו יהיה מלך המשיח (זוהר ח"ג ר"ס ב') כאן בשיילוב דברי אמרי נועם ודברי אדרת אליהו ואוצר הזוהר מתקבל גלוי רצון ה' ביוסף ואחריו במשה כִּזֶּה אִישׁ אֲשֶׁר רֹחַ אֱלֹהִים בּוֹ: וידוע בתורת החסידות אשר פרעה זה ענין של פריעת – פתיחת השמים ודרכו גילה ה' את הגאולה ע"י יוסף ומשה, וכשם שבגאולת מצרים יוסף הקדים למשה הגואל הראשון, כך לעתיד לבוא משיח בן-יוסף יקדים למשיח בן-דוד שיהיה בטוי רוחני למשה רבנו.

כִּזֶּה אִישׁ - כו"ה גי' ל"ב נתיבות חכמה

בראשית מקץ מא,ג,כו:

[ג] וַהֲלָה שְׁבַע פְּרוֹת אַחֲרוֹת עֲלוֹת אַחֲרֵיהֶן מִן-הַיָּאָר רְעוֹת מְרָאָה וַדְּקוֹת בְּשֵׁר וַתַּעֲמִדְנָה אֶצֶל הַפְּרוֹת עַל-שֵׁפֶת הַיָּאָר:

[כו] שְׁבַע פְּרוֹת הַטָּבֹת שְׁבַע שָׁנִים הִנֵּה וְשְׁבַע הַשְּׁפָלִים הַטָּבֹת שְׁבַע שָׁנִים הִנֵּה חֲלוֹם אֶחָד הוּא:

(מא,ג) וַהֲלָה - גרשיים שְׁבַע פְּרוֹת אַחֲרוֹת - פרט שאליו מתיחסים שאר פרטי גזירת הרעב

(מא,כו) (סלוק) שְׁבַע פְּרוֹת הַטָּבֹת - דרגא מונח רביע, בתפקיד - פרט שאליו מתיחסים שאר פירטי הפתרון, נמצא כי התבנית דרגא

מונח רביע מופיעה פעמיים בהקשר לפרות

(מא,ג) שְׁבַע פְּרוֹת אַחֲרוֹת- דרגא מונח רביע, בתפקיד תיקון ליצר הרע, גלות וגאולה, כתב שני לוחות הברית (השל"ה) תפח-תצ.

האבות וגלות מצרים כאו לתקן חטא אדה"ר. היינו גזרת הרעב באה כדי שבני ישראל ירדו למצרים להוציא משם ניצוצין קדושים (נשמות קדושות) שנפלו שם בשבירת הכלים (מאור ושמש פרי' וישב סיפור החלום הראשון של יוסף) ומחטא אדה"ר, וחטאיו אחר-כך (מוליד שדים ורוחות) במצרים הגורם לרקבון התבואה שלא בידי יוסף

שְׁבַע פְּרוֹת הַטָּבֹת - דרגא מונח רביע, בתפקיד – תיקון ליצר הרע, כתוב זה הוא רמז להסתלקות השכינה מהרקיע הששי לרקיע השביעי, בגלל חטאי האדם כפי שנעשו במצרים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ד) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תברך – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תברך טפקא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תברך טפקא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תברך מרכא טפקא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **ורקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביעי** – 4; **מונח רביעי** – לפחות 4 ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש – גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט; דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

ש"בע פ'רות ה'טבות – דרגא מונח רביעי, ר"ת של התבנית מצטרפים למלה מר"ד ועוד מלת הפתיחה **ש"בע**, נראה שרשרת של קשרים בגימטריה: ג' 385 = (ירדו) מצרימ"ה = לפרע"ה = שפ"ה (פרעה עומד על שפת היאור) = שכני"ה = הרקי"ע בסיכום: שכני"ה (נסתלקה ל) הרקיע שבע (השביעי)

בראשית מקץ מאמה – ההסבר הבא מבוסס בעיקר סופי תיבות הפסוק
ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח ויתן לו את אֶסְנַת בת-פּוֹטִי פֶרַע כֶּהֵן אֵן לְאִשָּׁה וַיַּצֵּא יוֹסֵף עַל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:

ויקרא פרעה שם יוסף צפנת – ס"ת הא"ם פ"ת? או נפרש (כי בשולחן ערוך חלק) א(בן) ה(עזר) (יש הלכה של הימנעות) מפ"ת (היינו אכילת לחם). ונגלה בסופי תיבות של הכתוב **הבא פענח ויתן לו את** – מילת וחת"ן ונגלה בסופי תיבות של הכתוב **הבא אֶסְנַת בת-פּוֹטִי פֶרַע כֶּהֵן** – מילת תעני"ת ונגלה בסופי תיבות של הכתוב **הבא אֵן לְאִשָּׁה וַיַּצֵּא יוֹסֵף (על)** – המלה הנאפ"ל ונגלה בסופי תיבות של הכתוב **הבא על-אֶרֶץ מִצְרָיִם** – המלה לצ"ם או בלי ל' צ"ם

ויתן לו את אֶסְנַת – מונח רביעי, דרוש בכתוב לפחות ארבע הלכות לענין הלכות תענית חתן וכלה ביום חתונתם לפי זמן החופה . לפי שו"ת יביע אומר חלק ג - **אבן העזר סימן ט**, שו"ת יחוה דעת חלק ד **סימן סא** אפשר להסביר ר"ת וס"ת כך: אם החופה וקידושין קודם השקיעה (קודם אור הנאפ"ל) חת"ן וכלה אינם מתענים כיון שיום טוב שלו הוא, (יום נא"ה) אבל מבין הנישאים בלילה (רק האשכנזים) יתענו ביום שלפני החופה וקידושין ואפשר כי החת"ן צ"ם והכלה לא כדי להיות נא"ה ובכל אופן, לפי שו"ת יביע אומר חלק ג - **אבן העזר סימן ט ד"ה (ה) ומעתה** ... אלא שאף למנהגינו ומנהג שאר ארצות שלא להתענות ביום החופה, טוב שלא יאכל הרבה יותר מדי כדי שיהיה לבכו נכנע קצת וטוב לו וגו'

שו"ע אה"ע סא א הגה (הרמ"א) ... [ו] ונהגו שהחתן והכלה מתענין ביום חופתן, ועיין בא"ח סימן תקע"ג.
בית שמואל אבן העזר סימן סא ס"ק ו [ו] ונהגו שהחתן והכלה מתענין - במהר"מ מינץ אית' ב' טעמים, א' משום שהוא יום סליחה דידיהו ונמחל עונותיהם לפ"ז ראוי להשלים התענית וכ"כ ב"ח בא"ח ס"ס תקס"ב, ב' שמא ישתכרו ולא יהיה דעתם מיושבת עליהם לפ"ז א"צ להשלים וכ"כ בהג"ה ש"ע ואם האב מקבל הקדושין בשביל בתו הקטנה צריך הוא להתענות לפי טעם זה ובימים שאין מתענים כמ"ש בא"ח תקנע הגה: מי שיש לו נשואין (ו) בתנוכה אין לו להתענות, אבל אם יש לו נשואין א [א] (ז) בניסן מתענה (ח) ביום חופתו, (ט) <א> **שו"ע או"ח תקנע** הגה: מי שיש לו נשואין (ו) בתנוכה אין לו להתענות, אבל אם יש לו נשואין א [א] (ז) בניסן מתענה (ח) ביום חופתו, (ט) <א> ב אפילו בר"ח ניסן, מפני שהוא אחד מן הימים שמתענים בהם, כדלקמן סוף סימן תק"פ (הגהות מנהגים וליקוטי מהר"ש).

חנוכה מן התורה מניין?

ויקרא אמר כג,לו: שבעת ימים תקריבו אִשָּׁה לַה' בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרָא-קֹדֶשׁ יְהִי־לָכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַה' עֲצַרְתָּ הוּא כָּל-מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:
ויקרא אמר כג,לו... בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרָא-קֹדֶשׁ - (אתנח) מונח פזר תלישא-קטנה, **מִקְרָא-קֹדֶשׁ** - תלישא-קטנה בתפקיד בעל בחינה נעלה ובתפקיד שיעור - אפשר קריאת תורה מיוחדת, רמז לסיום קריאת ספר התורה בשמיני עצרת, שבעבר סימו פעם בשלוש שנים ואח"כ פעם בשנה וזוה הנהגת שמחת תורה.

בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי - (אתנח) מונח פזר, כעין שני עניני פזר, **העברת מִקְרָא-קֹדֶשׁ** - קריאת תורה מיוחדת א' לשמחת תורה בגולה ביום התשיעי, ב' לחנוכה שהיא מצוה מרבנן ואשר יש לה קשרים אחדים לסוכות. לפני שנעסוק בקשרים אלו נעיין בפסוק **ויקרא אמר כג,לו... בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרָא-קֹדֶשׁ**. הפסוק פותח בשבעה ימי סוכות וממשיך ליום השמיני מתחילת סוכות, היינו כעין יחידה אחת. הדבר דומה לחנוכה אלא שבחנוכה ביום הראשון הדליקו והנס נתגלה החל מהיום השני עד היום השמיני. אפשר שהנס נתגלה כבר ביום הראשון כי מאז מות שמעון הצדיק כהן גדול נר המערבי שהודלק בערב כבה לפני שהכהן הגיע בבוקר להיטיב הנרות. אבל אחרי הדלקת הנרות בערב של כד – כה כסלו מצאו הנר המערבי דולק. חנוכה אורכה שמונה ימים, בכל יום יש קריאת תורה בפרשת חנוכה המזכה במשכן, כל יום נשיא שבט אחד. ביום השמיני קוראים ארבעה נשיאים וקטע הסיכום **במדבר נשיא ז,פד נאתו תְּנִיפַת הַמִּזְבֵּחַ**. בסוכות לכל יום יש **מִקְרָא-קֹדֶשׁ** של מספר פרים ההולך ופוחת

הסבר אגדתא לפזר. **בבלי סוכה פ"ד לולב וערבה מזב**, ... והלכתא אומרים זמן בשמיני של חג תניא כוותיה דרב נחמן שמיני (דף מח,א) רגל בפני עצמו לענין פז"ר קש"ב (רש"י סימן הוא כדמפרש ואזיל) פייס בפני עצמו זמן בפני עצמו רגל בפני עצמו קרבן בפני עצמו שירה בפני עצמו ברכה בפני עצמו:

- * רבינו מפרשיסחא הזהיר שיתפללו בציבור בשמיני עצרת ושמחת תורה, ואמר על כך רבינו יהושע מבעלו שרמז פז"ר קש"ב שהתפילות המפורזות (פז"ר) של כל השנה מתכנסות (קש"ב) ע"י תפילה בציבור בשמיני עצרת.
 - * הרב יהושע ישראלי הסביר שם החג "שמיני עצרת החג הזה" הוא יום שכל השנה חג (סובב) סביבו
 - * טט - **בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרָא-קֹדֶשׁ** פז"ר קש"ב = קש"ב פז"ר התפילות ללא קשב (ללא כוונה מלאה) המונחות מפורזות סביב השנה מתקנות ע"י **מִקְרָא-קֹדֶשׁ** – תלישא-קטנה (ציור מעגל) תפילה בציבור עם כוונה **בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי** - מונח פזר, **החג הזה** - נקודת המרכז המתקנת
 - * התפילות ללא קשב (ללא כוונה מלאה) המונחות מפורזות סביב השנה **בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי** - מונח פזר, **החג הזה** - נקודת המרכז של **מִקְרָא-קֹדֶשׁ** - תלישא-קטנה (ציור מעגל) תפילה בציבור בקש"ב - בכוונה המתקנת אותן
- פרשת המועדים מתחילה ב-**ויקרא אמר כג,ד אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה'!** בתוך פרשת סוכות מופיע פסוק **ויקרא אמר כג,לו אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה'**, שמלמד שוב על המועדים. הרב דושינסקי אמר שאפשר כי הפסוק השני מרמז שיהיה עוד מועד לה' והוא חנוכה. דבר המשתלב ברמז מטעמי המקרא.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א - התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל: מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, I; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביע - 4; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקף; השלישיה: (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא - דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. פזר - דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.**

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

1.3 בראשית מקץ מא,א:

הפסוקים הבאים מרכזים מופעי שתי תבניות טעמים בפרשת מקץ (א) דרגא מונח רביע (ב) זקף-גדול ... זקף-קטן שבדרך הסבר אחת תפקידן תיקונים רוחניים. * = * = *

בראשית מקץ מא,ב,ג:
[ב] והנה מן-היאר עלת שבע פרות מרעה וברעה פשר ותרענה באחו:
[ג] והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן מן-היאר רעות מרעה ונדקות פשר
ותעמדה אצל הפרות על-שפת היאר:

[ב] והנה מן-היאר עלת שבע פרות - רביע ... זקף-קטן תוכן סתום, לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש, ונמצא פירוש מעט להלן:
[ב] עלת שבע פרות - ר"ת ע' ש' פ' - שפ"ע וזה רמז לפתרון יוסף, שבשנוי ניקוד מלת שבע מתקבל (בר' מקץ מא,ב) שבע גדול
שבע פרות יפות מרעה וברעה - ר"ת ש' פ' ל' מ' ו' - מיוש(ס)ף שנאמר עליו (ברוישב לט,ו) ויתו יוסף יפה-האר ויפה מרעה:
זוהר כרך ב (שמות) פרשת בא דף מג עמוד א ... יוסף סליק ואתעטר בתרין גוונין (ג"א דרגין) בקדמיתא נע"ר ובסופא צדי"ק, כמה
יאן ביה גוונין למחזי ורזא דא (בר' וישב לט,ו) ויתו יוסף יפה-האר ויפה מרעה, שפירא בתרין סטרין בתרין דרגין בתרין גוונין עילא
ותתא, טט - ויפה מרעה במשמע של ראהי נבואית ברורה של רזי מעלה.
ומטרת החלום של פרעה אינו עבור מצרים אלא כדי שיעקב ובניו ירדו למצרים בגזירת ברית בין הבתרים ושהותם שם תהיה נוחה ככל
האפשר כדי שיוכלו להכנין עצמם ל-אור תורה המרומז כלהלן:
[ב] והנה מן-היאר עלת - ס"ת ה' נ' ר' ת' - הנר"ת
[ב] וברעה פשר ותרענה באחו - ס"ת ת' ר' ה' ו' - תור"ה

והנה שבע פרות אחרות - גרשיים דרגא מונח רביע, אפשר כי התבנית כאן משולבת מתבנית גרשיים מונח רביע, ודרגא מונח רביע.
התבנית גרשיים מונח רביע בתפקיד יצא ללמד על עצמו או על הכלל כולו. היות וענין שבע חוזר בחלק הפרות ובחלק השבלים לכן יש
מקום לומר שבא ללמד על עצמו (ככלל הגדרש בבבלי שבת ע). וזה פתרון יוסף שהפרות והשבלים ענין אחד הם (בר' מקץ מא,ב) ויאמר
יוסף אל-פרעה חלום פרעה אתך הוא את אשר האלהים עשה הגיד לפרעה:

התבנית דרגא מונח רביע באחד מתפקידיה ללמוד פרט שאליו מתיחסים שאר פרטי הענין. כאן מצד אחד פרט המרמז לרצף כפי' רמב"ן
שלא יהיה הפסק בין שני השבע ושני הרעב. מצד אחר פרט המרמז לחלוקה בלשון כלי יקר לפי ששבע שני הרעב לא היו רצופים שהרי
משבא יעקב אחר שנתיים פסק הרעב וחזר במותו כמו שיתבאר למן פ' ויחי בגורן האטד בעז"ה.

- טט - לפי זה מונח רביע יורה על חמש שנים של רעב חלוקה משתי שני הרעב הראשונות. וידמה ל-(שמות תצוה ל,ז) בבקר בבקר - מונח רביע, בהיטיבו את הנרות יקטירנה: ששם נלמד הטבת חמש נרות, פיטום הקטורת, הטבת שתי נרות.

בראשית מקץ מא,ג,כז:
[ג] והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן מן-היאר רעות מרעה ונדקות פשר ותעמדה אצל הפרות על-שפת היאר:
[כז] שבע פרות הטבת שבע שנים הנה ושבע השבלים הטבת שבע שנים הנה חלום אתך הוא:

(מא,ג) והנה - גרשיים שבע פרות אחרות - פרט שאליו מתיחסים שאר פרטי גזירת הרעב
(מא,כז) (סלוק) שבע פרות הטבת - דרגא מונח רביע, בתפקיד - פרט שאליו מתיחסים שאר פירטי הפתרון, נמצא כי התבנית דרגא
מונח רביע מופיעה פעמיים בהקשר לפרות
(מא,ג) שבע פרות אחרות - דרגא מונח רביע, בתפקיד תיקון ליצר הרע, גלות וגאולה, כתב שני לוחות הברית (השל"ה) תפח-תצ.
האבות וגלות מצרים באו לתקן חטא אדה"ר. היינו גזרת הרעב באה כדי שבני ישראל ירדו למצרים להוציא משם ניצוצין קדושים
(נשמות קדושות) שנפלו שם בשבירת הכלים (מאור ושמש פר' וישב סיפור החלום הראשון של יוסף) ומחטא אדה"ר, וחטאיו אחר-כך
(מוליד שדים ורוחות) במצרים הגורם לרקבון התבואה שלא בידי יוסף
שבע פרות הטבת - דרגא מונח רביע, בתפקיד - תיקון ליצר הרע, כתוב זה הוא רמז להסתלקות השכינה מהרקיע הששי לרקיע
השביעי, בגלל חטאי האדם כפי שנעשו במצרים.
ש'בע פרות הטבות - דרגא מונח רביע, ר"ת של התבנית מצטרפים למלה מר"ד ועוד מלת הפתיחה שבע, נראה שרשרת של קשרים
בגימטריה: ג' = 385 = (ירדו) מצרימ"ה = לפרעה"ה = שפ"ה (פרעה עומד על שפת היאור) = שכ"נ"ה = הרקי"ע בסיכום: שכינה (נסתלקה
ל) הרקי"ע שבע (השביעי)
ראה דרגא מונח רביע - גלות וגאולה

בראשית מקץ מב,ז:
וירא יוסף את אחיו ויפחם
ויתנפך אליהם וידבר אתם קשות ויאמר אליהם מאין באתם ויאמרו מארץ כנען לשקר אכל:
בראשית מקץ מב,ז ... ויתנפך אליהם - קדמא ואולא, כעין כלל וחזר ופירטו וידבר אתם קשות - דרגא מונח רביע, פרט שאליו
מתיחסים שאר פירטי דבריו, אפשר שזה הדגש שב-ת"א וחשיב מה דמליל להון, ובפירוש רש"י ... כנכרי בדברים לדבר קשות. אפשר
כי כאן תבנית זאת מבטאה כעין מידה מל"ב מדות לרבי אלעזר בן רבי יוסי הגלילי סיפור מעשה ופרוטו אחריו

ב"ה טוב טעם ודעת לדוני (טור"ד) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: **אתנה**, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מוציא; זרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקהא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביעי** – 4; **מונח רביעי** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשייב** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט; דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. **פז** – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

בראשית מקץ מב, לח:

וַיֹּאמֶר לֹא-יָרֵד בְּנֵי עִמְקֶם כִּי-אֶחָיו מֵת וְהָיָא לְבָדוֹ נִשְׁאָר וּקְרָאָהוּ אֶסּוֹן בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ-בָהּ וְהוֹרְדְתֶם אֶת-שִׁבְתֵי בְנֵינִי שְׂאֻלָּה:

וְהָיָא לְבָדוֹ נִשְׁאָר (לאמו) – מר"ד, **וּקְרָאָהוּ אֶסּוֹן בְּדֶרֶךְ** – פשטא פשטא, בתפקיד רגילות חזקה, ע"פ **אור החיים** מה יוסף קרהו אסון בדרך רגילה, שהיה רגיל בה, אז עלול לקרות לבנימין בדרך שלא רגיל בה אם פשטא פשטא בתפקיד זה וזה גורם, הסבר (א) דרך מקום סכנה, וגזרת האחים ב-(מד, ט) הסבר (ב) כליה כמעט מלאה של שבת בנימין **גורם אחד** גזרת האחים בדרך ב-(מד, ט) כשגגה היוצאת מפי מושל, גזרו על בנימין כליה; **גורם שני** בגלל מעשה של תאוה בפילגש בגבעת בנימין, הדומה לתיאור הנחש הישיאני, עשה בי מעשה אישות, היה למקטרג מקום לבצע גזרת הכליה השהיתה תלויה ועומדת מגזרת האחים, שהתבטאה בגלל מעשה פילגש בגבעה ומפני ששבת בנימין לא שפט את עבריינו. אפשר שלכן יוסף עושה תיקון המתבטא במלים ובטעמים (מז, ז) **וַיֹּאמֶר חֲלִילָה לִי מַעֲשֵׂוֹת זֹאת** – זקף-גדול ... זקף-קטן,

בפרשת מקץ ארבעה פעמים מר"ד, וארבעה פעמים זקף-גדול ... זקף-קטן בין שני קיסרים. אפשר כי בתשע שנות יוסף עד בוא יעקב למצרים, יוסף תקן תשע מידות טומאה (דברים מיטת עוג תשע אמות ארכה – מר"ד, מאור ושמש? זה לעומת זה ברא הא-לקים ונגד העשר ספירות יש בטומאה תשע או אחת עשרה ספירות) שבאו למצרים מחטא אדה"ר ומשנות גלותו במצרים שהוליד שו"ר. כך המתיק את הארץ לקחת תחילת הגלות והתיקון הגדול **אוצר החכמה, פירושי התורה לבעלי התוספות מאנג (ג)** ותחילנה שבע שני הרעב, רמז וסימן על הגליות גבי שובע כתב ותכלינה לשון כליל ועטרה וברעב כתיב ותחילנה לשון חולי (מ"ג 1831)

בפרשת מקץ ארבעה פעמים זקף-גדול ... זקף-קטן, **בראשית מקץ מב, ב:**

וַיֹּאמֶר הִנֵּה שָׁמַעְתִּי כִּי יֵשׁ שֹׂכֵר בְּמִצְרַיִם רְדוֹ-שָׁמְרוּ וְשִׁבְרוּ-לָנוּ מִשֶּׁם וְנִחַיָּה וְלֹא נָמוֹת:

וַיֹּאמֶר הִנֵּה שָׁמַעְתִּי זקף-גדול ... זקף-קטן, רש"י (מבא), וירא יעקב כי יש שוכר – ומהיכן ראה, והלא לא ראה אלא שמע, שנאמר **הִנֵּה שָׁמַעְתִּי כִּי וגו' (להלן, ב)**, ומהו **וירא**? ראה באספקלריה של קדש, שיש לו עוד שוכר במצרים (ראה ב"ר צא, ו); ולא היתה נבואה ממש להודיעו בפירושו שזה יוסף. ... באספקלריא של קדש (שאינה ברורה כמו) נבואה ממש כי היה שרוי בעצב,

בראשית מקץ מב, טז:

שְׁלַחוּ מִכֶּם אַחֲדָ וַיִּקַּח אֶת-אֲחִיכֶם וְאַתֶּם הֹאֲסִרוּ וַיִּבְחַנוּ דְבָרֵיכֶם הֲאֵמַת אֲתֶכֶם וְאִם-לֹא תִי פְרַעְיָה כִּי מִרְגְּלִים אַתֶּם:

בראשית מקץ מד, יב, ז:

[יב] וַיִּחַפֵּשׂ בְּגָדוֹל הַחֵל וּבִקְטָן כְּלָה וַיִּמְצָא הַגְּבִיעַ בְּאִמְתַּחַת בְּנֵינִי מִן:

[יז] וַיֹּאמֶר חֲלִילָה לִי מַעֲשֵׂוֹת זֹאת הָאִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא הַגְּבִיעַ בְּיָדוֹ הוּא וְיָהֵא-לִי עֹבֵד וְאַתֶּם עָלוּ לְשָׁלוֹם אֶל-אֲבִיכֶם: ס

פעמיים בסוף הפרשה, אחד נבואה על עשרת הרוגי מלכות, וצריך תיקון ממקום גבוה לחטא מכירת יוסף

[יב] וַיִּחַפֵּשׂ בְּגָדוֹל הַחֵל וּבִקְטָן כְּלָה וַיִּמְצָא הַגְּבִיעַ בְּאִמְתַּחַת בְּנֵינִי מִן:

וַיִּחַפֵּשׂ בְּגָדוֹל הַחֵל וּבִקְטָן כְּלָה – זקף-גדול ... זקף-קטן, שנוי בסדר הטבעי, שלא בדק את כולם אלא שניים בלבד כדי לעוררם

למסור נפשם על בנימין ובכך להוכיח כי הם באחדות עם בני רחל.

אוצר החכמה, ברוך מרדכי - פריינד ברוך מרדכי הלוי, ע' קפב, בשם ר' יהושע ליב דיסקין

בגדול החל ובקטן כלה וגו' (מד יב) במדרש: בגדול החל זה שמעון בקטן כלה זה בנימין ותימה דהרי ראובן הגדול ולא שמעון.

וי"ל דהנה טענו ק"ו הן כסף אשר כפי אמתחתינו השבונו אליך מארץ כנען ואיך נגנבו מבית אדוניך כסף או זהב. והשיב להם שדברים אלו נכונים לגבי כולם מלבד לשמעון ולבנימין, דשמעון הרי היה בבית האסורים במצרים, ובנימין זו פעם ראשונה שבא, לכן לגביהם אין ק"ו וחיפש רק אצלם.

רש"י שלא ירגישו שהיה יודע היכן הוא:

לכאורה מה שנוי מן הסדר הטבעי יש כאן. הנכון לחפש אצל הקרוב.

אלא שדבר זה מביא לזכיית בנימין לכך ששכינה תהא שורה בחלקו ונקרא ידיד של מקום דכתיב.

תורה שלמה בשם מדרש הגדול (כז) וימצא הגביע באמתחת בנימין. אמר ר' יוסי יהא חלקי עם חושדין אותו בדבר ואין בו. תדע לך הרי בנימין שחשדו אותו ואין בו והיו מכין אותו בין כתפיו מה זכה שרת שכינה בחלקו, ונקרא ידיד מקום דכתיב לבנימין אמר ידיד ה' ישכן לבטח עליו וגו' ובין כתפיו שכן.

תורה שלמה מביא מכת"י כי מנשה תרץ כי בנימין גנב הגביע לנחש היכן יוסף, ואמר לאחים כי הם גנבו אחיהם ומכרוהו והם אמרו אכן נודע הדבר וגו'. שנוי הסדר כאן מביא לתיקון שהם מודים על מעשיהם ואז יכול לבוא האיחוד עם יוסף.

[יז] וַיֹּאמֶר חֲלִילָה לִי מַעֲשֵׂוֹת זֹאת הָאִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא הַגְּבִיעַ בְּיָדוֹ הוּא וְיָהֵא-לִי עֹבֵד וְאַתֶּם עָלוּ לְשָׁלוֹם אֶל-אֲבִיכֶם: ס

פעמיים בסוף הפרשה, אחד נבואה על עשרת הרוגי מלכות, וצריך תיקון ממקום גבוה לחטא מכירת יוסף

(מז, ז) עֹבֵד וְאַתֶּם – זקף-קטן זקף-גדול, גי' המלים זק"ף-קטן זק"ף-גדול"ל עולה יס"ד מלכו"ת עולה תקע"ו (576) גי' המלים

המוטעמות ז"ק ז"ג עולה 76 + 447 = 523 הפרש מתקע"ו = אב"ן, ר"ת ב'זאת א'תם נ'תפסים בדרך סוד נבואה על עשרת הרוגי מלכות, אב"ן מקיר תזעק,

עֹבֵד וְאַתֶּם עולה 72 + 451 = עולה ישמ"ע א"ל ע"ב (אוצר הגי' של הרב י"ר פאלוך זצ"ל ע"פ בעה"ט פ' ח"ש) (בגילוי הנעלה של שם הוי"ה במילוי יודי"ן) ע"ב

וַיֹּאמֶר חֲלִילָה לִי – זקף-גדול מונח זקף-קטן

שנוי מן הסדר הטבעי המביא לתיקון, כי האחים אמרו ב-**בראשית מקץ מז, ט** **אשר ימצא אתו מעבדיך ומת וגם-אנחנו נהיה לאדני**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעותים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות, פסק I – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקף-קטן ...; זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל פרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגה = שכחה. פזר – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

עבדים: בכך הם גזרו על בנימין מיתה ועל עצמם עבדות. יוסף מביא בדבריו לתיקון שלא ישמד שבט בנימין במעשה פילגש בגבעה ושלא יהיו כל ישראל בעת ובעונה אחת כולם עבדים בגלויות אלא שתהיה להם תקומה ממקום ששם עם ישראל לא משועבד ויכול לעזור.

ע"פ הרב לוי יצחק שניאורסאהן זי"ע אביו של אדמו"ר מ"ש זי"ע [דבר מלכות וישלח התשע"ז, ע' סט, ילקוט לוי יצחק על התורה], שרש אמ"ר מבטא א"ש מ"ם ר"ח, מבטא ספירות חכמה, בינה, ודעת ממנו יורד קו ההשפעה לז' ספירות תחתונות דאצילות ומשם עד למטה שאין למטה ממנו. בעזרת הרב אימ"א: הפסוק הזה מדגים את היחוד השלם, שרש אמ"ר מבטא יציאת ההתעוררות מלמעלה למטה (איתעוררותא מדלעילא לדלתתא). מוחין דיניקה לתינוק הנותן לו כח לאסוף הברורים של הפושעי"ם ב"י (אוצר הגי' של הרב י"ר פאלוך זצ"ל ע"פ נגיד ומצוה דף לו) (גי' 523) בחינת מים נוקביים (ר"ת מ"ן) ולהעלותם מלמטה למעלה. העלאה זאת מתבטאת בתבנית הטעמים של נ"אמ"ר תְּלִילָה לִי – זקף-גדול ... זקף-קטן בין שני קיסרים (סלוק ... אתנח) (ראה אמרי נועם). כאשר ההתעוררות דלתתא מושלמת היא עולה (בחינת שוב מלא) עד למקורה בכת"ר. אז מתגלה השפעת שפע מתמיד, מלמעלה למטה, המתבטא בתבנית הטעמים של עֶבֶד וְאֵתָם – זקף-קטן זקף-גדול, כאשר הפרש הגי' בין 523 – 576 = 53 = ג"ן – רמז לתיקון חטא אדם הראשון בגן עדן, וחזרת הבריאה המתוקנת למצבה בבריאה.

עד כאן תיקונים רוחניים *==*==*

בראשית מקץ מא, ט: וַיִּדְבֹר שֵׁר הַמַּשְׁקִים אֶת-פְּרַעְהָ לְאִמֶּר אֶת-חֲטָאֵי אֲנִי מִזְכִּיר הַיּוֹם:

לְאִמֶּר אֶת-חֲטָאֵי – טעמי הכתוב אתנח זקף-גדול מרמזים לחטאים של שר המשקים נגד יוסף בנוסף לחטא האחד נגד פרעה ואולי גם לחטא שלא סיפר עד עתה. **לְאִמֶּר** – לאמר בטעם אתנח המגביל, ללמד כי המלה נדרשת כנוטריקון "לאו אמור" היינו בכתובים הבאים יש לדרוש לאו מתוך עשה. ולא לאו אחד בלבד אלא שלושה לאוים המרומזים בטעם זקף-גדול במלים **אֶת-חֲטָאֵי** ואלו הם לפחות שני חטאי "מוציא שם רע" נגד יוסף וחטא ביזויו כפירש רש"י (יב) **נַעַר עֲבָרִי עֶבֶד** - ארורים הרשעים, שאין טובתם שלימה. מזכירו בלשון בזיון: **נַעַר** - שוטה, ואין ראוי לגדולה; **עֲבָרִי** - אפילו לשונינו אינו מכיר; **עֶבֶד** - וכתוב היה בנימוסי מצרים שאין עבד מולך ולא לובש בגדי שרים (ראה ב"ר פט, ד).

בראשית מקץ מא, יב: וְשֵׁם אֶתְנֹו נַעַר עֲבָרִי עֶבֶד לְשֵׁר הַטְּבָחִים וְנִסְפָּר-לוֹ וַיִּפְתָּר-לָנוּ אֶת-חַלְמֹתֵינוּ אִישׁ פְּחֻלְמוֹ פִּתְרָה:

בראשית מקץ מא, ל: וְקָמוּ שְׁבַע שָׁנֵי רָעַב אַחֲרֵיהֶן וְנִשְׁכַּח כָּל-הַשְּׁבַע בְּאַרְץ מִצְרָיִם וְכָל־הָרָעַב אֶת-הָאָרֶץ:

וְקָמוּ - תלישא-גדולה, (א) במשמע של עקירת זכרון **כָּל-הַשְּׁבַע** כפי' [ילקוט מעם לועז בראשית ב ע' תשלא, עצת יוסף] ... ורוצה לומר אפילו אחרי שיתמו שנות הרעב ישכח **כָּל-הַשְּׁבַע בְּאַרְץ**, כי הרעב יהיה כבד כל-כך שיהיה נצרך זמן הרבה עד שהארץ תשוב לתת כוחה כמלפנים להוציא תבואה להשביע הבריות. **וְקָמוּ** - תלישא-גדולה, במשמע של מחיצה ל- **כָּל-הַשְּׁבַע** כפי' [צידה לדרך] והשבע יהיה במצרים לבדה ואילו הרעב יהיה בכל המדינות וארצות העולם.

ב"ה טוב טעם ודעת ולמדני (טור"ל) כי במצוותך האמיתי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; מצות ההשערה; אתנחן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. פזר – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.4 בראשית מקץ מא,א:

בראשית מקץ מב,יט: אם-כנינים אהם אחיכם אֶחָד וְאֶסֶר בְּבֵית מִשְׁמַרְכֶּם וְאַחֶם לְכוּ הֵבִיאוּ שֶׁבֶר רַעְבּוֹן בְּתִיכֶם:

בראשית מקץ מב,כ: וְאֵת-אֲחֵיכֶם הִקְטַן תְּבִיאוּ אֵלַי וְיִאָמְנוּ דְבַרְכִיכֶם וְלֹא תִמְוֹתוּ וְיַעֲשׂוּ-בִּן:

הנושא ההילכתי של הפסוקים הוא מסירת יהודי לגויים. נשלב הערות על הנושא הכללי בתוך פירוש **אור החיים** ... (מב,יט) ... לעולם לא היה בדעתם להפריד בשום אופן כי היו יראים על הפירוד לבל יהיה אשם להיותו לבדו (לא היה בדעת הישראלים (כאן בני יעקב) למסור בידיהם אחד או יותר מביניהם), ולא נתרצו לבסוף להניח אחד מהם אלא לצד שתלה להם הנסיון בזה (יש להוכיח מכאן שניתן להאמין לגוי כאשר הוא מצהיר שאם כנים הם, כלומר מעשיהם לא מסכנים אותם מצד שלטון הגוים לא יאונה להם כל רע) כאשר אבאר בפסוק (מב,יט) **אם-כנינים וגו' (מב,כ) וְלֹא תִמְוֹתוּ** אז הוכרחו במעשיהם:

אור החיים (מב,יט) אם-כנינים אֶחָד וגו'. יתבאר על דרך אומרים ז"ל בירושלמי פרק ח' דתרומוות וז"ל תניא סיעת בני אדם המהלכים בדרך ופגעו בהם גוים ואמרו להם תנו לנו אחד מכם ונהרוג אותו ואם לאו נהרוג כולכם אפילו כולם נהרגין לא ימסרו נפש אחת מישראל (טט – עיין **רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ה ה"ה**). יחדו להם (הגוים בחרו במישהו מסוים) וכו' ימסרו (אותו הישראלים להם בידיים אף שרב הסכוי שיהרגוהו) וכו' ע"כ.

והוא אומר (אבל במצב) **אם-כנינים אֶחָד פירוש אתם יודעים בעצמיכם אם האמת אתכם** (שאתם לא מרגלים ולכן לא מסכנים עצמם בגלל פגיעה בשלטון) **אֶחֶם אֶחָד פירוש אחד מכם ולא יחדו להם (הגוים) וְאֶסֶר** כי אין יראת מות לומר יהרגו כולם ולא ימסרוהו (במצב שאינם מסתכנים על מעשיהם (כאן אינם מרגלים), אין סכנת מות למי שהגוים מבקשים ואפשר למסרו), ולדייק הדבר נתכוון (יוסף) לומר (להם ההלכה) שאם אינם כנים (במצב שמסתכנים על מעשיהם) אין להם רשות במשפט להניח אחד מהם (למסרו בידיהם) כי כשלא יוכחנו דבריהם, משפט מרגל יש לו ובן מות הוא והרי הם כאלו מיחדים אותו מעכשיו למות ואין הדין כן אלא יהרגו כולם ולא ימסרו נפש אחד מהם. ולא תקשה הלא מצינו כי הוא לקח שמעון ואם כן הוי כיחדוהו (זה כאילו הגוים יחדוהו), זה אינו (המצב) כי אולי שהם (האחים) ייחדו זה (אותו אחד) מהם (בעצמם) (טט – כך נדרש ב-**ב"ר צא"ו**) על (מב,כ) אמר שמעון לאחיו כך עשיתם ליוסף כך אתם מבקשים לעשות לי:).

או אפשר שאחר שהסכימו יחד לקחת אחד מהם קדם הוא ובחר שמעון לטעם כי הוא זוגו של לוי ופרד חבילתם (כך יוסף מנע מהם להיכנס בסוגיה האם למסור אחד מהם בידיהם לנוכרים, אף שהובטחו שאם מעשיכם לא מסכנים אותם, המצרים לא יהרגו את הנמסר):

אור החיים (מב,כ) וְיִאָמְנוּ דְבַרְכִיכֶם וְלֹא תִמְוֹתוּ. פ"י שאם לא יעשו זה יגיד כי אתם מרגלים ולזה אינם יכולין להניח אחד מהם כי ודאי שימות ואין רשות להם לעשות כן אלא יהרגו כולם וכו', ומעתה יתחייבו מיתה על היותם מרגלים או ירצה לומר שלא ימותו ברעב כי ייטיב ממהם להמציא להם פורסה והוא מה שאמרו לאביהם (פסוק ל"ד) ואת הארץ תסחרו:

ירושלמי (וילנא) מסכת תרומות פ"ח ה"ד מתני' ... וכן נשים שאמרו להן גוים ע"א תנו לנו אחת מכם ונטמאה ואם לאו הרי אנו מטמאין כולכם יטמאו את כולן ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל: (ובגמרא מלמד גם על דרישת נכרים למסור להם יהודי, ראה להלן.) אם היהודים משקרים או בסכנה על מעשיהם, אסור למסור אחד מהיהודים כי בן מות הוא, אם הגויים לא יחדוהו יתרגו כולם ולא ימסרו נפש אחד מהם

אבל אם הגויים יחדוהו לפי הירושלמי תרומות פ"ח ה"ד רבי יוחנן אומר שימסרוהו, ריש לקיש אומר שלא ימסרוהו עד שיהא חייב מיתה כשבע בן בכרי. ובהמשך מסופר: עולא בר קושב תבעתיה מלכותא (היה מבוקש ע"י השלטון הנכרי, פנ"מ למשפט חיוב מיתה) ערק ואזיל ליה ללוד גבי ריב"ל (ברח והלך לר' יהושע בן-לוי בלוד) אתון ואקפון מדינתא אמרו להן אין לית אתון יהבון ליה לן אנן מתרבינן מדינתא (חיל השלטון צר על לוד ואינם להחריבה אלא אם ימסרוהו) סלק גביה ריב"ל ופייסיה ויהביה לון (עלה ריב"ל ופייס לעולא בר קושב שיתרצה לגלות עצמו ומסר היהודי להם) והוה אליהו זכור לטוב יליף מתגלי עלוי ולא אתגלי וצם כמה צומין ואיתגלי עלוי אמר ליה ולמסורות אני נגלה א"ל ולא משנה עשיתי א"ל וזו משנת החסידים (הפסיק אליהו הנביא להתגלות לריב"ל עד שהתענה כמה תעניות וכשאליהו הנביא נתגלה לו שוב אמר לו שלמסורים אינו מתגלה עד שהתענה על כך, ואמר ריב"ל שנינו בתוספתא ואם ייחדו להן מותר, והשיב אליהו וכי זאת משנת החסידים והיה לך לסלק עצמך מענין זה)

ומה ש-**אור החיים** הביא ב-**ירושלמי פרק ח' דתרומוות** וז"ל תניא סיעת בני אדם המהלכים בדרך ... נמצא בגמרא. וגמרא זאת היא המקור של **הרמב"ם הל' יסודי התורה פ"ה ה"ה** פסק ... ואם יחדוהו להם ואמרו תנו לנו פלוני או נהרוג את כולכם, ואם היה מחוייב מיתה כשבע בן בכרי יתנו אותו להם, ואין מורין להם כן לכתחלה (בגלל מידת חסידות), ואם אינו חייב מיתה יהרגו כולן ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל.

ופי' **כסף משנה על הרמב"ם הל' יסודי התורה פ"ה ה"ה** ... יחדו להם אחד כגון שבע בן בכרי ימסרו אותו להם ולא יהרגו אמר ר"ל (ריש לקיש) והוא שיהיה חייב מיתה כשבע בן בכרי ור' יוחנן אמר אפילו שאינו חייב מיתה ... ופסק רבינו כר"ל אף על גב דמן הסתם לא קיי"ל כוותיה לגבי דר' יוחנן משום דהוי ספק נפשות ולהחמיר דלא ימסרוהו בידיים ביד העובדי כוכבים

סיבות אחדות מדוע בני יעקב צריכים לחשוש במסירת אחד מהם סתם ובמסירת שמעון כי יוסף יחדו: **בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשת מקץ פרשה צא** מהו ויתנכר שנעשה אליהם נכרי (כאילו הוא גוי), נטל את הגביע והקיש בו אמ' להם מרגלים אתם אם כנים אתם למה לא נכנסתם בפתח אחד, אמ' לו אבא ציונו (טט) כדי שלא יתפסו למשל על החרבת שכם שארץ כנען הייתה בחסות מצרים ראה הסברנו ל-**(מב,א) לְמַדָּה תִּתְרַאֲוּ**, **ומה טיבכם בשוק הזונות**, אבידה אבדה לנו ואנו מבקרין עליה, אמ' להם אני רואה בגביעי ששנים מכם החריבו כרך גדול ואיכם מכתם לערביים,

- (א) האם האחים חייבים מיתה על הודאתם ליוסף ב-**(מב,יד)** כהביא רש"י ע"פ **(ב"ר צז,ז)**, ואם יאמרו לכם שלא יחזירוהו בשום ממון, מה תעשו? אמרו לו: לכך באנו, או להרוג או ליהרג. אמר להם: **(מב,יד) הוּא אֲשֶׁר דִּבְרַתִּי אֲלֵכֶם** - להרוג את בני העיר באתם!
- (ב) האם שמעון חייב מיתה על החרבת כרך של שכם? כאילו גוי השופט על פגיעה בגוים בארץ כנען שהיתה ממלכות או חסות מצרים בימים ההם **(אלשיך ע"פ ב"ר עה,ז)**.
- (ג) האם שמעון חייב מיתה משום שזם את מכירת יוסף משום גונב איש ומכרו, האחים אחזו שלא, יוסף כעין גוי מציג שחייב.
- (ד) האחים הובטחו שהנמסר נאסר כבן ערובה להבטיח חזרתם למצרים, האם יכלו להאמין לגוים?

ב"ה טוב טעם ודעת לדעתי (ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל פרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

ע"פ ירושלמי תרומות ח, ד והרמב"ם נבחיין בשני מצבים: (א) הגוים נטפלו ליהודים ללא שום סיבה (ב) לגוים יש טענה על היהודים במצב המתואר באחי יוסף, לגוים יש טענת ריגול על היהודים, ועוד טענה על הריגת גוים אף שמעם אחר.

(מב, ט) **אם-כניי** – מקף בתפקיד רב-מצב (א) ישרים או אינם מסתכנים על מעשיהם (ב) משקרים או בסכנה על מעשיהם, ע"פ אור החיים (מב, ט) יוסף רמז להם שבמצב שאינם מסתכנים על מעשיהם וממילא אין סכנת חיים מותר ליהודים למסור יהודי אחד לגויים גם כאשר הגויים לא יחדוהו.

כאשר אינם מסתכנים על מעשיהם, אפשר כי **אם-כניי אהם** – זקף-קטן מלמד (א) בין יחדוהו הגויים ו- (ב) בין לא יחדוהו הגויים יכולים למסור אחד מהם בידיהם.

כאשר מסתכנים על מעשיהם, אם לא יחדו הגוים אחד מהם אז לא ימסרו, ואם הגוים יחדו אז ימסרו ואין מורים כן מפני מידת חסידות. כגון שהמצרי כביכול (יוסף) טוען על הריגת גוים מעם אחר בהחברת כרך של שכם ע"י שמעון.

אפשר כי **אחיכם אהד** – זקף-קטן, מצב שבו הגוים נטפלו ליהודים ללא שום סיבה ודורשים למסור אחד להריגה. אם הגויים לא יחדוהו לא ימסרו, ואם הגוים יחדוהו – ימסרו ואין מורים כן מפני מידת חסידות. אמנם בפסוק לא מוזכר הריגה, אבל אפשר כי טעם טפחא של מלת **ואסר** בתפקיד שנוי משמעות ורבוי ירמז להוסיף על המאסר מצב של הריגה. וכעין רמז בס"ת **אחיכם אהד** מ"ד היינו עלילת ד"ם.

אם היהודים משקרים או בסכנה על מעשיהם, אסור למסור אחד מהיהודים כי בן מות הוא, אם הגויים **לא יחדוהו יהרגו כולם** ולא ימסרו נפש אחד מהם

אבל אם הגויים יחדוהו לפי הירושלמי תרומות פ"ח, ה"ד **רבי יוחנן אומר שימסרוהו**, ריש לקיש אומר שלא ימסרוהו עד שיהא חייב מיתה כשבע בן בכרי. ובהמשך במעשה של עולא בר קושב אמר אליהו הנביא לרבי יהושע בן לוי שמצד משנת חסידים לא היה צריך למסור את עולא בן קושב לנשלטון.

אפשר כי טעם מונח במלים **כניי** ו-**אחיכם** מלמד על מצבי ספק בכוננת הגוים ואין לנו גלוי מהפסוק. ועוד מצב ספק על מסירת פלוני שחייב מיתה כשבע בן בכרי שמרד במלך דוד, ועוד מצב ספק על מסירת פלוני שהמלכות גזרה עליו עונש מיתה, שממאמר התוספתא ימסרוהו וממדת חסידות לא ימסרוהו.

סוגיה נוספת בהתניית תנאי. **(מב, ט)** **אם-כניי** – מקף בתפקיד רב-מצב (א) ישרים או אינם מסתכנים על מעשיהם (ב) משקרים או בסכנה על מעשיהם, כלומר שילוב מלת התנאי אם וטעם מקף מציב אפשרות של תנאי אם-כך אז כך ואם לא-כך אז אחרת. ומה שנאמר כגון ב- **מדרש אגדה (בבור) במדבר פרשת מטות לב (במ' מטות לב, ט) אם-יעברו בני-גד ... (במ' מטות לב, ט) ואם-לא יעברו**. אמרו כל תנאי שאינו כפול כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי, וצריך התנאי שיהיה הין שלו קודם ללאו כמו תנאי בני גד ובני ראובן: וכתב ב-**חידושי הרמב"ן מסכת גיטין עה, ב** ועוד דעיקר תנאי בני גד ובני ראובן **בממון הוא** דכתיב ובממון הוא דאמר ר"מ דבעינן תנאי כפול אבל לא באיסורא, אלא דיגיטין וקידושין **איסורא דאית ביה ממנא** הוא כדאיתא במס' שבועות (ל"ו ב') בדומה למלים ולטעם מקף כרב-מצב (תנאי לכאן ולכאן) ב-**(מב, ט) אם-כניי** נמצא גם ב-**(בר' מקף מב, ט) ... אם-לא הכיאתיו אליה** **והצנתיו לפניה והטאתי לה פל-הנימים**: האם מאמר יהודה **אם-לא** מציב תנאי כפול. היות והענין אינו בממונות לכן לא מחייב תנאי כפול. אלא יש לומר שגם כאשר אינו כופל תנאו שהוא קיים (רמב"ן שם). אלא אם נאמר שיש שיכות לירושה שזה ממונות.

אור החיים פתח הסוגיה לעיל מ-**תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תרומות פ"ח, ה"ד מתני'** אשר מתוך דיון האם תרומה שהיא ספק טמאה מותר לעשות מעשה בידים שיגרום לה טומאת ודאי, עברה לדון בתרומה שבודאות אסור לטמאה בידים ע"י מסירתה לנכרי. ומתוך כך עברה המשנה ללמד על איסור מסירת יהודי לנכרי. והגמרא ירושלמי הרחיבה במצבים נוספים של מסירת יהודי לנכרים. השאלה כאן היא האם יש קשר בין מסירת תרומה לנכרי כענין היקש ממסירת יהודי לנכרי או מסירת היהודי היא היקש ממסירת תרומה.

אם-כניי אהם אחיכם אהד – ... זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים (בין סלוק לאתנח), כעין היקש או בנין אב כבסיס לירושלמי **תרומות פ"ח, ה"ד** ול- **רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ה, ה"ה** בהלכות מסירת יהודי לגויים (יחדוהו, לא יחדוהו ויש ענין מסירה בידים), וכן **שם, ה"ה** הלכות מסירת תרומה לנכרי (יניה ולא ימסור לו בידים).

בראשית מקץ מב, כ: ואת אחיכם הקטן תביאו אלי ויאמנו דברכם ולא תמותו ויעשו-כן: **ולא תמותו** - מונח אתנח **ויעשו-כן** – סלוק, ללא טפחא לפניו. ללא שום שנוי.

אור החיים מב, כא ... מה שאין כן כשאמר להם **(מב, ט) אחיכם אהד ואסר וגו' (מב, ט) ויעשו-כן** פירוש יחדו הם אחד מהם, בזה נתעוררו מהנדמה כי הוא עון יוסף (כו) כמו שהם נתאכזרו על אחיהם, לזה בא להם הצער בדרך זה שאסרו אחד מהם ביד איש נכרי: **ליקוטי הערות על אור החיים (כו)** כי מן הסתם שמעון לא רצה להשאר שם, והם הכריחוהו, וזה דומה לצרת יוסף בהתחננו **(אור בהיר)** וז"ל המדרש **(ב"ר צא, ו)** אמר שמעון לאחיו כך עשיתם ליוסף כך אתם מבקשים לעשות לי: **טט ויעשו-כן** – (אתנח) **סלוק** ללא טפחא לפניו. מגביל להיות מסירת שמעון ללא שום שנוי ממסירת יוסף.

(מב, ט) אם-כניי אהם אחיכם אהד – ... זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים. כעין היקש. לכאורה בפסוק לא נאמר שיוסף ייחד את שמעון להיאסר. ונאמר ב-**(בר' מקף מב, ט) ... ויקח מאתם את-שמעון ויאסר אותו לעיניהם**:

רש"י (מב, ט) ... את שמעון – הוא השליכו לבור, הוא שאמר ללוי: "הנה בעל החלמות הלזה בא" **(בר' לו, יט; ראה תנ"ב מקץ, יז)**. דבר אחר **(ב"ר צא, ח)**: נתכוון יוסף להפרידו מלוי, שמא יתעצו בין שניהם להרוג אותו. אבל לפי **(ב"ר צא, ו)** אמר שמעון לאחיו כך עשיתם ליוסף כך אתם מבקשים לעשות לי: מכאן משמע שיוסף ייחד את שמעון ושאר האחים היו צריכים למסור לנכרים לכאורה. בשילוב ההסבר השני של אור החיים נאמר שיוסף ייחד את שמעון, הם היו צריכים למסור, וכדי שלא יתלבטו אם נכון למסור בידים קדם יוסף ולקחו, כך שלא מסרוהו בידיהם לנכרים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות, פסק ו- סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

בראשית מקץ מב, כא: ניאמריו איש אל אחיו אכל אשמים | אנהנו על אנהנו

אשר ראינו צרת נפש בהתחננו אלינו ולא שמענו על-כן באה אלינו הצרה הזאת:

אור החיים ניאמריו וגו' אכל. ... וכבר רשמתי בכמה מקומות שהענין יוליד בדמותו בצלמו כסוד אתה תשלם לאיש כמעשהו וכמו כן הדברים כאן שהכאיב להם לבם בצרת אחיהם והוא אומר אכל פירושו אם היה המקרה זה בדרך אחר לא היינו מצדיקים שעל סיבת יוסף באה אלינו אכל עתה ודאי אשמים ... אשר ראינו צרת נפש בהתחננו. ועוד היה להם לאות כיוון שנתיחד שמעון ... לזה ידעו כי דבר יוסף היא הסיבה כי הוא היועץ עצה רעה על יוסף וגו'

ניאמריו איש אל אחיו – גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל כולו. והנלמד נדרש ע"פ תבנית הטעמים זרקא זרקא סגול של הכתוב הבא.

אכל אשמים | אנהנו על אנהנו – זרקא מונח פסק זרקא סגול, בתורה 372 פסוקים של זרקא סגול, בשלושה מהם, פעמיים זרקא וזה אחד מהם בתפקיד כעין שתי תוספות מהענין על הענין, שע"פ אור החיים הן:

(א) **שהענין יוליד בדמותו בצלמו כסוד אתה תשלם לאיש**, היינו יצא ללמד על הכלל בענין מידה כנגד מידה, הם נאשמים ואין מושיע להם כמו שיוסף התחנן ולא הושיעו לו,

(ב) מוסיף עניין המשותף ל- **אנהנו על אנהנו**, ואולי גם מוסיף עניין משותף **אכל אשמים | אנהנו על אנהנו**, במעמד זה כולם

מודים בסגולתו של **אנהנו** – המרומז בטם סגול של המלה, ש- **אנהנו** – זרקנו אותו לבין האומות המרומז בטעם זרקא וניתקנו אותו מלימוד התורה, וזרקנו אבל על אבינו המרומז בזרקא של מלת **אכל** בשנוי ניקוד וכתוצאה מכך מאז נזרקה ממנו (לא שרתה עליו) רוח הקודש. ושני אלה גרמו לכולם הרגשת הסתר מהקב"ה,

פסק בין **אשמים | אנהנו** – כעין סדור שנחלק, קריאה אחת ללא פסק כולם אשמים, קריאה עם פסק מרמז שלא כולם אשמים, בודאי לא באופן שווה. ויש רמז לדבר ב- (**בר' מקץ לז, א**) **ויקנאו-כו אהיו ואביו שמר את-הדבר: ויקנאו-כו** - מקף בתפקיד רב-מצב, דרגות קנאה שונות, **ויקנאו-כו אהיו** – טפחא אתנח, אתנח מגביל ללמד שנשארו אחיו ולא סרו מן האחוה. ועוד שטפחא אתנח היא כתבנית טעמי "שמע ישראל" ללמד שהקנאה היתה בדבר הלכה לשם שמים, וראה קשר למעשה בראשית (א, א) כי האחים סברו שכבר הגיע זמן הגאולה ותיקון העולם, ויוסף חלם על שלבי הגאולה וזה מרומז ב- **ואביו שמר את-הדבר** – טפחא מרכא מקף-סלוק. הסלוק מגביל את מהות הענין הגאולה, מקף מלמד על רב-שלב בתהליך הגאולה, מרכא מאריכה את הזמן לגאולה, טפחא משנה משמעות מלת **ואביו** ומרבה על יעקב את הקב"ה בעל ההשגחה הפרטית על התהליך.

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת מנדי (טור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תכר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תכר טפקא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תכר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תכר מרכא טפקא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקר-קטן – 2; זקר-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4; ... זקר-קטן ... זקר-קטן בהצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש – גרשיי'ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' שימעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

1.5 בראשית מקץ מא,א:

בראשית מקץ מא מח:

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּתֵּן-אֶכָּל בְּעָרֵים אֶכָּל שָׂדֵה-הָעִיר אֲשֶׁר סָבִיבֶיהָ נְתַן בְּתוֹכָהּ:

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים – באופן כללי גרשיים מונח רביעי, אפשר כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו, כי ההמשך אֲשֶׁר הָיוּ

בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הוא בעל פרט נוסף לענין אפשר שגם תבואות שנה ראשונה עדיין אספו בשנה השביעית.

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל – גרשיים (מקף מקף) מונח פסק

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים –

אֶת-כָּל-אָכָל – מקף מקף, כל אחד עשוי להיות כרב-מצב או רב-שלב. כרב-מצב נאמר כי היו שני מסלולי פעולה, תבואות שהלכו

למחסנים המלכותיים בניהול יוסף, תבואות שהלכו למחסנים הפרטיים. אם כך לא קיבץ יוסף את אֶת-כָּל-אָכָל | שְׁבַע שָׁנִים אל

המחסנים שבאחריותו.

בקריאה ללא פסק וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים – קיבץ את האוכל שגודל תחת אחריות יוסף לאוצרות המלכות והשתמר (ללא פסק)

בקריאה עם פסק וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים – אף על פי שקיבצו את האוכל למחסנים הפרטיים שבע שנים הוא לא השתמר (חל

בו פסק) ורובו נרקב. טעם פסק מרומז ב מלת "גזר" במשמע פסק ערלה, בפ' רש"י ב-(מא,ג) ... ואשר (בנוסחינו: אשר) יאמר לכם

תעשו - לפי שהיה יוסף אומר להם (טט – בשנות השובע) שימולו (טט) – והתכווין שבהסר ערלתם הארץ תהיה מוכשרת לקבל השפע הרוחני מה'

שישתמר תבואתם, והיות ולא מלו), כשבאו אצל פרעה ואמרו לו: כך הוא אומר לנו, אמר להם: ולמה לא צברתם בר, והלא הכריז לכם

ששני רעבון באין? אמרו לו: אספנו הרבה והרקיבה; אמר להם: אם כן את אשר יאמר לכם תעשו; הרי גזר על התבואה והרקיבה, ומה

אם יגזור עלינו (טט - שוב טעם פסק במשמע יקצר חייהם) ונמות (ראה ב"ר צא,ה)?

בראשית מקץ מא מח:

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּתֵּן-אֶכָּל בְּעָרֵים אֶכָּל שָׂדֵה-הָעִיר אֲשֶׁר סָבִיבֶיהָ נְתַן בְּתוֹכָהּ:

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים – באופן כללי גרשיים מונח רביעי, אפשר כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו, כי ההמשך אֲשֶׁר הָיוּ

בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הוא בעל פרט נוסף לענין אפשר שגם תבואות שנה ראשונה עדיין אספו בשנה השביעית.

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל – גרשיים (מקף מקף) מונח פסק

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים –

אֶת-כָּל-אָכָל – מקף מקף, כל אחד עשוי להיות כרב-מצב או רב-שלב. כרב-מצב נאמר כי היו שני מסלולי פעולה, תבואות שהלכו

למחסנים המלכותיים בניהול יוסף, תבואות שהלכו למחסנים הפרטיים. אם כך לא קיבץ יוסף את אֶת-כָּל-אָכָל | שְׁבַע שָׁנִים אל

המחסנים שבאחריותו.

בקריאה ללא פסק וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים – קיבץ את האוכל שגודל תחת אחריות יוסף לאוצרות המלכות והשתמר (ללא פסק)

בקריאה עם פסק וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים – אף על פי שקיבצו את האוכל למחסנים הפרטיים שבע שנים הוא לא השתמר (חל

בו פסק) ורובו נרקב. טעם פסק מרומז ב מלת "גזר" במשמע פסק ערלה, בפ' רש"י ב-(מא,ג) ... ואשר (בנוסחינו: אשר) יאמר לכם

תעשו - לפי שהיה יוסף אומר להם (טט – בשנות השובע) שימולו (טט) – והתכווין שבהסר ערלתם הארץ תהיה מוכשרת לקבל השפע הרוחני מה'

שישתמר תבואתם, והיות ולא מלו), כשבאו אצל פרעה ואמרו לו: כך הוא אומר לנו, אמר להם: ולמה לא צברתם בר, והלא הכריז לכם

ששני רעבון באין? אמרו לו: אספנו הרבה והרקיבה; אמר להם: אם כן את אשר יאמר לכם תעשו; הרי גזר על התבואה והרקיבה, ומה

אם יגזור עלינו (טט - שוב טעם פסק במשמע יקצר חייהם) ונמות (ראה ב"ר צא,ה)?

בראשית מקץ מא מח:

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּתֵּן-אֶכָּל בְּעָרֵים אֶכָּל שָׂדֵה-הָעִיר אֲשֶׁר סָבִיבֶיהָ נְתַן בְּתוֹכָהּ:

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים – באופן כללי גרשיים מונח רביעי, אפשר כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו, כי ההמשך אֲשֶׁר הָיוּ

בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הוא בעל פרט נוסף לענין אפשר שגם תבואות שנה ראשונה עדיין אספו בשנה השביעית.

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל – גרשיים (מקף מקף) מונח פסק

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים –

אֶת-כָּל-אָכָל – מקף מקף, כל אחד עשוי להיות כרב-מצב או רב-שלב. כרב-מצב נאמר כי היו שני מסלולי פעולה, תבואות שהלכו

למחסנים המלכותיים בניהול יוסף, תבואות שהלכו למחסנים הפרטיים. אם כך לא קיבץ יוסף את אֶת-כָּל-אָכָל | שְׁבַע שָׁנִים אל

המחסנים שבאחריותו.

בקריאה ללא פסק וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים – קיבץ את האוכל שגודל תחת אחריות יוסף לאוצרות המלכות והשתמר (ללא פסק)

בקריאה עם פסק וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים – אף על פי שקיבצו את האוכל למחסנים הפרטיים שבע שנים הוא לא השתמר (חל

בו פסק) ורובו נרקב. טעם פסק מרומז ב מלת "גזר" במשמע פסק ערלה, בפ' רש"י ב-(מא,ג) ... ואשר (בנוסחינו: אשר) יאמר לכם

תעשו - לפי שהיה יוסף אומר להם (טט – בשנות השובע) שימולו (טט) – והתכווין שבהסר ערלתם הארץ תהיה מוכשרת לקבל השפע הרוחני מה'

שישתמר תבואתם, והיות ולא מלו), כשבאו אצל פרעה ואמרו לו: כך הוא אומר לנו, אמר להם: ולמה לא צברתם בר, והלא הכריז לכם

ששני רעבון באין? אמרו לו: אספנו הרבה והרקיבה; אמר להם: אם כן את אשר יאמר לכם תעשו; הרי גזר על התבואה והרקיבה, ומה

אם יגזור עלינו (טט - שוב טעם פסק במשמע יקצר חייהם) ונמות (ראה ב"ר צא,ה)?

בראשית מקץ מא,כז:

וְשֵׁבַע הַפְּרוֹת הַרְקוֹת וְהַרְעֵת הָעֵלֶת אַחֲרֵיהֶן שְׁבַע שָׁנִים הִנֵּה וְשֵׁבַע הַשְּׂבָלִים הַרְקוֹת שְׂדֵפוֹת הַקָּדִים יְהִיוּ שְׁבַע שָׁנֵי רָעָב:

וְשֵׁבַע הַפְּרוֹת – מונח תלישא-גדולה שעור זמן הרעב, שעור זמן להגעת הגזרה, פרות אלו הן עיקר העניין בחלום פרעה,

הַרְקוֹת וְהַרְעֵת –קדמא ואולא, הגזרה יצאה, ומתקדמת – עולה על מצרים מיד והוא עניין מלת–עלת הָעֵלֶת אַחֲרֵיהֶן – מונח רביעי

ב"ה טוב טעם ודעת לדעתו (טור"ל) כי במצוותך האמתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעותים חלק מפרטיה מעניין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

בראשית מקץ מא, מא – מב:

[מא] וַיֹּאמֶר פֶּרְעָה אֶל-יוֹסֵף

רְאֵה נָתַתִּי אֹתְךָ עַל כָּל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:

[מב] וַיֹּסֶר פֶּרְעָה אֶת-טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתֵּן אֹתָהּ עַל-יַד יוֹסֵף

וַיִּלְבָּשׁ אֹתוֹ בְּגָדֵי-שֵׁשׁ וַיַּשֵּׂם רֶבֶד הַזָּהָב עַל-צַנְאוֹ:

אֶל-יוֹסֵף – אתנח **רְאֵה נָתַתִּי אֹתְךָ עַל כָּל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:** מכח המאמר הזה פועל יוסף עם טבעת פרעה. אחרת אין לטבעת ערך.

בפסוק הבא **(מב) וַיֹּסֶר פֶּרְעָה אֶת-טַבַּעְתּוֹ** – קדמא מהפך פשטא, כעין מידה הנקראת כתוב שחבירו שלפניו **(פסוק מא)** מלמד עליו, או הוא מלמד על חבירו שלפניו, כעין טעמא דקרא.

אבל אפשר גם לומר שפסוק **(מא, מב) וַיֹּסֶר פֶּרְעָה אֶת-טַבַּעְתּוֹ** מלמד על פסוק **(מא, מא)** שהחזקת טבעת פרעה שהיא חותם הרבון

הנותנת תוקף לממשלה שקבל יוסף במאמר **רְאֵה נָתַתִּי אֹתְךָ עַל כָּל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:**

בראשית מקץ מא, מד:

וַיֹּאמֶר פֶּרְעָה אֶל-יוֹסֵף אֲנִי פֶּרְעָה

וּבִלְעָדֶיךָ לֹא-יָרִים אִישׁ אֶת-יָדוֹ וְאֶת-רִגְלוֹ בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:

תורה שלמה מדרש: וּבִלְעָדֶיךָ – רביע, ארבע ענינים (טט - א) יוסף לפי שמיעט כבודו ואמר **(בר' מקץ מא, טז) בִּלְעָדֶיךָ** וריבה כבוד

המקום **אֲלֵהִים יַעֲנֶה** ... כדי שיתן לרשע שבח להקב"ה לפיכך התרבה כבוד המקום שאמר **(בר' מקץ מא, טז) אֲחֵרֵי הַדְּבָרִים אֲלֵהִים אֹתְךָ אֶת-כָּל-זָאת תלה הגדולה בבעליה.**

(טט - ב) וגם נתגדל שמו בחכמה שאמר לו **(בר' מקץ מא, טז) אִיו-נָכוֹן וְתַכֵּם כְּמוֹךְ.**

(טט - ג) ונתרבה כבודו בגדולה שנתן לו שנאמר **(בר' מקץ מא, מד) אֲנִי פֶּרְעָה וּבִלְעָדֶיךָ.**

(טט - ד) לפי שמיעט עצמו בלשון **(בר' מקץ מא, טז) בִּלְעָדֶיךָ** קיבל מלכות בו בלשון **(בר' מקץ מא, מד) וּבִלְעָדֶיךָ**

בראשית מקץ מא, טז: וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת-פֶּרְעָה לֵאמֹר בִּלְעָדֵי אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת-שְׁלוֹם פֶּרְעָה:

(בר' מקץ מא, טז) וַיֹּאמֶר פֶּרְעָה אֶל-יוֹסֵף אֲחֵרֵי הַדְּבָרִים אֲלֵהִים אֹתְךָ אֶת-כָּל-זָאת אִיו-נָכוֹן וְתַכֵּם כְּמוֹךְ:

וּבִלְעָדֶיךָ לֹא-יָרִים – ר"ת ו' ל' י' – לו"י, רמז למנוי משה

בראשית מקץ מא, מה: וַיִּקְרָא פֶּרְעָה שֵׁם-יוֹסֵף צְפִנְתַּת פַּעֲנָח

וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-אֶסְנַת בַּת-פּוֹטִי פֶּרַע כַּהֵן אֵן לְאִשְׁתּוֹ וַיֵּצֵא יוֹסֵף עַל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:

וַיִּקְרָא פֶּרְעָה – מונח שם-יוסף צפנת פענח – גירסת הכתר הממוחשב, מכון ממרא ממוחשב

וַיִּקְרָא פֶּרְעָה – מרכא שם-יוסף צפנת פענח – גירסת מגנס, קורן,

וַיִּקְרָא פֶּרְעָה שֵׁם-יוֹסֵף צְפִנְתַּת פַּעֲנָח לפי גירסת קדמא מרכא זרקא סגול, בתפקיד לכתחילה ובפועל,

(א) מה שיוסף גזור לכתחילה מתקיים בפועל.

רש"י (נה) ותרעב כל ארץ מצרים - שהריקבה תבואתם שאצרו, חוץ משל יוסף (ראה ב"ר צא, ה). **ואשר** (בנוסחינו: אשר) **יאמר לכם**

תעשו - לפי שהיה יוסף אומר להם שימולו, וכשבאו אצל פרעה ואמרו לו: כך הוא אומר לנו, אמר להם: ולמה לא צברתם בר, והלא

הכרזי לכם ששני רעבון באין? אמרו לו: אספנו הרבה והריקבה; אמר להם: אם כן את אשר יאמר לכם תעשו; הרי גזר על התבואה

והריקבה, ומה אם יגזור עלינו ונמות (ראה ב"ר צא, ה)?

מ"ר צא, ה וגם מדרש נחומא (ורשא) פרשת מקץ סימן ז

כיון שחזק עליהם הרעב בארץ מצרים נתקבצו המצרים ובאו אצל יוסף א"ל תן לנו לחם, א"ל אלהי אינו זן את הערלים לכו ומולו עצמכם ואתן לכם לחם, הלכו להם אצל פרעה והיו צועקין ובוכיין לפניו שנאמר ותרעב כל ארץ מצרים ויצעק העם אל פרעה ללחם ויאמר פרעה לכל מצרים לכו אל יוסף, אמרו לו הלכנו אצלו ומדבר לנו דברים ריקים שאומר מולו עצמכם, אמר להם שוטים לא כך אמרתי לכם מתחלה עבדוהו וקנו לעצמכם תבואה וכי לא היה קורא לכם כל אותן שני השבוע וצווח לכם הווי יודעים שרעב בא לעולם אם אתם פשתם בנפשותיכם מה תצעקו אלי מפני מה לא הנתתם בבתיכם תבואה של שתיים של שלש של ארבעה שנים, אמרו לו כל תבואה שהיתה בבתינו כבר הריקבה, אמר להם לא נשתייר לכם קמח מאתמול, אמרו לו פת שהיה בכלינו עפשה, אמר להן לכו אל יוסף ואשר יאמר לכם תעשו ומה אם שגזר על התבואה והריקבה מתיראין אנו שאם יגזור עלינו שנמות כלנו מתים אלא כל אשר יאמר לכם תעשו,

ליקוטי אנשי שם (בר' מקץ מא, נד) ונתחלינה שבע שני הרעב כאשר אמר יוסף וגזר שהתבואה שאינו ת"י (תחת יד) פרעה ירקבו.

וזה יפתח יוסף את כל אשר בהם וישבר למצרים. כל לרבות אפילו התבואה שאצרו המצרים לעצמם והריקבו אלו בעצמם. פתח להם יוסף ומכר להם בדמים יקרים. וראו גדולתו ית' שבעיניהם היו נרקבים וכשהיה יוסף מוכר להם היו מתוקנים. כמו שהיה במכת דם וגו' לכתחילה גזרת רעב, בפועל יוסף קובע התיקון לתבואה בקנין מהמצרים, ע"פ **ליקוטי אנשי שם (בר' מקץ מא, נד) ונתחלינה שבע שני**

הרעב – אזלא-גרש מונח מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, להקל על ישראל, וטעם מונח לפני מהפך לרמז לכעין שתי סדרות

של מהפך פשטא, כאן תיקון תבואה שהריקבה בידי המצרים, בעתיד במכת דם תיקון הדם בכלי של ישראל להיות למים ורק משישלמו המצרים ישארו מים..

(ב) לכתחילה נראתה אסנת כבת פוטיפר ופועל הרי היא בת דינה בת יעקב. ???

וַיִּקְרָא פֶּרְעָה שֵׁם-יוֹסֵף צְפִנְתַּת פַּעֲנָח ג' קדמא מרכא זרקא סגול, בתפקיד לכתחילה ובפועל,

דעת זקנים מבעה"ת צפנת פענח, נוטריקון "צדיק" פטפט "נגד" תאותו "פוטיפר"ענה "נפשו" חנם:

וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-אֶסְנַת ויתן לו את אסנת, וא"ת יוסף שהי' מלך איך נשא בת הדיוט, ונ"ל לפי שמתחלה הי' יוסף עבד לפוטיפר אמר בלבו

אם לא אעשה רצונו לישא בתו יזלזלני וילשין אותי שהייתי עבדו אשאנה ויכבדני, ועוד י"ל שנשאה מפני שהי' מזרע יעקב כדפי'

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותות האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; זרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות, פסק ו – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביעי – 4; מונח רביעי – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישי: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

רש"י בפי' וישלח דבת דינה הית' משכס ותלה לה יעקב אבינו קמיע בצוארה והשליכה והובאה למצרים ע"י נס כדפרישית וגדלה פוטיפר לביתו ולכן נקראת על שמו כמו שמצינו גבי משה רבינו ע"ה אלה בני בתיה וגו', וכשעבר יוסף בכל ארץ מצרים יצאו כל הנשים לדאות ימי של יוסף כדכתיב בנות צעדה עלי שור וכל אחת זורקת לו חפץ או תכשיט וזו לא היה לה מה לזרוק וזרקה לו הקמיע שהיה בצוארה ועיין בו וראה שהיא מזרעו של יעקב ונשאה: **וַיִּתֵּן-לוֹ** – מקף, רב-מצב כאילו נתן מעצמו אבל כך יועד מן השמים כי זרקה לפני יוסף את הקמיע ששם עליה יעקב ויוסף בחר **אֶת-** **אֶסְנֵת** – מקף, רב מצב כאילו היא מצרית ואינה מצרית **בת-פּוֹטִי** – מקף, רב-מצב כאילו בת השר ואינה בת השר כי היא בת דינה משכס.

בראשית מקץ מא,מה:

וַיִּקְרָא פְרַעֲהַ שֵׁם-יוֹסֵף צִפְנָת פַּעֲנָח

וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-אֶסְנֵת בַּת-פּוֹטִי פְרַעַת פְּתוֹן אֵן לְאִשָּׁה וַיַּצֵּא יוֹסֵף עַל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:

וַיִּקְרָא פְרַעֲהַ שֵׁם-יוֹסֵף צִפְנָת פַּעֲנָח – קדמא מונח זרקא מונח סגול

מרבח מעניין יוסף לענין צפנת פענח – רש"י מפרש הצפונות, **תיב"ע** – דטמירן מפרסם.

תורה שלמה (קט) - ספר התגין: צפנת פענח פ' דלתל זיוני צפנת, פ' דלא מזויניין ופומיהון לגאיו, **פענח**

(קט) בכתי"ר רמזי"ר **ר"י צפנת פענח** פיי"ן משונות וגדולות וכפולות כלומר הרבה צפונות ונסתרות מגולות ליוסף, ומפוענחות לו שהוא יודע ביאורן ופירושו.

טט - **שם-יוסף צפנת פענח** – זרקא מונח סגול, הפענוח הוא גילוי מסוים של הצפון. פרעה קרא ליוסף שם המתפרש באופנים אחדים לגילוי הצפון על מעט מן הצפונות הקשורות לפרעה ומצרים. אבל ע"פ המקור של תורה שלמה הרבה צפונות ונסתרות מגולות ליוסף, מעבר לקשור במצרים ועל כך מעידות הפיי"ן המשונות והזקא סגול. וזה המשך לחלומות יוסף ומשמעותם כישועה לבני ישראל בגלות ע"פ גזירת בין הבתרים.

בר' מקץ מא בעה"ט

צִפְנָת פַּעֲנָח (828), בגימטריא מגלה נסתרים (838) (טט - מגלה נסתרים - 828), צפנת פענח נוסריון צ'דיק פ'טפט נ'פש ת'אוא

פ'וטיפיר ע'נה נ'פשו ח'נם, ד"א צ'ופה פ'ודה נ'ביא ת'ומך פ'יתר ע'ניו נ'בון ח'יוזה:

הפסוק מגלה נסתרים: **וַיִּקְרָא פְרַעֲהַ שֵׁם ר"ת ו' פ' ש' ג' ש"פ**, אגרת רבי שמשון מאוסטרופליא השם שבו היכה ה' את מצרים עשר מכות, ועל הים חמשים מכות, עולה דו"ד ב"ן יש"י,

וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-אֶסְנֵת – ויתן לו **אֶת-אֶסְנֵת** – גי' א"ת עולה שא"ק, (נותן) ל"ו אסנ"ת (אס"נ = י' אצ"י, ת' = ת'),

מסודר מחדש ש'אדם ק'דמון (נותן) י' (ספירות) אצ"ל"ו-ת ובכתר של אצילות

צִפְנָת פַּעֲנָח גי' אותיות צ"פ עולה ע"ק – עתיקא קדישא, גי' אות פ' עולה ע"י – עתיק יומין, (פנימיות הכתר, עונג)

אֶת-אֶסְנֵת – ר"ת א"א – אריך אנפין (חיצוניות הכתר, רצון),

ואפשר כי שנוי הסדר בסדר ההשתלשלות המתגלה בפיענוח שא"ק יוצא במלה **אֶת**- ואילו הכתר מהמלים הקודמות לה **צִפְנָת פַּעֲנָח** ירמז ליציאת הספירות פעם ראשונה שלא על הסדר הגורם לשבירת הכלים ולהתהוות הקליפות

אמרי נועם פתן אן – מידת יסוד בקליפות, יסוד מייצג את שש המידות, **לְאִשָּׁה** – אפשר שמרמז למידת מלכות

ולזה קשור פְרַעֲהַ שהוא כעין ראש לקליפות ועמו בלעם בן בעור בן לבן וכתב [יונת אלם] שבלעם ואתונו הם זעיר-אנפין ונוקבא דקליפה. (ראה **בר' ב,ד**) ע"פ [אגרות קדש ב, ע' רמח"ל]. להשפיע על יוסף – גי' נילו"ס, שמצרים עשוהו לאלילות, להרחיקו

מדבקותו באמנות השם, ובאמצעותו ליתן חיות לקליפות, לשבות ממקורות התיקון הגבוהים.

אוצר ריר"פאלוך זצ"ל וישם בארון במצרים (בראשית נ' כ"ו) היינו בנילו"ס, יוס"ף בגימטריה נילו"ס: (בעה"ט שם)

בראשית מקץ מא מה:

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אֶחָד וְשֵׁבַע שָׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וַיִּתֵּן-אֶחָד בְּעָרֵים

אֶחָד שָׁדֵה-הָעִיר אֲשֶׁר סְבִיבֹתֶיהָ נָתַן בְּחֻכָּה:

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אֶחָד וְשֵׁבַע שָׁנִים – באופן כללי גרשיים מונח רביעי, אפשר כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו, כי ההמשך **אֲשֶׁר הָיוּ**

בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם הוא בעל פרט נוסף לענין אפשר שגם תבואות שנה ראשונה עדיין אספו בשנה השביעית.

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אֶחָד - גרשיים (מקף מקף) מונח פסק

אֶת-כָּל-אֶחָד – מקף מקף, כל אחד עשוי להיות כרב-מצב או רב-שלב. כרב-מצב נאמר כי היו שני מסלולי פעולה, תבואות שהלכו

למחסנים המלכותיים בניהול יוסף, תבואות שהלכו למחסנים הפרטיים. אם כך לא קיבץ יוסף את **אֶת-כָּל-אֶחָד** | **וְשֵׁבַע שָׁנִים** אל

המחסנים שבאחריותו.

בקריאה ללא פסק **וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אֶחָד וְשֵׁבַע שָׁנִים** – קיבץ את האוכל שגודל תחת אחריות יוסף לאוצרות המלכות והשתמר (ללא פסק)

בקריאה עם פסק **וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אֶחָד וְשֵׁבַע שָׁנִים** – אף על פי שקיבצו את האוכל למחסנים הפרטיים שבע שנים הוא לא השתמר (חל

בו פסק) ורובו נרקב. טעם פסק מרומז ב מלת "גזר" במשמע פסק ערלה, בפ' רש"י ב-**(מא,ג)** ... **ואשר** (בנוסחא: אשר) **יאמר לכם**

תעשו - לפי שהיה יוסף אומר להם (טט – בשנות השובע) שימולו (טט) – והתכווין שבהסר ערלתם הארץ תהיה מוכשרת לקבל השפע הרוחני מה' שישתמר תבואתם, והיות ולא מלו), כשבאו אצל פרעה ואמרו לו: כך הוא אומר לנו, אמר להם: ולמה לא צברתם בר, והלא הכריז לכם

ששני רעבון בָּאֵין? אמרו לו: אספנו הרבה והרקיבה; אמר להם: אם כן את אשר יאמר לכם **תעשו**; הרי גזר על התבואה והרקיבה, ומה אם יגזור עלינו (טט - שוב טעם פסק במשמע יתקצרו חייהם) ונמות (ראה ב"ר צא,ה) ?

ב"ה טוב טעם ודעת ומדני (טור"ל) כי במצוות האמתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.**

1.6 בראשית מקץ מא,א:

בראשית מקץ מא,י: פְרַעָה קָצַף עַל-עֲבָדָיו וַיִּתֵּן אֹתִי בַמִּשְׁמֶר בֵּית שַׂר הַטְּבָחִים אֹתִי וְאֶת שַׂר הָאֲפִים:

פְרַעָה קָצַף עַל-עֲבָדָיו . פְרַעָה – טפחא בתפקיד פותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה, וטפחא בתפקיד שנוי יחס פרעה לעבדיו שלא ממנו יצאו הדברים וזאת דרשת [בראשית רבה (וילנא) פרשת וישב פרשה פגח, ר' יודא בר סימון ורבי חנין בשם רבי יוחנן כתיב (תהלים מו) לכו חזו מפעלות ה' וגו', הקציף הקדוש ברוך הוא אדונים על עבדיהם ליתן גדולה לצדיקים, **פְרַעָה קָצַף עַל-עֲבָדָיו** ליתן גדולה ליוסף,

קָצַף – מונח כמרבה סיבות לקצף פרעה על עבדיו, (טט: לפי דרשה של מציאת זבוב וצורר) (טט: לפי דרשה שהם בקשו להזדווג לבת המלך) **עַל-עֲבָדָיו** – מקף כרב-מצב של עבדיו (א) אשמים (ב) לא אשמים. **עַל-עֲבָדָיו** – אתנה, מגביל שלא הבחינו בין אשם ולא אשם ונהגו בשניהם בשוויון תנאי המאסר (המשמר)

מלבי"ם (בר' מקץ מא,א): פְרַעָה קָצַף עַל-עֲבָדָיו. שאם היה קצף פרעה על עבדיו שהם המשקה והאופה היה זה נכון שהאופה היה חוטא יותר מן המשקה (טט: האלשיך והמלבי"ם מפרשים את (בר' וישב מ,א-ב) שיש שר משקים ועבד משקה שמכין המשקה, ויש שר אופים ועבד שמכין המאפה). אבל הלא פרעה קצף על עבדיו שהם השרים, ובוזה הלא שר האופים לא חטא כלל, רק אני לבדי הייתי החוטא, **וַיִּתֵּן אֹתִי בַמִּשְׁמֶר בֵּית שַׂר הַטְּבָחִים**, א"כ עיקר נתינה למשמר היה **אֹתִי** כי רק אני נתחייבתי להאסר **בַּמִּשְׁמֶר** לא שר האופים, אך ע"י ששם **אֹתִי בַמִּשְׁמֶר** וע"י הקצף שיצא מן המלך עלי נתנו גם אותו במשמר מתוך כעס המלך, ועז"א **אֹתִי וְאֶת שַׂר הָאֲפִים**, ע"י שנתנו **אֹתִי** ניתן גם הוא במקרה, ולפ"ז הייתי אני החייב במשפט והוא הזכאי, ומזה מבוואר שלא פתר החלום לפי האומדנא והסברא, כי הסברא היה בהפך:

וַיִּתֵּן אֹתִי – קדמא ואולא, בתפקיד גורם מרכזי, שר המשקים הוא עיקר הנתינה **בַּמִּשְׁמֶר** – רביע, ארבעה אנשים נתנו במשמר (טט: האלשיך והמלבי"ם מפרשים את (בר' וישב מ,א-ב) שיש שר משקים ועבד משקה שמכין המשקה, ויש שר אופים ועבד שמכין המאפה). **אֹתִי** – זקף-גדול, בתפקיד שלוש. שר המשקים מודה שהוא נתחייב להאסר כי לא השגיח בזבוב הגלוי בכוס פרעה, שלושה האחרים: העבד המכין המשקה, שר האופים ועבדו האופה נתנו שם כאילו "במקרה" מתוך ש-**פְרַעָה קָצַף עַל-עֲבָדָיו**.

תולדות יצחק וַיִּתֵּן אֹתִי בַמִּשְׁמֶר בֵּית שַׂר הַטְּבָחִים אֹתִי וְאֶת שַׂר הָאֲפִים, (טט – א, תנאי מאסר שווים, גם בדעת זקנים מבעלי התוספות) כפל מלת **אֹתִי**, לפי שאם תאמר שמה שפתר לי טוב, ולשר האופים תליה, הוא לפי שראה שבית האסורים שלו קשה משלי, וברזל באה נפשו יותר ממני, אינו כן, אלא **אֹתִי וְאֶת שַׂר הָאֲפִים** בשוה, (טט – ב, השפעת זמן החלום) וא"ת לפי שהוא חלם בלילה שמושל מאדים, ואני חלמתי בלילה שמושל צדק, אינו כן, בלילה א' חלמנו, (טט – ג, חלום מסודר) ואם תאמר לפי שחלומי מבובל ושלי מסודר, ולזה ראה שחלומי רע, אינו כן, איש כפתרון חלומי חלמנו, פ"י חלום הראוי לפתרון, לא חלום בלתי מסודר, שאי אפשר לפתור (טט – ד, תאור פותר החלום) ואם תאמר שהוא זקן ולמד חכמה, אינו כן אלא נער, ואם תאמר הוא מכשף, עבדי הוא, ואם תאמר שהוא בן חוטא ולמד חכמה וזוכר אותה, עבד הוא, ואם למד שכה, שלבו טורד בעבודות, וא"ת אדוני חכם ולמד ממנו, אינו כן, שהוא עבד לשר הטבחים, ששרים כאלו אין בהם חכמה, ובמלאכתם עוסקים, ואם כן אינו חכם אלא נביא, ולזה האמינוהו, ולזה אמר **בר' מקץ מא,אח) וַיִּאמֶר פְרַעָה אֶל-עֲבָדָיו הֲנִמְצָא כְּזֶה אִישׁ אֲשֶׁר רִים אֱלֹהִים בּוֹ**, ואמר אחרי הודיע אלהים אותך את כל זאת, אמר כל לכלול גם לחלומות שר המשקים ושר האופים:

אֲשֶׁר רִים אֱלֹהִים בּוֹ - [תרגום אונקלוס] די רוח נבואה מן קדם יי בה. **רִים אֱלֹהִים - רִים** – גי' 214 עולה בנבואה"ה נצ"ח (214 = 148 + 66) בנבואה"ה (שמקורה בספירת – מדת) נצ"ח (דאצילות) ראה [זוהר וישב קצא,ב, בסוגריים פי' **זהר בהיר** (זה"ב), **הרב דיא"מ אייכנשטיין**, אוצר החכמה) **(בר' וישב מ,ה) וַיַּחְלְמוּ חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם** בנבואה"ה (שמקורה בספירת – מדת) נצ"ח (דאצילות, שבה הספירות מיוחדות מאוחדות) ב-**אֱלֹהִים** (בא-לקות, ספר התניא)

אֹתִי – זקף-גדול, בתפקיד שלוש. (טט – א, תנאי מאסר שווים, גם בדעת זקנים מבעלי התוספות) כפל מלת **אֹתִי**, לפי שאם תאמר שמה שפתר לי טוב, ולשר האופים תליה, הוא לפי שראה שבית האסורים שלו קשה משלי, וברזל באה נפשו יותר ממני, אינו כן, אלא **אֹתִי וְאֶת שַׂר הָאֲפִים** בשוה, (טט – ב, התיחסות קודמת שלהם ליוסף, שווה, לא זוכר המקור), (טט – ג, התיחסות קודמת של יוסף אל שניהם שווה, לא זוכר המקור). כלומר הפתרון של יוסף לא היה תלוי במצבם, ולא ביחסים ביניהם ולא בזמן החלום, ולא ביכולת שנלמדה, אלא ברוח א-לקים – נבואה שאינה קשורה לכל מה שסביב.

עכשו נתבונן בפסוק בדרך פנימיות התורה וכדי להבין ההסבר נתחיל מהסבר של **הַטְּבָחִים אֹתִי** – זקף-קטן זקף-גדול, בתפקיד חישוב גימטריאית מלות התוכן המוטעם וחישוב ההפרש בין גימטריאית המלים "זקף-קטן זקף-גדול" העולה תקע"ו ובין גימטריאית התוכן, מתקבלות תוצאות הקשורות לפנימיות התורה. **הַטְּבָחִים אֹתִי** – גי' 485 = 411 + 74 = 485 = הפ"ת, ק"ת, שכינ"ה, ק"ה, מצרימ"ה, התלמו"ד (בעה"ט (שמות לד, כז)) (ת"ן-ל"ה השקל"ן שציפ"ה) ההפרש מתקע"ו 485 - 576 = 91 = הוי"ה אדנ"י, האלהי"ם, אמ"ן, מלא"ך, מכא"ל, פא"י-י(ר"ת פותח את ידך), איל"ן [אוצר הגי' של הרב י"י פאלוך זצ"ל] **485 הפ"ת העדו"ת, תעוד"ה** (= ש"ך ואחנן), תהלי"ם = תלמוד ה' מ'זמורים לילה יום, יה"י זכר"ה ברו"ך, (שמות לד-כז) [כי על] פ"י הדברי"ם האל"ה כרת"י את"ך ברי"ת = ס"ת בגימ' התלמו"ד (בעה"ט שם)

חלק (א) בהסבר: בבריאה ירדו רפ"ח ניצוצות קדושה כסדרם לקיים הבריאה כסדרה. חלק (ב) בהסבר: בגלל חטא אדם הראשון היה קצף וההשפעה של החיות כסדרה השתבשה. ר"ב ניצוצות קדושה מתוך רפ"ח הניצוצות ירדו מצרימ"ה (= הפ"ת השתבשה). "פרעה קצף" היינו גזר על שכינ"ה (= הפ"ת) היינו כנסת ישראל לרדת מצרימ"ה (= שכינ"ה) לתקן השפעת השפע של הפ"ת כסדרה.

חלק (א) בהסבר: **וַיִּתֵּן אֹתִי** – קדמא ואולא, בתפקיד סדר ירידת השפעת החיות האלקית לבריאה כסדרה, הפ"ת התקינה, משל לבריאה מתוקנת ללא הפרעות, מאפשרת לימוד התלמו"ד (תורה ותורה שבעל-פה) שע"י כך מושגת תכלית הבריאה. ואותו זמן היה רק ניצוץ אחד של קדושה מאור המלכות דעשיה (טט: מאות ה"ה אחרונה של שם הוי"ה במלכות דעשיה) מתלבש בקליפות **בַּמִּשְׁמֶר** – רביע, ארבעה

ב"ה טוב טעם ודעת ולדעת (טור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרשא = מאריך, רבוי; דרשא – מצרף; תברך – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרשא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יותר רבות, מכל מקום; דרשא תברך טפחא – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; מרשא תברך טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; תברך מרשא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרשא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מועט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: תלישא-קטנא = תרשא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

1.7 בראשית מקץ מא,א: (התשע"ז) (בהשתתפות נחלת יעקב)

בראשית מקץ מא,א: ועתה יבא פרעה איש נבון וחקם וישיתוהו על-ארץ מצרים:

נברר למה עשויה לרמז תבנית הטעמים של (בר' מקץ מא,א) ועתה יבא פרעה – פשטא מונח זקף-קטן. מדוע קיבל פרעה את עצת יוסף? הסברנו ב-(בר' מקץ מא,א) ונדבר פרעה אל-יוסף פתלמי הנני עמד על-שפת הנאר: כי פתלמי – טעם זקף-גדול, משמש בתפקיד שלוש, בשם הרב שמואל שמעלקע פיטנר זצ"ל שלושה דברים היו בחלום פרעה, פרות טובות ורעות, שבלים טובות ורעות, איש אשר רוח א-לקים בו. לכן כאשר יוסף אמר (בר' מקץ מא,א) ועתה יבא פרעה איש נבון וחקם וישיתוהו על-ארץ מצרים:

פרעה הכיר שלפניו האיש אשר ראה בחלום ואמר (מא,א) הנמצא קנה איש אשר רוח אלקים בו: וכך נמצא ב-[פירושי התורה לבעלי התוספות (מא,לט) (ג) (אוצר החכמה)] אחריו הודיע, קרי ביה אתרי, כלומר כמדומה לי שהיית אחריו כשחלמתי החלום שהרי יוסף נמצא יותר לשון החלום מבספור פרעה, שבקש לבודקו ואמר הנה ראיתי ז' פרות בריאות בשר ויפות תואר, וא"ל לא ראית כ"א יפות מראה ובריאות בשר וכן בכל דבר, כמו שאמר פרעה דלות ורעות ואמר לו יוסף לא ראית אלא דקות ורעות והוא כמו בחלום

אולם יש לברר כיצד פרעה העובד עבודה זרה מכיר ב"אלקים" ב"רוח אלקים" ולכן נכון יהיה למסור הצלת מצרים ל- איש אשר רוח אלקים בו: נקדים בפ"י [ראב"ע] (בר' מקץ מא,א) ש-אין מדרך המוסר להזכיר עם המלכים שם העצם (טט: שם הוי"ה, כי מהיותם מלכים הם מתנאים ואין ראוי להזכיר עמם שם מלך מלכי המלכים), אלא נאמר שם אלקים ככתב ה-[תניא שער היחוד והאמונה פרק ד] ... שם אלהים מגין לשם הוי"ה ב"ה כלומר גלוי מצומצם של שם הוי"ה.

[רבינו בחינ' מלמד, שכאשר (בר' מקץ מא,א) ויען יוסף את פרעה לאמר בלעגו אליהם יענה את-שלום פרעה: יוסף הוסיף הסבר על הבורא ית' שמו, פועלו והנהגתו. והכתוב (בר' מקץ מא,א) ויאמר יוסף אל-פרעה חלום פרעה אהד הוא את אשר האלקים עשה הגיד לפרעה: מלמד ש-האלקים גי' צ"א ג' הוי"ה אדנ"י שמשמעה רחמים בדין) הגיד לפרעה היינו אמר לו להיטיב עם בריותיו כאשר כל זה מתרחש לטובת עם ישראל, ודומה לו ב-[אגדת בראשית (בובר) פרק סז] שנאמר (בר' וירא כג) ויבא אלקים אל-אבימלך בחלום הלילה ויאמר לו, וכן בלבן (בר' וירא לא,ב) ויבא אלקים אל-לבן הארמי בחלום הלילה ויאמר לו, (הערה: שני הפסוקים באותם טעמים) אף כך פרעה הראה לו בחלום מה שעתיד לעשות, (בר' מקץ מא,א) ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם. וכן נבוכדנצר חלם חלומות, ולמה נגלה להן בחלומות, בשביל לבזותן, ... ואף לא בלילה היו ראויין שיגלה להן הקדוש ברוך הוא, אלא שהוא עושה עצמו שליח לרשעים, כדי לעשות רצונן של צדיקים, וכן בבלעם (במ' בלק כבט) ויבא אלקים אל-בלעם ויאמר

ולא רק שאלקים דבר עמו אלא גם הראה לו שעבודה זרה נכבשת תחת אלקים כגלוי של הוי"ה, כנדרש ב-[שכל טוב (בובר) בראשית מקץ מא] ... והנה (טט: פרעה) עומד על היאור. עומד על אלוהו ומתוך שהיה מהרהר על משכבו ואומר (יחזקאל כט,א) גי' יארי, שהוא אלוהי, (שם) ויבא עשיתי, ולא בגזירת היצר (טט: מורד בבואר), לכן נראה לו בחלום מעין ההורווי, ראה שאלהיו נכבש תחתיו (טט: של אלהים כגלוי של הוי"ה), שהצדיקים מקיימין השכינה עליהן, שנא' (בר' ויצא כחג) והנה ה' נצב עליה, וכתוב (בר' וישלח להיג) ויעל מעליו אלקים,

[כלי יקר] מפרש כי נבוכדנאצר ידע החלום ופתרונו. הוא אמר שאינו זוכרם כדי לבחון את הפותרים. פרעה מספר חלומו אבל בשינויים כדי לבחון את הפותרים עד שימצא את האיש שבחלום. אחרי הקדמה זאת נחזור אל התוכן ותבנית הטעמים של (בר' מקץ מא,א) ועתה יבא פרעה – פשטא מונח זקף-קטן. תבנית הטעמים היא כתבנית הטעמים בטעם עליון של (שמי' יתרו כג,א) אגב' ה' אלקיך. פרעה – זקף-קטן בתפקיד שני לימודים. נענין בתוכן הכתוב. ועתה – ע"פ [ברכת ציון – יב (הרב אבא שאול זצ"ל)] שהבאנו ב-(דב' עקב יב) מלת ועתה משמעה תשובה. יוסף מכון את פרעה להניח לעבודה זרה ולקבל על עצמו שבע מצוות בני נח. דבר נוסף, פרעה עדיין יכל למנות מישוהו אחר מיוסף.

יבא – לא רק במשמע של ראייה, אלא במשמע יראת אלקים. אפשר שבחלום נאמר לו למנות איש שראה בחלום (מא,א) איש אשר רוח אלקים בו: איש הקשור לה'. ואיש זה הגיד לפרעה את חלומו בדיוק כפי שראהו, ולא כפי שסיפר פרעה. על פרעה לשוב מע"ז וכהניח, וב-(מא,מד) הביא [תורה שלמה – מדרש] יוסף לפי שמיעט כבודו ואמר (בר' מקץ מא,א) בלעגו וריבה כבוד המקום אלקים יענה ... כדי שיתן הרשע שבח להקב"ה. וכך גם קרה ביציאת מצרים. ונפתור את השאלה שהצגנו מדוע קיבל פרעה את עצת יוסף?

ועתה יבא פרעה – פשטא מונח זקף-קטן, שני לימודים בפשט, (א) תשובה מע"ז (ב) מנוי עובד ה' לבצע את פתרון החלום, כי כפי שנלמד מהכתוב אחר-כך רק מה שיוסף צבר או קנה מקולקל וצבר התקיים. בכך יוסף משלים את הנבואות של חלומותיו וחלומות שרי פרעה.

בדרך הסבר זאת אפשר לומר כי החלומות היו מראה ומאמר שהביא אלקים לפרעה ולכן קבל הפתרון בפועל מיוסף כפי שנאמר לו ע"י אלקים בחלום. איך יוסף ידע מהחלום מה לעשות? [דבר מלכות מקץ התשע"ז, ע' מז, ליקוטי שיחות, חלק טו, ע' 340, אדמו"ר ממ"ש] (מא,א) ויקבצו את-כל אכל השנים הטובות הבאת האלה ויצברו כר, היינו שכבר בשנות השבע יתכוננו לשנות הרעב ... פתרון החלום נסב על מה שצפוי מהקב"ה, ועל מעשיו של פרעה – צבירת האכל, נרמזו בחלום. אפשר כי הצבירה נרמזה כך:

בראשית מקץ מא,ב: והנה מן-היאר עלת שבע פרות ובראות פשר ותרשינה באחו:

בראשית מקץ מא,ז: ותבלענה השבלים הדקות את שבע השבלים הבריאות והמלאות וייקץ פרעה והנה חלום: [פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)] (בר' מקץ מא,ז) ותבלענה השבלים הדקות. שמא תאמר בליעה ממש, לא כי אלא שראה שהיו השבלים עולות ומכסות את שבע השבלים הטובות, והכיסוי נקרא לשון בליעה, וכן הוא אומר (במ' ד,ב) ולא יבאו לראות פבלע את-הקדש ומתו: פ: הפרות הטובות הרועות באחו, זוהי פעולת הגידול בשדה. ע"פ [לקח טוב] ותבלענה זה לשון כסוי, היינו צבירת היבולים באוצרות מכוסים.

(בר' מקץ מא,טז) אלקים – טעם זקף-גדול, משמש בתפקיד שלוש, [זוהר כרך א (בראשית) פרשת מקץ (המתחיל בדף קצג עמוד א)] (בר' מקץ מא,יד) וירצהו דאמשיך עליה חוטא דחסד למיהב ליה חנא קמיה דפרעה, (מה כתוב) (בר' מקץ מא,טז) אלקים יענה את-שלום פרעה: בגין (טט: א) לאקדמא ליה שלום (טט: ב) ולמפתח בשלום, (טט: ג) [פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)] (בר' מקץ מא,טז) תלה הגדולה בגדול, מכאן שצריך אדם להתפלל בשלומה של מלכות: לדעת הכותב שלושת אלה הם בטוי של חלוקת כבוד למלכות [ליקוטי שמעוני תורה פרשת וראא (המתחיל ברמז קעו)]

בראשית מקץ מא,ב: והנה מן-היאר עלת שבע פרות ובראות פשר ותרשינה באחו: בראשית מקץ מא,ז: ותבלענה השבלים הדקות את שבע השבלים הבריאות והמלאות וייקץ פרעה והנה חלום: [פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)] (בר' מקץ מא,ז) ותבלענה השבלים הדקות. שמא תאמר בליעה ממש, לא כי אלא שראה שהיו השבלים עולות ומכסות את שבע השבלים הטובות, והכיסוי נקרא לשון בליעה, וכן הוא אומר (במ' ד,ב) ולא יבאו לראות פבלע את-הקדש ומתו: פ: הפרות הטובות הרועות באחו, זוהי פעולת הגידול בשדה. ע"פ [לקח טוב] ותבלענה זה לשון כסוי, היינו צבירת היבולים באוצרות מכוסים.

(בר' מקץ מא,טז) אלקים – טעם זקף-גדול, משמש בתפקיד שלוש, [זוהר כרך א (בראשית) פרשת מקץ (המתחיל בדף קצג עמוד א)] (בר' מקץ מא,יד) וירצהו דאמשיך עליה חוטא דחסד למיהב ליה חנא קמיה דפרעה, (מה כתוב) (בר' מקץ מא,טז) אלקים יענה את-שלום פרעה: בגין (טט: א) לאקדמא ליה שלום (טט: ב) ולמפתח בשלום, (טט: ג) [פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)] (בר' מקץ מא,טז) תלה הגדולה בגדול, מכאן שצריך אדם להתפלל בשלומה של מלכות: לדעת הכותב שלושת אלה הם בטוי של חלוקת כבוד למלכות [ליקוטי שמעוני תורה פרשת וראא (המתחיל ברמז קעו)]

(בר' מקץ מא,טז) אלקים – טעם זקף-גדול, משמש בתפקיד שלוש, [זוהר כרך א (בראשית) פרשת מקץ (המתחיל בדף קצג עמוד א)] (בר' מקץ מא,יד) וירצהו דאמשיך עליה חוטא דחסד למיהב ליה חנא קמיה דפרעה, (מה כתוב) (בר' מקץ מא,טז) אלקים יענה את-שלום פרעה: בגין (טט: א) לאקדמא ליה שלום (טט: ב) ולמפתח בשלום, (טט: ג) [פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)] (בר' מקץ מא,טז) תלה הגדולה בגדול, מכאן שצריך אדם להתפלל בשלומה של מלכות: לדעת הכותב שלושת אלה הם בטוי של חלוקת כבוד למלכות [ליקוטי שמעוני תורה פרשת וראא (המתחיל ברמז קעו)]

(בר' מקץ מא,טז) אלקים – טעם זקף-גדול, משמש בתפקיד שלוש, [זוהר כרך א (בראשית) פרשת מקץ (המתחיל בדף קצג עמוד א)] (בר' מקץ מא,יד) וירצהו דאמשיך עליה חוטא דחסד למיהב ליה חנא קמיה דפרעה, (מה כתוב) (בר' מקץ מא,טז) אלקים יענה את-שלום פרעה: בגין (טט: א) לאקדמא ליה שלום (טט: ב) ולמפתח בשלום, (טט: ג) [פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)] (בר' מקץ מא,טז) תלה הגדולה בגדול, מכאן שצריך אדם להתפלל בשלומה של מלכות: לדעת הכותב שלושת אלה הם בטוי של חלוקת כבוד למלכות [ליקוטי שמעוני תורה פרשת וראא (המתחיל ברמז קעו)]

(בר' מקץ מא,טז) אלקים – טעם זקף-גדול, משמש בתפקיד שלוש, [זוהר כרך א (בראשית) פרשת מקץ (המתחיל בדף קצג עמוד א)] (בר' מקץ מא,יד) וירצהו דאמשיך עליה חוטא דחסד למיהב ליה חנא קמיה דפרעה, (מה כתוב) (בר' מקץ מא,טז) אלקים יענה את-שלום פרעה: בגין (טט: א) לאקדמא ליה שלום (טט: ב) ולמפתח בשלום, (טט: ג) [פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)] (בר' מקץ מא,טז) תלה הגדולה בגדול, מכאן שצריך אדם להתפלל בשלומה של מלכות: לדעת הכותב שלושת אלה הם בטוי של חלוקת כבוד למלכות [ליקוטי שמעוני תורה פרשת וראא (המתחיל ברמז קעו)]

ב"ה טוב טעם ודעת (טורניר) – התלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מרבי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' ששטריה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שבחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגהה = שכהה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגהה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

1.8 בראשית מקץ מא,א: (התשע"ח)

בראשית מקץ מא,מו: ויוסף בן-שלושים שנה בעמלו לפני פרעה מלך-מצרים ויצא יוסף מלפני פרעה ויעבר בכל-ארץ מצרים:

שנה בעמלו – זקף-קטן זקף-גדול, ג' המלים זק"ף-קט"ן זק"ף-גדול"ל עולה יסו"ד מלכו"ת עולה תקע"ו (ע"פ [אמרי נועם]) ג' המלים המוטעמות ב- זקף-קטן זקף-גדול עולה תע"ז, הפרש בין תקע"ו לתע"ז עולה צ"ט. צ"ט באתב"ש ה"ן. כעין תקע"ו ה"ן, הודיעו הסכמה ליוסף.

מהחיבור שהביא יוסף ב-יסו"ד מלכו"ת נפתח השפע הרוחני (ראה אוצר ג' רב י"ר פאלוך זצ"ל) שהביא את השפע הגשמי כנאמר ב-(בר' מקץ מא,מו) ותעש הארץ בשבע שני השבע לקמצים:

מ-[אוצר הג' של הרב י"ר פאלוך] תע"ז: עקיב"א ב"ן יוס"ף יס"ד ז"ה, ב"ת הל"ל; צ"ט: (בנוסה הספרדים) בתפילת בימי מתתיהו (שבחנוכה) יש 99 תיבות

(בר' מקץ מא,מו) ... ויצא יוסף מלפני פרעה ויעבר בכל-ארץ מצרים:

פשט הפסוק מתבטא במקראות הבאים (מא,מ) ועל-פיך ישק פליעמי ... (מא,מג) רש"י ... אמר לו רבי יוסי ... אין אברך אלא לשון ברכיים, שהכל נכנסין לפניו ויוצאין תחת ידו שנאמר ונתן אתו על פל-ארץ מצרים: ... (מא,מד) ... ובלעדיך לא-יגרים איש את-יגו ואת-דגלו ככל-ארץ מצרים: ...

בראשית מקץ מא,נד: ותחלינה שבע שני הרעב לבוא פאשר אמר יוסף ויהי רעב בכל-הארצות ובכל-ארץ מצרים היה לחם:

ליקוטי אנשי שם (בר' מקץ מא,נד) ותחלינה שבע שני הרעב כאשר אמר יוסף וגזר שהתבואה שאינו ת"י (תחת יד) פרעה ירקבו. וזה ויפתח יוסף את כל אשר בהם וישבר למצרים. כל לרבות אפילו התבואה שאצרו המצרים לעצמם והרקיבו אלו בעצמם. פתח להם יוסף ומכר להם בדמים יקרים. וראו גדולתו ית' שבעיניהם היו נרקבים וכשהיה יוסף מוכר להם היו מתוקנים. כמו שהיה במכת דם וגו' ... א"י שתחילה המצרים הוליכו התבואה ממצרים לשאר ארצות ועל ידי זה ותרעב כל ארץ מצרים ויפתח יוסף וישבור למצרים לבד ומזה נחזק הרעב גם להם לפי ש"ע ערמה הוליכו למדינות אחרות. לכן עשו תקנה שכל הארץ באו מצרימה אל יוסף לשבור אוכל לכל אחד רק לפי צורכו ולא לעשות בה סחורה (קנין אברהם).

ותחלינה שבע שני הרעב – אזלא-גרש מונח מהפך פשטא – נדיר ביותר עם מונח בין אזלא-גרש ומהפך, ללא מונח כעין יצא להקל ולא להחמיר, עם מונח אפשר כי מלמד על כעין יצא עם לפחות שתי הקלות לטובה סופית לבני ישראל. משתי ההקלות נאסף כל הכסף מצרים ומשאר ארצות באוצרות פרעה ואח"כ נטלוהו בני ישראל ממקום אחד. (א) שמה שאצר יוסף לא הרקיב ומה שקנה יוסף רקוב היה נמכר מעמו מתוקן, (ב) שעשו תקנה שימכרו לכל אחד רק כפי צורכו ולא לסחורה כדי שיהיה לכולם ויוסף מכר במחיר גדול.

בראשית מקץ מב,א: וירא יעקב כי יש-שבר במצרים ויאמר יעקב לבניו למה תתראו:

ויאמר יעקב לבניו למה תתראו היות והרסו כרך גדול של שכם, וארץ כנען היתה ממלכות או בחסות מצרים, היה לבני יעקב מקום לחשוש מלהתפס במצרים על מעשיהם. (ראה הסברנו ב-(בר' וישלח לד,ג) ויאמר יעקב אל-שמעון ואל-לוי עכרתם אתי וב-בר' מקץ מב,ט) כי נאמר [משנה מסכת אבות פ"ד,מ"ג] הוא היה אומר אל תהי בז לכל אדם ואל תהי מפליג לכל דבר שאין לך אדם שאין לו שעה ואין לך דבר שאין לו מקום:

שבר – נוטריקון ש"ם ב"ן ר'חל (מקור לא ידוע). **יש-שבר** – מקף בתפקיד רב-משמע, אוכל, שבירת סוד היעלמות יוסף, סוד הצלת עם ישראל כי מפני ששם בן רחל משנה למלך לא יאוונה רע לבני יעקב

בראשית וישלח לד,ל: ויאמר יעקב אל-שמעון ואל-לוי עכרתם אתי

להבאישני בישב הארץ בפנעני ובפרצו ואני מתי מספר ונאספו עלי והפנינו ונשמדתי אני וביתי:

ויאמר יעקב – קדמא ואולא, כעין כלל מלמד על אל-שמעון ואל-לוי עכרתם אתי – מונח זרקא מונח סגול, כאילו מספר לימודי ז"ס וביניהם בתפקיד הרחבת העכירה ביחסים עם הגויים למעבר ליושבי הארץ אל גוים רחוקים, כגון מצרים, שע"פ אלשיך בפר' מקץ ראה הסברנו ב-(ט"ז,מב) ארץ כנען היתה ממלכות או חסות מצרים בימים ההם (אלשיך ע"פ ב"ר עה"ז).

בראשית מקץ מב,יט: אם-פנים אתם אחיכם אחד ואחד יאסר בבית משמרכם ואהם לכו הכיאו שבר רעכון פתיכם:

בראשית מקץ מב,כ: ואת-אחיכם הקטן תביאו אלי ויאמנו דברכם ולא תמותו ויעשו-כן:

הנושא ההילכתי של הפסוקים הוא מסירת יהודי לגויים. נשלב הערות על הנושא הכללי בתוך פירוש **אור החיים** ... (מב,טז) ... לעולם לא היה בדעתם להפרד בשום אופן כי היו יראים על הפירוד לכל יהיה אשם להיותו לבדו (לא היה בדעת הישראלים (כאן בני יעקב) למסור בדיהם אחד או יותר מביניהם), ולא נתרצו לבסוף להניח אחד מהם אלא לצד שתלה להם הנסיון בזה (יש להוכיח מכאן שניתן להאמין לגוי כאשר הוא מצהיר שאם כנים הם, כלומר מעשיהם לא מסכנים אותם מצד שלטון הגויים לא יאוונה להם כל רע) כאשר אבאר בפסוק (מב,טז) **אם-פנים וגו' (מב,כ) ולא תמותו** אז הוכרחו במעשיהם:

בראשית מקץ מב,יא – יד: [יא] פלגנו בני איש-אחד נחנו פנים אנחנו לא-הני עבדיך מרגלים:

[יב] ויאמר אליהם לא-כי-ערת הארץ באתם לראות:

[יג] ויאמרו שנים עשר עבדיך אחים | אנחנו בני איש-אחד בארץ כנען והנה הקטן את-אבינו היום והאחד איננו:

[יד] ויאמר אליהם יוסף הוא אשר דברתי אלכם לאמר מרגלים אתם:

[רש"י] (בר' מקץ מב,יא) **פלגנו בני איש-אחד נחנו** – נצנצה בהם רוח הקודש, וכללוהו עמהם, שאף הוא בן אביהם (ראה ב"ר צא"ז).

פלגנו – זקף-גדול, תפקיד בדרך הסוד האצלה רוחנית מהשמים לאדם, כאן נצנצה בהם רוח הקדש. האצלה מכתר ובניה ליסוד מלכות וגלויו הנבואי בעולם המעשה.

(בר' מקץ מב,יא) **פלגנו** – זקף-גדול, בתפקיד שלוש, עשרה אחים שהגיעו למצרים הם בני איש אחד משלוש אמהות (לאה, בלהה, זלפה).

לעומת (בר' מקץ מב,יג) ויאמרו – רביע, בתפקיד ארבע אמהות כאשר הם מציגים את משפחתם **שנים עשר עבדיך אחים | אנחנו**

בני איש-אחד בארץ כנען והנה הקטן את-אבינו היום והאחד איננו:

ב"ה טוב טעם ודעת לדעתי (טור"ל) כי במצוותך האמיתי – הלהים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שבחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.**

בראשית מקץ מב,יא: כְּלִנּוּ בְנֵי אִישׁ-אֶחָד נַחְנוּ בְּנֵים אֲנַחְנוּ לֹא-הָיוּ עֲבָדֶיךָ מְרֻגְלִים:

- כְּלִנּוּ** – זקף-גדול, ענין של שלוש פעולות ודרש **[בעה"ט]** **בְּנֵי אִישׁ-אֶחָד נַחְנוּ**, ולא אמר אנחנו רמז שאחד ממנו חסר, **נַחְנוּ**, ג' במסורת, הכא, ואידך **(במ' מט' לב,לב)** נַחְנוּ נַעֲבֹר חֲלוּצִים, **(איכה ג;מב)** נַחְנוּ פֶשַׁעֲנוּ, וזהו שדרשו **(ב"ר צא, ז;)** שאמרו
- (א) נחנו נהרוג כל העיר אם לא יתנו לנו,
 - (ב) וזהו בשביל שנחנו פשענו בו
 - (ג) נחנו נעבור חלוצים להלחם אם לא יתנוהו לנו לפדותו:

בראשית מקץ מב,יב: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם לֹא כִי-עָרֹת הָאָרֶץ בָּאתֶם לְרֹאֲתָ:

הפסוק ללא מלת **לֹא** הוא כתבנית מלאה של **(דב' וא' ו,ד)** שמע ישראל, ובפנימיות התורה צריך התחזקות בקבלת עול מלכות שמים כדי לברר את ניצוצי הקדושה שהם בהסתר הארץ. **כִּי-עָרֹת** – מקף כרב-משמע מילת ערוה, מקום התורפה, מקום עבירות (מצרים ערוות הארץ) או המקום המוסתר. פשט דברי יוסף על מקום התורפה, פנימיות דבריו עוסק בבירור ניצוצי הקדושה מן המוסתר. **(בר' מקץ מב,יב)** **וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם** – (סלוק) טפחא אתנח, כתבנית הטעמים של **(דב' וא' ו,ד)** שמע ישראל, בהסבר [שפת אמת וישב תרן] על עשו ובניו במקומות מושביהם, כך אפשר לומר על כל העמים. הבורא שם בכל מקום בבריאה ניצוצי קדושה. העם היושב שם אמור היה להעלותם לפי מעשיהם. אבל היות ולא היטיבו מעשיהם, אינם מגלים הניצוצי קדושה ולכן על בני ישראל לבררם. **לֹא** – זקף-גדול, בתפקיד שלוש, ג' ימים, ג' טענות יש ליוסף עליהם: כנדרש ב-**[בראשית רבתי פרשת מקץ (המתחיל בעמוד 189)]** ... א"ל אם לשבר אכל באתם למה נכנסתם ב' פתחים אחר שנכנסתם, אם על עסק תבואה באתם והלא כבר עברו ג' ימים שבאתם ועדיין לא קניתם תבואה, ועוד מה טיבכם בשוק של זונות, אלא לא לשבור אכל באתם אלא לראות [את] ערות הארץ באתם.

בראשית מקץ מב,יג: וַיֹּאמְרוּ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי עֲבָדֶיךָ אֲחֵים | אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ-אֶחָד בְּאָרֶץ כְּנַעַן | וְהָיָה הַקֶּטֶן אֶת-אֲבִינוּ תִּיּוֹם וְהָאֶחָד אֵינָנוּ:

וַיֹּאמְרוּ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי פרט קדמאה **עֶשְׂרֵי עֲבָדֶיךָ** כלל הצריך לפרט **אֲחֵים | אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ-אֶחָד בְּאָרֶץ כְּנַעַן** ופרט בתראה המפרט הפרט קדמאה

(בר' מקץ מב,יג) **וַיֹּאמְרוּ** – רביע **שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי** – מונח תלישא-קטנה, (א) מארבע אמהות (ב) כעין ארבע שיעורין, חציצין ומחיצין (א) מארבע אמהות

וַיֹּאמְרוּ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי פרט קדמאה **וַיֹּאמְרוּ** – רביע, אף שהם מארבע אמהות אמרו שהם ויוסף מאוחדים ע"פ **[רש"י]** **(מב,יא)** (כמו הנלמד ב-**[ב"ר (תיאודור – אלבק) פר' צא]**) נצנצה בהם רוח הקדש (ובפרט בתראה מתברר) וכללוהו עמהם שאף הוא בן אביהם. לכן הם שנים עשר. ואפשר שבמידת סמוכים הנלמדת ב-**(בר' מקץ מב,יד)** יוסף מרמז להם בדבריו ש- **(מב,יד)** **הוּא (מב,יג)**

הָאֶחָד ש-אֵינָנוּ:

אֲחֵים | אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ-אֶחָד בְּאָרֶץ כְּנַעַן פרט בתראה המפרט הפרט קדמאה

מצד אחד **אֲחֵים** - דרגא פסק **אנחנו** - תביר, מחולקים ביניהם א' מצד אמותיהם וכתוצאה יחסים ביניהם, ב' מצד יחסם ליוסף מצד אחר קריאה ללא פסק **אֲחֵים אנחנו בני איש-אחד** - דרגא פסק תביר מרכא טפחא, על כל פרט חל הענין המדובר בו ע"פ פ' **רש"י (מב,יא)** נצנצה בהם רוח הקדש וכללוהו עמהם שאף הוא בן אביהם.

(ב) כעין ארבע שיעורין, חציצין ומחיצין

(מב,יג) **וַיֹּאמְרוּ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי** – רביע מונח תרסא - כעין ארבע שיעורין - אומדנא, חציצין ומחיצין

(א) לפסוק **(מב,יב)** – עשרה שערים, ע"פ **[רש"י]** נכנסו בעשרה שערי העיר במקום בשער אחד,

(ב) לפסוק **(מב,יד)** ע"פ **[רש"י]** מדרשו **(ב"ר צא, ז)**

(א) אומדנא לממון לפדיון יוסף,

(ב) אומדנא על פעולה אם לא יסכימו לפדותו בממון, להרוג או ליהרג,

(ג) שיעור שניים החריבו שכם

(מב,יג) **עֶשְׂרֵי** - תלישא-קטנה, ג' – 570; **אֲנַחְנוּ** – תביר, ג' - 115; הפרש 455 תנ"ה; צמצום ב-5 עולה 124 ו-23 הפרש 101 קכ"ד כ"ג ק"א

בראשית מקץ מב,יד: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם לֵאמֹר מְרֻגְלִים אַתֶּם:

הוּא – רביע, ארבעה דברים אמר להם יוסף כמדרש שמביא **[רש"י]** **(בר' מקץ מב,יד)** **הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם** - הדבר **אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי**, שאתם מרגלים, **הוּא** האמת והנכון; זה לפי פשוטו. ומדרשו **(ב"ר צא, ז)**: אמר להם: (טט - א) ואילו מצאתם אותו ויפסקו עליכם ממון, תפדוהו? אמרו לו: הין. (טט - ב) ואם יאמרו לכם שלא יחזירוהו בשום ממון, מה תעשו? אמרו לו: לכך באנו, או להרוג או ליהרג. אמר להם: (טט - ג) **הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם** - להרוג את בני העיר באתם! (טט - ד) מנחש אני בגביע שלי, ששנים מכם החריבו כרך גדול של שכם.

או נאמר כי הדבר הרביעי הוא כפי' **[ספורנו]** **(בר' מקץ מב,יד)** **הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם**. אותו האחד שאתם אומרים שאיננו ואינכם מפרשים אנה הלך הוא שהלך בעצתכם להגיד מה שראיתם או שהסכמתם כדי לרגל כמו שאמרת: כתבנית הטעמים הפותחת פסוק זה **(בר' מקץ מב,יד)** **וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם** – (סלוק) מרכא טפחא בתפקיד דרישת סמוכים, כעין מידה מל"ב מידות (כב) מדבר שחבירו (הכתוב לפניו) מוכיח עליו, היינו שדברים מהכתוב הקודם משפיעים על הנלמד בפסוק זה. לכן אפשר לפרש כך: האחד שאיננו (המגיע לכאן מהפסוק הקודם **(בר' מקץ מב,יג)**) **הוּא** זה **אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם** **(בר' מקץ מב,יד)**

בראשית מקץ מב,טו: בְּזֹאת תִּפְתָּחוּ חַי פְּרַעַח אִם-תִּצְאוּ מִזֶּה כִּי אִם-בְּקֹא אֲחֵיכֶם הַקֶּטֶן הָיָה:

בְּזֹאת תִּפְתָּחוּ - טפחא אתנח, כתבנית טעמים של "שמע ישראל", ג' בזאת עולה 410, ג' שמע עולה 410, דבקות בשמע ישראל, מקימה את השכינה הרמוזה במלת זאת וחי פרעה מרמז לגלות מצרים הנמשך בכל הגלויות, וע"י התמדה במצוות שמע ישראל, מקימים קומת השכינה ויוצאים מגלות בכלל. (קצת ע"פ אור המאיר פורסם בדבר מלכות מקץ התשע"ד)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמתי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנן**, **סלוק** = **סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; **מונח** - רבוי; **מהפך פשטא** - מוציא מפשט; **מרכא** = **מארך**, **רבוי**; **זרנא** - **מצרף**; **תבר** - מחלק, **ממעט**, **לא ממש**; **טרקא** = **טרקא** - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** - קב"ש שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** - קבוצה שממעתים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** - סדור שבחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** - פשוט, 1; **זקף-קטן** - 2; **זקף-גדול** - 3; **רביע** - 4; **מונח רביע** - לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק - היקף; השלישיה: **קדמא** - סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשייב** - יוצא מהענין; **קדמא ואולא** - סדר מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט; **דרוש בפסוק** ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **תרסא** - דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** - דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** - דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

1.9 בראשית מקץ מא,א: (התשע"ט)

בראשית מקץ מא,כז:

וְשָׁבַע הַפְּרוֹת הַרְקוֹת וְהָרַעַת הַעֲלֵת אַחֲרֵיהֶן שִׁבַע שָׁנִים הִנֵּה וְשָׁבַע הַשָּׁבָלִים הַרְקוֹת שְׂרָפּוֹת הַקָּרִים

וַיְהִי שִׁבַע שָׁנֵי רָעָב:

וְשִׁבַע הַפְּרוֹת - מונח תלישא-גדולה שעור זמן הרעב, שעור זמן להגעת הגזרה, פרות אלו הן עיקר העניין בחלום פרעה, **וְשִׁבַע הַפְּרוֹת** - מונח תלשא, כעין לפחות שני טעמי תלשא, כל אחד עם תפקידים ללמד לכתוב לפניו ולכתוב אחריו (היינו, לפחות ארבעה לימודים בתפקידי תלשא). **סמיכות התכנים בין (בר' מקץ מא,כז) וְשִׁבַע הַשָּׁבָלִים הַטֹּבֵת ובין (בר' מקץ מא,כו) וְשִׁבַע הַפְּרוֹת** עשוי ללמד על: (א) שיעור לקט. (ב) שיעור גידול שבולים, יחס בין זריעה לתנובה, במפולת יד ובמפולת שוורים כנלמד ב-[**בבלי בבא מציעא קה,ב**]

אמר רבי יהודה מאי קצבה בכרי אלא אם יש בו כדי נפילה. וכמה כדי נפילה? רבי אמי אמר רבי יוחנן: ארבעה סאין לכוור, רבי אמי דיליה אמר: שמונת סאין לכוור. אמר ליה ההוא סבא לרב חמא בריה דרבה בר אבוה: אסברה לך; בשני דרבי יוחנן הוה שמינה ארעא, בשני דרבי אמי הוה כחישא ארעא. תנן התם: הרוח שפזרה את העומרין, אומדים אותה כמה לקט ראויה לעשות, ונותן לעניים. רבן שמעון בן גמליאל אומר: נותן לעניים כדי נפילה. וכמה כדי נפילה? כי אתא רב דימי אמר רבי אלעזר, ואיתימא רבי יוחנן: ארבעת קבין לכוור. בעי רבי ירמיה: לכוור זרע או לכוור תבואה? במפולת יד או למפולת שוורים? - תא שמע, דכי אתי רבין אמר רבי אבוה אמר רבי אלעזר, ואמרי לה אמר רבי יוחנן: ארבעת קבין לכוור זרע. ועדיין תבעי לך: למפולת יד או למפולת שוורים? - תיקון.

הסבר ל- כי אתא רב דימי אמר רבי אלעזר, ואיתימא רבי יוחנן: ארבעת קבין לכוור. היינו זרע שטח של ארבעה קב, התנובה השמינה אמורה להיות מספר גרעניים שיספיקו לזריעת שטח של כור שהוא כשטח 30 סאין שהם 180 קבין. היחס הוא $45 = 180 / 4$!!! ולפי רבן שמעון בן גמליאל אומר: נותן לעניים כדי נפילה. היינו נותן לקט המהווה חלק 45 ממה שזרע (קצת מעל לשני אחוז ל-100%) אפשר שהשיעור בימי התנאים והאמוריים היה 1 : 45 הוא במפולת יד, ואילו במפולת שוורים השיעור היה גבוה מכך.

בראשית מקץ מא,ל: וְקָמוּ שִׁבַע שָׁנֵי רָעָב אַחֲרֵיהֶן וַיִּנְשָׁכָה כָּל-הַשָּׂדֶה כָּל-הַשָּׂדֶה בְּאַרְצֵי מִצְרָיִם

וְכֻלָּה הָרָעָב אֶת-הָאָרֶץ:

וְקָמוּ - תלישא-גדולה, (א) במשמע של עקירת זכרון **כָּל-הַשָּׂדֶה** כפי 'ילקוט מעם לועז בראשית ב ע' תלשא, **עצת יוסף** ... ורוצה לומר אפילו אחרי שיתמו שנות הרעב ישכח **כָּל-הַשָּׂדֶה בְּאַרְצֵי**, כי הרעב יהיה כבד כל-כך שיהיה נצרך זמן הרבה עד שהארץ תשוב לתת כוחה כמלפנים להוציא תבואה להשביע הבריות. **וְקָמוּ** - תלישא-גדולה, במשמע של מחיצה ל-**כָּל-הַשָּׂדֶה** כפי 'ציצה לדרך] והשבע יהיה כמצרים לבדה ואילו הרעב יהיה בכל המדינות וארצות העולם. **וְקָמוּ** - תלישא-גדולה (=תלשא), במשמע לימוד של מחיצה לצורך כתוב לפנייה (מא,כט) **שִׁבַע נְדוּל כָּל-אַרְצֵי מִצְרָיִם**, שכדי להאכיל בשנות הרעב המוזכרות ב-(מא,ל) **וְקָמוּ שִׁבַע שָׁנֵי רָעָב אַחֲרֵיהֶן** צריך בפשטות (מא,לה) **וַיִּקְבְּצוּ אֶת-כָּל-אֶבְלֵי הַשָּׂדֵה הַטֹּבֹת**. (במחיצות - באוצרות) לשנות הרעב. אבל כאן צריך מחיצה בעלת בחינה נעלה של השגחה פרטית מה' לשימור האוכל הנקבץ, כי האוכל שנקבץ ע"י עם הארץ נקרב וזהו (מא,ל) **וַיִּנְשָׁכָה כָּל-הַשָּׂדֶה**.

בראשית מקץ מא,מט: וַיִּצְבֹּר יוֹסֵף בָּר כְּחוֹל הַיָּם הַרְבֵּה מְאֹד

עַד כִּי-יִחַדֵּל לְסַפֵּר כִּי-אֵין מִסְפָּר:

וַיִּצְבֹּר - קדמא **יִוֹסֵף בָּר כְּחוֹל הַיָּם** - מרכא תביר מרכא טפחא **הַרְבֵּה מְאֹד** - מונח אתנן **עַד** - תביר **כִּי-יִחַדֵּל לְסַפֵּר** - מרכא טפחא **כִּי-אֵין מִסְפָּר** - מרכא סלוק **טט** - בגלל טעם קדמא במלת **וַיִּצְבֹּר** אפשר כי הכתוב כאן הוא מורכב מכעין שתי מידות דרישה. (א) כלל הצריך לפרט (ב) פרט הצריך לכלל.

מידת הדרישה (א) הכלל הצריך לפרט הוא - **וַיִּצְבֹּר יוֹסֵף בָּר כְּחוֹל הַיָּם הַרְבֵּה מְאֹד**

מידת הדרישה (ב) הפרט הצריך לכלל - **עַד כִּי-יִחַדֵּל לְסַפֵּר כִּי-אֵין מִסְפָּר**

כלל הצבירה **הַרְבֵּה מְאֹד** מבקש אפיון כמותי, בא הפרט הלוהדיע שמרוב השפע כבר אין לכך חשיבות. ולהפך הפרט דורש אפיון מה גרם למצב אי המנין המופיע בכלל.

בראשית מקץ מא,נ: וַיְלִיֹּסֵף יָלֵד שְׁנַי בָּנִים בְּיִטְרָם תְּבֹא שְׁנַת הָרָעָב אֲשֶׁר יָלְדָהּ לוֹ אֶסְנֹת בַּת-פְּוֹשִׁי פְּרַע פְּהֵן אֹן:

(בר' מקץ מא,ג) **וַיְלִיֹּסֵף יָלֵד שְׁנַי בָּנִים** - מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מלמד על שתי דרשות בכתוב, מהפך פשטא מלמד שלפחות אחת מהדרשות יוצאת מפשט הכתוב, טעם מונח עשוי לרבות מצב ביניים. ננסה לזהות את את הלימודים שיתמכו בהשערה ע"פ טעמי המקרא ע"פ המקורות הבאים:

[**בבלי תענית יא, א**] אמר רב יהודה אמר רב: **כָּל** (שו"ע או"ח תקעד) המרעיב עצמו בשני רעבון ניצל ממיחה משונה, שנאמר (**איוב ה, כ**) **בְּרָעָב פָּדֶן מַמּוֹת**. מרעב מיבעי ליה: אלא הכי קאמר: בשכר שמרעיב עצמו בשני רעבון - ניצול ממיחה משונה. אמר ריש לקיש: אסור לאדם לשמש מטתו בשני רעבון, שנאמר (בר' מקץ מא,ג) **וַיְלִיֹּסֵף יָלֵד שְׁנַי בָּנִים בְּיִטְרָם תְּבֹא שְׁנַת הָרָעָב**. תנא: חסוכי בניס משמשין מטותיהן בשני רעבון. תנו רבנן: בזמן שישראל שרויין בצער ופירש אחד מהן, באין שני מלאכי השרת שמלוין לו לאדם, ומניחין לו ידיהן על ראשו, ואומרים: פלוני זה שפירש מן הצבור - אל יראה בנחמת צבור. תניא אידך: בזמן שהצבור שרוי בצער אל יאמר אדם: אלך לביתי ואוכל ואשתה, ושלום עליך, נפשי, ואם עושה כן - עליו הכתוב אומר: (**ישעיהו כב, יג**) **וַהֲגִיחוּ שִׁשׁוֹן וְשִׁמְשָׁה הֲרָגוּ בְּקֶרֶךְ וְשִׁחַט צֵאֵן אֶכְלָה בָּשָׂר וְשָׂמֹת גִּזְוֹ אֶכְלוּ וְשָׂמוּ כִּי מִחַר נִמּוֹת: מֵה כְּתִיב בְּתַרְיָה - (**ישעיהו כב, יד**) **וַנִּגְלָה בְּאֵזְנוֹ ה' צְבָאוֹת אִם יִכְפֹּר הָעוֹלָם הַזֶּה לָכֶם עַד-תָּמֹתוּ**. עד כאן מידת בינונים, אבל במדת רשעים מה כתיב (**ישעיהו נו, יב**) **אֲנִי אֶקְהַחֲהֵינּוּ וְנִסְפָּאָה שִׁבְרָה וְהָיָה כְּהָ יוֹם מִחַר**. מה כתיב בתריה - (**ישעיהו נז, א**) **הַצִּדִיק אֲכָד וְאֵין אִישׁ שֶׁם עֲלֵיגְבֹ וְאִנְשֵׁי-יִסּוּד וְאִנְשֵׁי-מִכּוֹן מִכּוֹן יִי-מִפְּנֵי הָרָעָה נֶאֱסַף הַצִּדִיק: אלא: יצער אדם עם הצבור.****

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל פרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. פזר – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.**

ש'ויע אר"ח הלכות תענית ס'י תקעד, ס"ד] מצוה (ח) להרעב אדם עצמו [א*] בשנת רעבון (טט): כך מצער עצמו עם הצבור וניצל ממיתה משונה ורואה בנחמת הציבור (ס"ה)((ט)) <ב> ואסור לשמש בו (י) מטתו, (יא) ה חוץ מליל טבילה; ולחשוכי בנים (פירוש ולמנועי בנים) (יב) מותר (ועיל סימן ר"מ סעיף י"ב). **(שם, ס"ה) כל (יג) ו הפורש מן הצבור אינו רואה בנחמתן; וכל המצטער עמהם, זוכה ורואה בנחמתן.**

בר' מקץ מאג, ו) וליוסף ילד שני בנים – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מלמד על שתי דרשות בכתוב, מהפך פשטא מלמד שלפחות אחת מהדרשות יוצאת מפשט הכתוב, טעם מונח עשוי לרבות מצב ביניים. הלימוד מהפשט הוא כנפסך ב-**[ש'ויע אר"ח הל' תענית ס'י תקעד, ס"ד] מצוה (ח) להרעב אדם עצמו [א*] בשנת רעבון (טט):** כך מצער עצמו עם הצבור וניצל ממיתה משונה ורואה בנחמת הציבור (ס"ה)((ט)) <ב> ואסור לשמש בו (י) מטתו, (יא) ה חוץ מליל טבילה; ומצב הביניים עשוי להיות כהמשך ה-**[שם תקעד, ס"ד]** ולחשוכי בנים (פירוש ולמנועי בנים) (יב) מותר

[כלי יקר] (בר' מקץ מאג, ב) בְּטָרְם תְּבֹא שְׁנַת הָרָעָב. מכאן שאסור לעשות צרכיו (ג"א לשמש) בשני רעבון (תענית יא א). ולפי זה היה לו לומר וליוסף יולד שני בנים בשנת השובע. ויש כדמות סמך לדברי בית שמאי שאומרים (יבמות סא ב) שאם יש לאדם שני בנים קיים מצות פריה ורביה, ואם לא הגיד לנו הכתוב שנולדו לו שני בנים בטרם יבוא שנת הרעב הייתי אומר שלכך קרא שם שני אפרים כי הפרני אלהים, לפי שנולד בשנת הרעב שכל העולם היו רעבים וליוסף היה בר ופירות לרוב, אבל עכשיו שקראו אפרים קודם שנת הרעב, ודאי קראו כך לפי שאז יצא ידי מצות פריה ורביה, זה שאמר **(בר' מקץ מאג, ב) בְּיַהֲפֹרְנֵי אֱלֹהִים** אחר היות לו שני בנים כדברי בית שמאי. אמנם לדברי בית הלל שסוברים בן ובת דוקא אין לפרש כך. ויכול להיות רמז מכאן למה שאמרו **שלא יבעול אדם כשהוא רעב ולא כשהוא שבע (רמב"ם הל' דעות פ"ד, הי"ט)** על כן לא נאמר בשנת השובע כי מדבר בזמן **הממוצע בין שובע לרעב: וליוסף ילד שני בנים** – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מלמד על שתי דרשות בכתוב, מהפך פשטא מלמד שלפחות אחת מהדרשות יוצאת מפשט הכתוב, טעם מונח עשוי לרבות מצב ביניים. ע"פ [כלי יקר] **[כלי יקר] (בר' מקץ מאג, ב) הדרשה היוצאת מפשט הכתוב היא שלא יבעול אדם כשהוא רעב ולא כשהוא שבע (רמב"ם הל' דעות פ"ד, הי"ט)**

[דבר מלכות, מקץ התשע"ז, ע' נא, ליקוטי שיחות כ' ע' 194, אדמו"ר ממ"ש] רש"י (בר' מקץ מאג, ב) בְּטָרְם תְּבֹא שְׁנַת הָרָעָב - מכאן שאסור לאדם לשמש מטתו בשני רעבון (בבלי תענית יא, א): בפר' נח כתב רש"י שנה ובניו נאסרו בתשמיש המיטה בתבה, "מפני שהעולם שרוי בצער", זהו שדיק **מכאן** דייקא, ולא מנח ובניו. ונמוקו עמו: מנח אפשר ללמד אסור זה רק כאשר האדם עצמו שרוי בצער, שהרי אף נח ובניו הצטערו בהיותם בתבה, ואילו מיוסף לומדים שהאסור חל גם על מי שאינו סובל מרעב, שהרי יוסף היה לו אוכל בשפע. **בְּטָרְם תְּבֹא** – מרכא טפחא, כיתור לרבות שהאסור (לשמש מיטתו) חל גם על מי שאינו סובל מרעב, שהרי ליוסף היה לו אוכל בשפע.

בראשית מקץ מג, ז:

וַיֹּאמְרוּ שְׂאוּל שְׂאֵל הָאִישׁ לָנוּ וְלַמּוֹלְדָּתָנוּ לֵאמֹר הַעוֹד אָבִיכֶם חַי הַיְשׁ לָכֶם אֲחַ וְנִגְדְּ-לָו עַל-פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַיְדוּעַ נִדְעַ עַי אֵימֹר הוֹרִידוּ אֶת-אֲחִיכֶם:

וַיֹּאמְרוּ שְׂאוּל שְׂאֵל הָאִישׁ – פזר מונח תלישא גדולה

לָנוּ וְלַמּוֹלְדָּתָנוּ לֵאמֹר – מונח אזלא-גרש רביע, כעין יצא מן הכלל ולפי שאחריו יש שני פרטים **הַעוֹד אָבִיכֶם חַי הַיְשׁ לָכֶם אֲחַ** אז אפשר שיצא ללמד על עצמו. אבל אם אלו לא פרטים המתלויים ליוצא מן הכלל, אז זה יצא מן הכלל המלמד על הכלל כולו. **לֵאמֹר** – רביע, ארבעה דברים ובמנינם אתה מוצא שנים. **רש"י** ע"פ מ"ר משלים: א"ר אבא אפילו עצי עריסותינו גילה לנו. **הַעוֹד אָבִיכֶם חַי** – קדמא מרכא פשטא, עשוי ללמד על חבירו שלפניו **לָנוּ וְלַמּוֹלְדָּתָנוּ לֵאמֹר** או זה שלפניו מלמד עליו **הַיְשׁ לָכֶם אֲחַ** – מונח מונח זקף-קטן **עַל-פִּי** – טפחא

הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה – מונח אתנח

אָבִיכֶם חַי הַיְשׁ לָכֶם אֲחַ וְנִגְדְּ-לָו – מרכא (=מאריך) פשטא מונח מונח זקף-קטן, הכתוב הוא תיאור ואחריו פעולה, תבנית העשויה להעיד על לימוד אלפניו ואלפני לפניו. ב-(בר' מקץ מב, ו – כ) במפגש יוסף ואחיו לא מוזכר שאלות יוסף **הַעוֹד אָבִיכֶם חַי הַיְשׁ לָכֶם אֲחַ**. הם אמרו ב-(בר' מקץ מב, יג) **וְהִנֵּה הֶקְטָן אֶת-אֲבִינֹו הַיּוֹם** מכאן משמע שיש להם אח ושאביהם חי. עוד לא כתוב ב-(בר' מקץ מב, ו – כ) מה שאמרו ((בר' מקץ מג, ה) **כִּי-הָאִישׁ אָמַר אֲלֵינוּ לֹא-תָרֹא פָנָי בְּלִפְיֵי אֲחִיכֶם אֲתִכֶּם:** אז אפשר שהכתוב כאן משלים את הכתוב שם. ולזה מרמזת תבנית הטעמים.

כמו-כן מפני דרכי השלום מותר לשנות על מה שקרה בעבר. הכתוב **לָנוּ וְלַמּוֹלְדָּתָנוּ לֵאמֹר** – מונח אזלא-גרש רביע, כעין יצא מן הכלל המלמד על הכלל כולו, ששינוי בסיפור במעשה שקרה בעבר, אז (א) או שטעם פזר בתבנית הטעמים של **וַיֹּאמְרוּ שְׂאוּל שְׂאֵל הָאִישׁ** – פזר מונח תלישא גדולה, לוקח רעיון זה למקומות אחרים בתורה.

או (ב) **שְׂאֵל-הָאִישׁ לָנוּ וְלַמּוֹלְדָּתָנוּ** – מונח תלישא גדולה אזלא-גרש. בכעין מידת הקש או בנין אב לוקח רעיון זה למקומות אחרים בתורה. בזה יתמוך גם פעמיים זקף בין שני קיסרים בכתוב **הַיְשׁ לָכֶם אֲחַ וְנִגְדְּ-לָו**

וְנִגְדְּ-לָו - קדמא זקף-קטן במלה אחת, מידה מוקדם והוא מאוחר בענין (מידה ל"א מל"ב מדות דר' אלעזר בריה"ג), ואפשר שכאן היא כמו חלק ממידה י"ב מברייאת דרבי ישמעאל בריה"ג דבר הלמוד מסופו. ע"פ **תורה שלמה סעיף ו** מכאן למדנו ששאל להם ולתולדותיהם בדבר הלמד מסופו, ומכאן שהשיבו עליו. **(מדרש החפץ כתי"י)** בברייאת דר"ג מידות דרבי ישמעאל ... מידה יב היא דבר הלמד מסופו. ... שכתב ביאור הדברים ע"פ מידה י"ז מל"ב מדות דר"א בנו של ר' יוסי הגלילי מדבר שאינו מתפרש במקומו ומתפרש במקום אחר וגו'

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התש"ס – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מוציא; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול; 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל פרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.**

1.10 בראשית מקץ מא,א: (התש"פ)

בראשית מקץ מא,י: פרעה קצף על-עבדיו ויחן אתי במשמר בית שר הטבחים אתי ואת שר האפים:

ד' מקץ, נר ג' חנוכה, כ"ז כסלו התש"פ
(בר' מקץ מא,י) ויחן אתי במשמר – קדמא ואולא כרמז לסדר, רביע כרמז לארבע דברים. בתורת חב"ד כשעלה רצון מלפני הבורא לברוא העולם מארבע סיבות: (טו)בה (ראה להלן) (= טיב הטוב להיטיב, אמיתות הבריאה הנובע מאמיתותו, יתרון האור על החושך, התאוה הקב"ה שיהיה לו דירה בתחתונים. הבריאה החלה כהסבר הבא
פרעה – פרע ה' העולמות ו- **קצף** (גי' = 270 = או"ר האז"ן = 63 + 207) תחילה יצאו אורות דאזן (שער ההקדמות, רב ח' וויטאל) המלה אז"ן היא קוד קצר לצירוף שם הוי"ה שהג' שלו מורכבת כך: יו"ד ה"י וא"ו ה"י (עולה ס"ג) פחות ה אחת עולה אז"ן.
(בר' מקץ מא,י) שר הטבחים אתי ואת שר האפים ר"ת ש"ה א"ו ש"ה; ס"ת ר"ם י"ת ר"ם (צריך עיון)
הטבחים = הטב חים = 58 + 16 = הט"ב אז"ן **אתי** = ר"ד או"ר, במידת גורע ומוסיף נקבל ט(ו)ב"ה ר"ד או"ר אז"ן, טובה ירידת אור און. תחילה יצאו אורות דאזן. מיעוט אורות שנים וכאן בפסוק אחד מרומזים שני אורות אז"ן. עוד רמז לחנוכה.

בראשית מקץ מב,ב: ויאמר הנה שמעתי כי יש-שבר במצרים רדו-שמה ושברו-לנו משם ונתנה ולא נמות:

הסבר הלכתי

טט - אפשר שיוסף הבין מדבריהם שמטרת בואם למצרים היא רק להראות שהם זקוקים לתבואה, **[בבלי כתובות זא,א – ב]** רב פפא החזיר שדה למוכר שאמר לו לפני המכירה כי מוכר לצורך קניית שוורים, ולא עלה בידו לקנותם. ונאמר כי עשה לפני משורת הדין. הגמרא מביאה מעשה שהיה רעב בנהרדעא ומכרו בתיהם לקנית חיטה ובינתיים הגיעה ספינה שהייתה מעוכבת והורה רב נחמן להחזיר המכירות לבעליהם כי באותה שעה עדיין היה להם תבואה וגו'

א' כביכול הלימוד אינו לזמן יוסף ושבטי י-ה אלא לעתיד לבוא, כגון אם המוכר היה כנה כמו אחי יוסף והודיע לקונה מדוע הוא מוכר ומטרת מכירתו לא התקיימה אז יש מקום למעשה החזרת המכר כמו **[בבלי כתובות זא,א – ב]** אמנם כאן המוכר מחזיר הכסף כי סבור שקנייתם הייתה שלא לצורך.

אפשר שנלמד זאת בקל וחומר. מה קונה שלא צריך הסחורה מחזירים לו הכסף, לא כל שכן למוכר שמכר מתוך אילוץ ולא התקיים האילוץ שיחזירו לו הכסף.

(בר' מקץ מב,ב) ויאמר – זקא-גדול בתפקיד שלושה נימוקים להחזרת כסף מהמוכר לקונה (א) אם לא עלה בידי המוכר להשתמש בכסף למטרה שהציב לעצמו. (ב) מכירה בסברה שלא יהיה להם תבואה והתברר שהייתה טעות (ג) קונה מתוך אילוץ כלשהו אף על פי שאינו צריך לקנין.

הסבר בפנימיות התורה

(בר' מקץ מב,ב) ויאמר הנה שמעתי – זקא-גדול מונח זקא-קטן בין שני קיסרים, יצא מהסדר הטבעי, כי ע"פ **[תורה שלמה]** על **(בר' וישב לז,ז)** יעקב אבינו חלם את חלום פרעה וצוה לבניו לאגור תבואה והם מירחו ואגרו ותבואתם נרקבה ואילו יוסף אגר התבואה בשבולים ולא מירח ותבואתו נתקיימה

[רש"י (מב,א) וירא, ראה באספקלריא של קדש שעדיין יש לו שבר במצרים, ולא היתה נבואה ממש להודיעו בפירוש שזה יוסף. טט ראה באספקלריא של קדש ... ולא היתה נבואה ממש

אפשר כי סדר הטעמים זקא-גדול זקא-קטן מרמז על ענין של גלוי רצון ה' אבל לא ב-נבואה ממש (נבואה ברורה) אלא באספקלריא של קדש (בכעין מראה באור חוזר ו/או מבעד לפרגוד שרק מעט אור או מראה עובר בעדו, כהבדל ראה משיעיה) אבל כאן החל שנוי בסדר הטבעי שלאדם בעצבות אין גלוי נבואה, והמעט כאן יביא לשמחה ולתיקון כאן מאז היעלמות יוסף לא היה ליעקב גלוי ברור מה' ועתה חל שנוי, **שָׁבַר** - ר"ת שם בן רחל

(בר' מקץ מב,ב) ויאמר – זקא-גדול בתפקיד שלושה נימוקים לאמירה **הנה שמעתי כי יש-שבר במצרים**

(בר' מקץ מב,ב) יש-שבר – מקף כבורר בין משמעות לשבור אוכל (כבסיפא של הפסוק **ושברו-לנו משם**) ובין משמעות של סבר ע"פ **[תורה שלמה ג]** היינו תקוה כפ' **[רש"י]** יש לו שבר במצרים, **שָׁבַר** - ר"ת שם בן רחל

בפנימיות התורה **שָׁבַר** במשמעותו הפשוטה שבירה. טט ורב יז"ז פיש ה"ו **שָׁבַר במצרים** שבר מצר ים של חטא אדה"ר תחילת התיקון אל הגאולה השלימה, התעוררות דלתתא. מבוסס על תבנית הטעמים **ויאמר הנה שמעתי** - זקא-גדול מונח זקא-קטן בין שני קיסרים, (23 פעם בתורה) כרמז לכעין יציאה מהסדר הטבעי, כעין התעוררות גדולה מלמטה למעלה לבקש תיקון, להפוך מדת הדין למדת הרחמים, לחדש השפעה ע"י תפילה של התעלות .

(בר' מקץ מב,ב) רדו-שמה – מקף בתפקיד (א) כבורר בין משמעות "רדו" כהליכה במורד מארץ-ישראל הגבוהה מכל הארצות ובין משמעות גי' רד"ו עולה 210 שנים של גלות מצרים. **[רש"י רדו-שמה]** - ולא אמר לכו, רמז למאתים ועשר שנים שנשתעבדו למצרים, כמנין רד"ו: מקף בתפקיד (ב) לחבר את שתי המלים **רדו-שמה** לענין אחד כדי שמלת רדו תתפרש כגי' 210 כפי' **[שפת ח מ]** ... והכי קשה לרש"י למה צריך למכתב **שמה**, דהא אחר כך כתיב **משם**, ואם כן הוה ליה למימר רדו ושברו לנו משם וגו', אלא לכך כתיב **שמה** ורצה לפרש רד"ו שנים יהיו **שמה**, אבל בלא מלת **שמה** לא מצינן למדרש מידי,

(בר' מקץ מב,ב) רדו-שמה ושברו-לנו משם – פשטא מונח זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני לימודים. (לימוד א) **[תורה שלמה יט]** מיכן את למד שכל הלוקח תבואה מן השוק ירוד הוא **(בר' פצ"א)**. לעומת המגדל תבואה שיש לו משלו. (לימוד ב) **[תורה שלמה כ]** שבו שברו לנו מעט אוכל לפני אותם (היינו צאצאיכם) שכתוב בהם **(דב' וא' ז,ז)** "כי אתם המעט מכל העמים"

(בר' מקץ מב,ב) ונתנה – טפחא ללא מרכא לפני בתפקיד שנוי (כאן ענוי הרעב ואחריו השעבוד יביאו לשנוי רוחני עמוק בבני ישראל) **[תורה שלמה כב]** מפני מה נצרפו האבות (אברהם יצחק ויעקב) ברעבון? כדי שיזכו בניהם לתורה **(מדרש שמואל פכ"ח)**

(בר' מקץ מב,ב) ולא נמות – מרכא כרבויו סלוק כהגבלה, **[תו"ש כב הערה]** ע"פ רבינו בחיי שאפילו משתעבדו שיעבוד גדול ברבויו הצרות

ב"ה טוב טעם ודעת ולדני (טו"ר) כי במצוותך האמתית – הוללים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **מצצת ההשערות**: אתנן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביעי** – 4; **מונח רביעי** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

(רמוז במרכא), לא יכלו וימותו (רמוז בהגבלה של הסלוק) מתוך הצרות אבל יחיו באותו השבר כדרשו חז"ל "חצי אכלה במ" חצי כלים והן אינם כלים.

בראשית מקץ מביא – יד:

[יא] **פִּלְגְנוּ בְנֵי אִישׁ-אֶחָד נַחְנוּ בְּנִים אֲנַחְנוּ לֹא-הָיוּ עִבְדֵיךָ מְרֻגְלִים:**

[יב] **וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם לֹא כִי-עָרַגְתָּ הָאָרֶץ בְּאֵתֶם לְרֵאוֹת:**

[יג] **וַיֹּאמְרוּ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי עִבְדֵיךָ אַחִים | אֲנַחְנוּ בְנֵי אִישׁ-אֶחָד בְּאָרֶץ כְּנָעַן וְהִנֵּה הִקְטַן אֶת-אֲבִינֵנוּ הַיּוֹם וְהָאֶחָד אֵינָנוּ:**

[יד] **וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם לֵאמֹר מְרֻגְלִים אַתֶּם:**

[רש"י] (בר' מקץ מביא) **פִּלְגְנוּ בְנֵי אִישׁ-אֶחָד נַחְנוּ** – נצנצה בהם רוח הקודש, וכללוהו עמהם, שאף הוא בן אביהם (ראה ב"ר צא, ז).

פִּלְגְנוּ – זקף-גדול, תפקיד בדרך הסוד האצלה רוחנית מהשמים לאדם, כאן נצנצה בהם רוח הקדש. האצלה מכתר חכמה ובינה ליסוד מלכות וגלויו הנבואי בעולם המעשה.

(בר' מקץ מביא) **פִּלְגְנוּ** – זקף-גדול, בתפקיד שלוש, עשרה אחים שהגיעו למצרים הם בני איש אחד משלוש אמהות (לאה, בלהה, זלפה).

לעומת (בר' מקץ מביא) **וַיֹּאמְרוּ** – רביעי, בתפקיד ארבע אמהות כאשר הם מציגים את משפחתם **שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי עִבְדֵיךָ אַחִים | אֲנַחְנוּ בְנֵי אִישׁ-אֶחָד בְּאָרֶץ כְּנָעַן וְהִנֵּה הִקְטַן אֶת-אֲבִינֵנוּ הַיּוֹם וְהָאֶחָד אֵינָנוּ:**

(בר' מקץ מביא) פִּלְגְנוּ בְנֵי אִישׁ-אֶחָד נַחְנוּ בְּנִים אֲנַחְנוּ לֹא-הָיוּ עִבְדֵיךָ מְרֻגְלִים:

פִּלְגְנוּ – זקף-גדול, ענין של שלוש פעולות ודרש [בעה"ט] **בְנֵי אִישׁ-אֶחָד נַחְנוּ**, ולא אמר אנחנו רמז שאחד ממנו חסר, **נַחְנוּ**, ג' במסורת, הכא, ואיך (במ' מט' לב, לב) נַחְנוּ נַעֲבֵר חֲלוּצִים, (איכה ג; מב) נַחְנוּ פִּשְׁעֵנוּ, וזהו שדרשו (ב"ר צא, ז) שאמרו

(א) נַחְנוּ נַהְרוּג כֹּל הַעִיר אִם לֹא יִתְנוּ לָנוּ,

(ב) וְזֶהוּ בִשְׂבִיל שִׁנְחָנוּ פִּשְׁעֵנוּ בּוּ

(ג) נַחְנוּ נַעֲבֹר חֲלוּצִים לְהַלְחֵם אִם לֹא יִתְנוּהוּ לָנוּ לְפִדּוֹתוֹ:

בראשית מקץ מביא: וַיֹּאמְרוּ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי עִבְדֵיךָ אַחִים | אֲנַחְנוּ בְנֵי אִישׁ-אֶחָד בְּאָרֶץ כְּנָעַן וְהִנֵּה הִקְטַן אֶת-אֲבִינֵנוּ הַיּוֹם וְהָאֶחָד אֵינָנוּ:

וַיֹּאמְרוּ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי פרט קדמאה **עִבְדֵיךָ** כלל הצריך לפרט **אַחִים | אֲנַחְנוּ בְנֵי אִישׁ-אֶחָד בְּאָרֶץ כְּנָעַן** ופרט בתראה המפרט הפרט קדמאה

(בר' מקץ מביא) **וַיֹּאמְרוּ** – רביעי **שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי** – מונח תלישא-קטנה, (א) מארבע אמהות (ב) כעין ארבע שיעורין, חציצין ומחיצין

(א) מארבע אמהות

וַיֹּאמְרוּ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי פרט קדמאה **וַיֹּאמְרוּ** – רביעי, אף שהם מארבע אמהות אמרו שהם ויוסף מאוחדים ע"פ [רש"י] (מביא) (כמו הנלמד ב-[ב"ר (תיאודור – אלבק) פר' צא]) נצנצה בהם רוח הקדש (ובפרט בתראה מתברר) וכללוהו עמהם שאף הוא בן אביהם. לכן הם שנים עשר. ואפשר שבמידת סמוכים הנלמדת ב-[בר' מקץ מביא] יוסף מרמז להם בדבריו ש- (מביא) **הוּא** (מביא)

הָאֶחָד ש-אֵינָנוּ:

אַחִים | אֲנַחְנוּ בְנֵי אִישׁ-אֶחָד בְּאָרֶץ כְּנָעַן פרט בתראה המפרט הפרט קדמאה

מצד אחד **אַחִים** – דרגא פסק **אנחנו** – תביר, מחולקים ביניהם א' מצד אמותיהם וכתוצאה יחסים ביניהם, ב' מצד יחסם ליוסף מצד אחר קריאה ללא פסק **אחים אנחנו בני איש-אחד** – דרגא פסק תביר מרכא טפחא, על כל פרט חל הענין המדובר בו ע"פ פ' רש"י (מביא) נצנצה בהם רוח הקדש וכללוהו עמהם שאף הוא בן אביהם.

(ב) כעין ארבע שיעורין, חציצין ומחיצין

(מביא) **וַיֹּאמְרוּ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי** – רביעי מונח תרסא – כעין ארבע שיעורין – אומדנא, חציצין ומחיצין

(א) לפסוק (מביא) – עשרה שערים, ע"פ [רש"י] נכנסו בעשרה שערי העיר במקום בשער אחד,

(ב) לפסוק (מביא) ע"פ [רש"י] מדרשו (ב"ר צא, ז)

(א) אומדנא לממון לפדיון יוסף,

(ב) אומדנא על פעולה אם לא יסכימו לפדותו בממון, להרוג או ליהרג,

(ג) שיעור שנים החריבו שכם

בראשית מקץ מביא: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם לֵאמֹר מְרֻגְלִים אַתֶּם:

הוּא – רביעי, ארבעה דברים אמר להם יוסף כמדרש שמביא [רש"י] (בר' מקץ מביא) **הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם** – הדבר אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי, שאתם מרגלים, **הוּא** האמת והנכון; זה לפי פשוטו. ומדרשו (ב"ר צא, ז): אמר להם: (טט א) ואילו מצאתם אותו ויפסקו עליכם ממון, תפדוהו? אמרו לו: הין. (טט ב) ואם יאמרו לכם שלא יחזירוהו בשום ממון, מה תעשו? אמרו לו: לכך באנו, או להרוג או ליהרג.

אמר להם: (טט ג) **הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם** – להרוג את בני העיר באתם! (טט ד) מנחש אני בגביע שלי, ששנים מכם החריבו כרך גדול של שכם.

או נאמר כי הדבר הרביעי הוא כפ' [ספורנו] (בר' מקץ מביא) **הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם**. אותו האחד שאתם אומרים שאיננו ואינכם מפרשים אנה הלך הוא שהלך בעצתכם להגיד מה שראיתם או שהסכמתם כדי לרגל כמו שאמרת:

תבנית הטעמים הפותחת פסוק זה (בר' מקץ מביא) **וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם** – (סלוק) מרכא טפחא בתפקיד דרישת סמוכים, כעין מידה מל"ב מידות (כב) מדבר שחבירו (הכתוב לפניו) מוכיח עליו, היינו שדברים מהכתוב הקודם משפיעים על הנלמד בפסוק זה. לכן אפשר לפרש כך:

האחד שאיננו (המגיע לכאן מהפסוק הקודם (בר' מקץ מביא) **הוּא** זה אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם

ב"ה טוב טעם ודעת לדוני (טור) ל"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל פרט, רבוי (מעט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיונו נושא אחר בהלכה.

1.11 בראשית מקץ מא,א: (התשפ"א)

בראשית מקץ מא,ד: ותאכלנה הפרות רעות המראה ונדקת הבשר את שבע הפרות ופת המראה והבריאת וייקץ פרעה:

(בר' מקץ מא,ד) ותאכלנה הפרות – מונח רביע בתפקיד של לפחות ארבעה לימודים מרומזים בכתוב זה, **(לימוד א)** כאן שבע שנות השובע **נאכלות** בשבע שנות הרעב כפי **[רמב"ן] (בר' מקץ מא,ד) ותאכלנה הפרות** - על דעתי הוא סימן שיאכלו (שבע) שני הרעב את (שבע) שנות השובע, ומזה למד יוסף לאמר לפרעה **(בר' מקץ מא,לה) ויקבצו את-כל-אכל השנים הטבות, (בר' מקץ מא,לו) והנה האכל לפקדון לארץ לשבע שני הרעב**, כי ראה שהפרות והשבילים הטובות תבואנה אל קרב הרעות. ואיננה עצה, כי הליועץ למלך נתנהו (בשלב זה) ?, רק בפתרון החלום אמר כן. **(בר' מקץ מא,ל) ונשפח פלי השבע, (בר' מקץ מא,לא) ולא ינדע השכע, פתרון (בר' מקץ מא,לא) ולא נודע פירבאו אלקרפנה ומראינו רע**, כי ראה (שהפרות הרעות) לא היו באכילתן בריאות וטובות, רק היו להן למחיה, אילו לא אכלו אותן היו מתות בכחשיהן. ולא כדברי **[רש"י]** שאמר ונשכח כל השבע, הוא פתרון הבליעה:

(לימוד ב-ו ג) נקדים ונביא את **[שכל טוב (בבור)] (בר' מקץ מא,ד) ותאכלנה הפרות**. כן נראה לו שפתחו פיהו ובלעו את הבריאות: **רעות המראה ונדקת הבשר**. שעלו לבסוף: **את שבע הפרות ופת המראה והבריאת**. שעלו בתחלה: **וייקץ פרעה**. זה סיפור הסדרן: כפי **[רש"י] ו-1 [דר"ק] (בר' מקץ מא,ד) ותאכלנה** - סימן שתהא כל שמחת השובע (של שבע השנים הראשונות) **נשכחת** בימי הרעב (בשבע שנות הרעב)

[שפת"ח ו] דקשה לרש"י ד- **(מא,ד) ותאכלנה הפרות יש לפרש בשני פירושים, האחד שתהא כל שמחת השובע נשכחת בימי הרעב, והשני שהוא סימן שיהא לבריות מאכל בימי הרעב, וזה סימן טוב הוא, ועל זה פירש הוא סימן שתהא וכו'.** וזה הפירוש אמת דהא מצינו לקמן בהדיא שיוסף פתר אותו כן, ומהרש"ל פירש דקשה לרש"י למה אמר **(מא,ד) ותאכלנה**, הוה ליה למימר ותבלענה (כמו שפיל[שכל טוב]), כי אין לשון אכילה שייך לומר על בעלי חיים זה את זה, לכך מפרש סימן וכו' עד כאן לשונו:

(בר' מקץ מא,ד) רעות המראה ונדקת הבשר – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב. אפשר שזה לפי **[שפת"ח ו] (לימוד א)** שתהא כל שמחת השובע נשכחת בימי הרעב, (כמו בליעה שאינה ניכרת וזה היפוך הטובה שקדמה) **(לימוד ב)** אפשר שהוא הפשט שהוא סימן שיהא לבריות מאכל בימי הרעב, וב- **(בר' מקץ מא,כא) ולא נודע פירבאו אלקרפנה** פרעה משלים את מה שלא כתוב כאן **(מא,ד)**, שהאכילה הייתה כדי חיותם ולא מעבר לכך. חלום השבלים הוא על המאכל משנות השובע הלא משביע בשנות הרעב וזה אחד הפירושים ל-**(בר' מקץ מא,כד) ותבלען השבילים הדקת את שבע השבילים הטבות** פרעה משלים את מה שלא כתוב כאן **(מא,ד)**.

לפי **[שפת"ח ו]** על פ' **[רש"י] (לימוד א זה ב' מהארבע)** שתהא כל שמחת השובע נשכחת בימי הרעב, (היפוך הטובה) **(לימוד ב זה ג' מהארבע)** אפשר שהוא הפשט שהוא סימן שיהא לבריות מאכל בימי הרעב, **(לימוד ד) (העמק דבר) (בר' מקץ מא,ד) ותאכלנה הפרות**. לא כתיב שבע הפרות כמו דכתיב בפרות הטובות, אלא סתם פרות שתיים הנה, דשתי שנים הראשונות אכלו יגיע שבע שנים הטובות, ואח"כ הועיל מעט ביאת יעקב למצרים שלא תכרת ברעב;

(בר' מקץ מא,ד) רעות המראה ונדקת הבשר את שבע הפרות – זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים (כאן סלוק ... אתנח) בתפקיד היקף. זה אחד הרמזים איך יוסף הקיש מחלום על פרות אל בני אדם. פרות היו הכח המניע במצרים ובעולם, ויש להאכילם כדי שיבצעו תפקידם. מראן הרע רמז על הצורך לקבץ מזון שנות השובע כדי שבני אדם ובהמותיהם יתקומו בשנות הרעב.

(בר' מקץ מא,ד) והבריאת – אתנח מגביל בריאות כפי **[רמב"ן]** כדי מחיה שלא למות בכחשיהן.

(בכור שור) (בר' מקץ מא,ד) ותאכלנה הפרות: לבסוף **(בר' מקץ מא,ל) וכלה הרעב את-הארץ: וייקץ פרעה**: כדי שיתבונן ולא ישכח מקצת הדברים על ידי ערבוב החלומות, אם היה רואה ולא ייקץ בינתים. אבל לדעת **[רשב"ם] (בר' מקץ מא,ד) וייקץ פרעה** - ויישן מיד ויחלום וגו'. בין שינה מעט לשינה שנייה רגיל חלום להתחלף לעניין אחר ועדיין אינו נותן לב להבין שזה חלום הוא עד שנגמרה שינתו וניעור לגמרי ואז **וייקץ פרעה** לבסוף והנה חלום, אבל עד עתה לא ידע:

(בר' מקץ מא,ד) וייקץ פרעה – טפחא בתפקיד שנוי, לפי **[רשב"ם]** השנוי הוא שדרך כלל נושא החלום מתחלף אחרי יקיצה והירדמות. אבל בחלום פרעה הנושא חזר על עצמו אחרי ההירדמות השניה ורק ב-**(בר' מקץ מא,ז) וייקץ פרעה** (ביקיצה השניה הבין) **והנה חלום:** שזכר חלומו עם שנויים, ויש אומרים שזכר אבל סיפר עם שנויים כדי לבדוק את הפותרים. ויוסף תיקן את סיפורו ומזה ידע פרעה שיוסף בעל יכולות רוחניות מיוחדות.

(בר' מקץ מא,ד) וייקץ פרעה – סלוק זכרון מוגבל של חלומותיו.

בראשית מקץ מא,ג: ויקרא יוסף את-שם הבכור מנשה פירשני אלהים ואת כל-בית אבי:
בראשית מקץ מא,ג: ואת שם השני קרא אפרים פירשני אלהים בארץ ענני:
[דבר מלכות מקץ התשע"ח, ע' רעג, ליקוטי שיחות טו, אדמו"ר ממ"ש ע' 433] (בר' מקץ מא,ג) פירשני אלהים ... (בר' מקץ מא,ג)
פירשני אלהים. מנשה – יוסף חשש שבסביבה המצרית הטמאה ישכח את בית אביו ויאבד את צדקתו וקריאת שם זה הזכירה לו תמיד סכנה זו, וכך הצליח להתגבר ולא לשכוח. **אפרים** – מורה על שלב שני ונעלה יותר. לא זו בלבד שמצרים לא השפיעה עליו לרעה אלא היא עצמה הביאה לפירון והתעלות רוחנית בבחינת יתרון האור מתוך החושך.
(בר' מקץ מא,ג) מנשה – אתנח להגביל את יוסף מלשכוח בית אביו ואמונתו.
(בר' מקץ מא,ג) אפרים – אתנח להגביל את השפעת מצרים על יוסף ע"י שהוא יתעלה בלימוד התורה שלמד מיעקב.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור) כ"י במצוות האמתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מחרף; תבר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' ששעויה לגזול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** – גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט; דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: **תלישא-קטנא** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. **פזר** – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

בראשית מקץ מב, טו: בְּזֹאת תִּבְחָנוּ חַי פְּרִיעָה אִם-תִּצְאוּ מִזֶּה כִּי אִם-בְּכֹא אֲחִיכֶם הִקְטַן הַנְּה:

בְּזֹאת תִּבְחָנוּ - טפחא אתנה, תבנית טעמים של "שמע ישראל", ג' **בְּזֹאת** עולה 410, ג' שמע עולה 410, 410 פסוקים בתורה פותחים בטעם טפחא ואחריו אתנה כמו "שמע ישראל" או מונח אתנה כמו "בראשית ברא אלקים".

אחד התפקידים של תבניות אלו מלמד על קשרים לנושא קבלת עול מלכות שמים ע"י ישראל והעמים ומה קורה כשאין קבלת עול מלכות שמים, קשר לבריאה, התחדשות הבריאה, אחדות עם הבורא.

מס' פסוקים בתורה 5846 כאשר מחלקים מספר זה ב-410 התוצאה עולה 14.2585 ובעיגול זה 14.26 שזה במלים י"ד הוי"ה. המקבל עול מלכת שמים, ה' משגיח עליו בהשגחה פרטית. התמדה במצוות שמע ישראל, מקימים קומת השכינה ויוצאים מגלות בכלל. (קצת ע"פ אור המאיר פורסם בדבר מלכות מקץ התשע"ד)

הארת מספר 410, הרב יקותיאל זלמן פיש הי"ו (א' אה"מ, ד' אייר התשע"ז 30 אפר' 17)

שְׁמַעְתִּי מֵרָ"ו זְלָמָן פִּישֵׁר שְׁלִיט"א שְׁטַעַם טַפְחָא אֲתַנְחָתָא מוֹפִיעַ בְּכָל הַתּוֹרָה 410 פְּעָמִים, שֶׁזֶה הַגִּימָטְרִיא שֶׁל "בְּזֹאת" וְכֹמוּ שְׁרֹאִים טַעַם טַפְחָא אֲתַנְחָתָא בִּפְסוּק (בר מקץ מב, טו) **"בְּזֹאת תִּבְחָנוּ"** וְכֵן שְׁרֹאִים טַעַם טַפְחָא אֲתַנְחָתָא בִּפְסוּק (דב' וא' ו, ד) **"שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה יְהוָה"**

אֶלְהֵינוּ יְהוָה אֶחָד כִּי שְׁמַע בְּגִימָטְרִיא 410. וְכֵן רֹאִים טַעַם טַפְחָא אֲתַנְחָתָא בִּפְסוּק (בר' א, א) **"בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ"**. וְהַמְסַפֵּר 410 נִרְמַז בְּאוֹתוֹת י"ת שֶׁל בְּרֵאשִׁית. וְנִרְאָה לְבָאֵר אֶת הַקְּשֶׁר שֶׁל מְסַפֵּר 410 לְטַעַמִּים אֵלּוּ, דְּמוּבָא בְּרַמ"ד וְאוֹלֵי (ספר הליקוטים ע' שלו) טַרְחָא סוּד הַטְּרַח וְהַעֲמֵל שְׁעָמִלִים דְּרַגְוִי קְדִישִׁין לְעִשׂוֹת הַזּוּיג הַמְּבַקֵּשׁ, מִפְּנֵי הַקְּלִפּוֹת הַמִּתְמַצְעִים. וְאַחֲרֵיהּ יָבֵא אֲתַנְחָתָא קְשִׁימָתוֹ טַפְחָא מִן הָאֲרֶץ וְרַשְׁעִים עוֹד אֵינָם. וְרֹאִים שְׁטַעַמִּים אֵלּוּ מְסַמְלִים אֶת סִילּוּק הַקְּלִיפּוֹת מִהַמְּלֻכּוֹת, וְזֶה הַסּוּד שֶׁל מְסַפֵּר 410 שְׁמַסְמֵל אֶת הָעוֹלָם הַשְּׁמַיִנִי שְׁמַסְלֵק אֶת הַקְּלִיפּוֹת מִהַמְּלֻכּוֹת, כִּי 410 הוּא הַמְּסַפֵּר שֶׁל שְׁמוֹת עוֹלָם הַשְּׁמַיִנִי, דְּרֹר, שְׁמִינִי, קְדוּשׁ, אַחַת, קִשְׁט, שְׁקֵט, מִשְׁכָּן, בְּמִבְּוֹא שְׁעָרִים לְהָאָרֶץ" ל (רצב) הַנֶּה נִתְבָּאָר שְׁמֵהֵבִינָה וְלַמְעֵלָה אֵין שׁוּם אַחֲזִיחָה אֵל הַקְּלִפּוֹת. וְכֵן מוּבָא בְּסִפֵּר מְלֵאךְ הַבְּרִית לְבֵן אִישׁ חַי (פ' אמור) שְׁמֵלוֹי הָאוֹת חַי"ת בְּגִימָטְרִיא קוּדֵשׁ, וּמְבָאָר לְדְבָרֵינוּ דְּמֵלוֹי חַי"ת מְרַמֵּז עַל הַשְּׁמַיִנִי שְׁבָלוֹ קוּדֵשׁ, וְכֵן עוֹלָם הַיּוֹבֵל הַשְּׁמַיִנִי נִקְרָא קוּדֵשׁ. וְכֵן מוּבָא בְּסִפֵּר זְרַע קוּדֵשׁ שְׁשִׁטּוֹן בְּגִימָטְרִיא יֵשׁ מ"ט. וְכֵן מוּבָא בְּגַר"א (משלי טז, ד) לְהַסְטֵרָא אַחֲרָא אֵינוֹ רַק מ"ט שְׁעָרִי טְמֵאָה, שְׁעַר הַחַמְּשִׁים אֵין לוֹ, וְזֶהוּ "כָּל פֶּעַל ה' לַמַּעֲנֵהוּ וְגַם רִשָׁע לְיוֹם רָעָה", "כָּל פֶּעַל", הוּא נ' שְׁעָרֵי בִינָה, וְגַם רִשָׁע", הוּא מ"ט שְׁעָרֵי טְמֵאָה. וְכֵן מוּבָא בְּסִפֵּר אֲמוֹנַת עֲתִיד (תשנ"ז ע' רצב) בְּשֵׁם הַר"ש אֲסוּפְלֵנֶר עַל הַפְּתוּב "וְהַיָּמִים יָמִי בְּפוּרֵי עֲנָבִים",

שְׁהָאוֹתוֹת שְׁבָאוֹת קֹדֶם הַמְּלָה עֲנָבִים הֵן סְמָאֵל, וּמְבָאָר לְדְבָרֵינוּ דְּעֲנָבִים וַיְוִן, מְסַמְלִים אֶת מְסַפֵּר שְׁבַע. לְכֵן הָאוֹתוֹת שְׁקֹדֶם עֲנָבִים הֵן סְמָאֵל, לְרַמֵּז שְׁעַר הַעֲנָבִים הַשְּׂמִיכִים לְמְסַפֵּר שְׁבַע, נִמְצָא סְמָאֵל, וְלֵאמֹר לְאֲחֵר מִכֵּן. וְכֵן שְׁכִינָה קְדוּשָׁה בְּגִימָטְרִיא שְׁמוֹנֶה מאוֹת, דְּבְמִסְפֵּר שְׁמוֹנֶה יֵשׁ רַק שְׁכִינָה קְדוּשָׁה. וְכֵן שְׁמַעְתִּי מִהַר"ג ר' אַבְרָהָם אֲגָשִׁי שְׁלִיט"א שֶׁשְׁבָבֵנו טְהַרְנוּ נוֹרָא בְּגִימָטְרִיא 888. וְכֵן מוּבָא בְּסִפֵּר נְהוֹרָא דְּיוֹסֵף שְׁמַסְפֵּר 410 שְׁנֵים עָשָׂר הַבֵּית הָרֵאשׁוֹן בְּגִלְגַל שְׁהוּא בְּחִינַת בִּינָה הַמְּסַמְלֵת אֶת הַשְּׁמַיִנִי. וְכֵן 410 בְּגִימָטְרִיא אֲבוֹת או אֶלְהֵינוּ מְשִׁיחַ, כְּפִי שְׁנְבָאָר שְׁאוּר הַגְּאֻלָּה בְּאֵי הַשְּׁמַיִנִי בְּנֻכּוֹת אֲבוֹת.

בראשית מקץ מג, ט: אֲנֹכִי אֶעֱרְבְנֵנוּ מִיַּדִּי תִבְקָשׁוּ אִם-לֹא הִבִּיאֲתִינוּ אֵלֵיךְ וְהַצַּנְתִּינוּ לְפָנֶיךָ וְחִטָּאתִי לָךְ כֹּל-הַיָּמִים:

דְּבַר מַלְכוּת מִקְץ הַתְּשַׁע"ח, ע' עב, ע"פ ליקוטי שיחות אדמו"ר מ"ש חלק ל ע' 215 ואילך בכבא בתרא (קעגב), איתא "אמר רב הונא מנין לערב דמשתעבד, דכתיב **אֲנֹכִי אֶעֱרְבְנֵנוּ מִיַּדִּי תִבְקָשׁוּ**, ואף שנדחו דבריו בגמרא שם, הובאה ילפותא (לימוד) זו בכמה מקומות (רש"י גיטין נ,א), מרדכי בבא מציעא פרק ז', בית יוסף טור חושן משפט סימן קכט, ועוד).

ויש לעין בזה, דלכאורה יהודה לא היה ערב על החוב אלא הוא היה הלוח עצמו, ואם כן איך ילפינן מזה דין ערבות (ועיין גם בגירסת השאלות (שאלתא לא) בגמרא שם)?

ויש לומר שאין הכונה שאצל יהודה היה דין ערבות, אלא דמאחר שיהודה הגדיר את התחיבותו ליעקב בשם ערבות, ילפינן מזה שגם חיוב הערב למלוה הוא באותו גדר של התחיבות יהודה ליעקב.

דהנה גדר שעבוד ערב יש לבאר בשני אופנים. (א) דהשעבוד שייך רק לחוב, שמשעבד עצמו לשלם חובו של הלוח. (ב) הערב עומד במקום הלוח ממש, דכשם שיש שעבוד הגוף על הלוח לשלם חובו (דפריעת בעל חוב מצוה), מלבד שעבוד ממון, כך חל שעבוד הגוף על הערב שעומד במקומו.

ועל-פי-זה יש לומר דילפינן מיהודה שגדר שעבוד הערב הוא באופן השני, שהרי יהודה שעבד נפשו לגמרי, וכלשון רש"י (ויגש מז, לב), "ואני נתקשרתי בקשר חזק להיות מנודה מב' עולמות", וילפינן מזה שגם אצל הערב השעבוד הוא שעבוד הגוף, דעומד במקום הלוח ממש.

(בר' מקץ מג, ט) אֲנֹכִי אֶעֱרְבְנֵנוּ - פשטא זקא-קטן, שתי דרשות בפשט הכתוב, כהסבר **[ליקוטי שיחות, חלק ל] גדר שעבוד ערב יש לבאר בשני אופנים. (א) דהשעבוד שייך רק לחוב, שמשעבד עצמו לשלם חובו של הלוח. (ב) הערב עומד במקום הלוח ממש, דכשם שיש שעבוד הגוף על הלוח לשלם חובו (דפריעת בעל חוב מצוה), מלבד שעבוד ממון, כך חל שעבוד הגוף על הערב שעומד במקומו.**

מִיַּדִּי תִבְקָשׁוּ – טפחא אתנה, טפחא ללא מרכא בתפקיד שנוי וטעם אתנה בתפקיד הגבלה ללמד מיהודה שגדר שעבוד הערב הוא באופן השני, שעבוד הגוף ולא רק חיוב לשלם החוב.

בראשית מקץ מג, י:

כִּי לֹלְאָ הַתְּמַהְמְהֵנוּ כִּי-עֲתָה שְׁבָנוּ זֶה פְּעָמִים: תבנית טעמים מלאה של בראשית א,א וכן רישא 14 אותיות כמו שם, וסיפא 17 אותיות וישם 14 אותיות. ארבע עשרה אותיות זה כמו ג' דו"ד רמז למלך המשיח. 17 אותיות זה ג' י"ז עולה ג' א' ה' ה' כמו ר"ת של א"ת ה'שמים ואת הארץ.

[בעה"ט] כִּי-עֲתָה שְׁבָנוּ זֶה, ס"ת שם בן ארבע, לומר שהשם מלוה לצדיקים: **כִּי לֹלְאָ הַתְּמַהְמְהֵנוּ** – ר"ת **כל"ה** – **פְּלָה** – התורה הכלה, **פְּלָה** – סיום מעשי בראשית **כִּי-עֲתָה שְׁבָנוּ זֶה פְּעָמִים** – ס"ת י-ה-ו-ה

בדרך חסידות – תשובה **פעמים** – יוה"כ ... לולא – אותיות אלו"ל
בדרך פנימיות וסוד: לולא חטא אדה"ר הבריאה הייתה מגיעה לתיקונה מיד, אבל החטא גרם לעולם "לרעוד" כ"ו (ג' הוי") דורות עד מתן תורה – **פְּלָה** ואז **פְּלָה** מעשי בראשית

פְּעָמִים היינו שתי פעמים שם הוי' זהו שם ב"ן המבטא צירוף הוי' בעולם המעשה.
בתורת האר"י לסוף ו' אלפים שנה יגיע תיקון ראשון של ספירות דיושר – כלים שמהותם רוח בכל העולמות בכל עולם ועולם (כלים דרוח, אור פנימי שבהם, אור מקיף שלהם).

תיקון זה ישוב שוב בסוף האלף השביעי, בסוף האלף השמיני, בסוף האלף התשיעי. בכל תיקון י' ספירות דיושר בכל עולם מתעלים בדרגות תיקון שני יהיה תיקון י' ספירות דעיגולים – כלים שמהותם נפש בכל העולמות בכל עולם ועולם (כלים דנפש, אור פנימי שבהם, אור מקיף שלהם). כלים שמהותם נפש מזדככים ומתעלים למקורם לדרגת השלימות.

תיקון י' ספירות דעיגולים – כלים שמהותם נפש יהיה בסוף האלף העשירי, או אולי במקביל לתיקון י' ספירות דיושר – כלים שמהותם רוח

ב"ה טוב טעם ודעת לדברי (ט"ו) כי במצוות האמנותי – החלום ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.**

1.12 בראשית מקץ מא,א: (התשפ"ב)

בראשית מקץ מא,ה: וַיִּשְׁן וַיַּחְלֶם שְׁנֵיתָ וַהֲנִיחוּ שִׁבְעַ שְׁבָלִים עֲלוֹת בְּקִנְהָ אֶחָד בְּרִיאֹת וְטָבוֹת:
בראשית מקץ מא,ו: וַהֲנִיחוּ שִׁבְעַ שְׁבָלִים דְּקָוֹת וְשִׁדְרֹפֶת קָרִים צִמְחוֹת אַחֲרֵיהֶן:
בראשית מקץ מא,ז: וַתִּבְלַעְנָה הַשְּׁבָלִים הַדְּקָוֹת אֶת שִׁבְעַ הַשְּׁבָלִים הַבְּרִיאֹת וְהַמְלֵאוֹת וַיִּיקֶץ פְּרָעָה וַהֲנֵה חֲלוֹם:
בראשית מקץ מא,ח: וַיְהִי בַבֶּקֶר וַתַּפְעֵם רִיחוֹ וַיִּשְׁלַח אֶת-קָל-חֲרָטְמוֹ מִצְבָּיִם וְאֶת-קָל-חֲקָמָיו וַיִּסְפֹּר פְּרָעָה לָהֶם אֶת-חֲלֹמוֹ וַאֲיֵן פּוֹתֵר אוֹתָם לַפְּרָעָה:

(בר' מקץ מא,ה) וַיִּשְׁן – זקא-גדול בתפקיד שלושה למודים.

[כלי יקר] (למוד א) (בר' מקץ מא,ה) וַיִּשְׁן וַיַּחְלֶם שְׁנֵיתָ. לא נאמר ויחלום עוד אלא שנית, להורות שחלום אחד הוא ונשנה פעמיים. **(למוד ב) וַהֲנִיחוּ שִׁבְעַ שְׁבָלִים עֲלוֹת בְּקִנְהָ אֶחָד,** ואצל הרעות לא נאמר בקנה אחד, לפי ששבע שני השובע היו רצופים בזה אחר זה על כן עלו בקנה אחד המצרפם, אבל שבע שני הרעב לא היו רצופים כי אחר שנתים ימים כשבא יעקב פסק הרעב וחזר במותו על כן לא נאמר בקנה אחד. **(למוד ג) ועוד שזה מורה על ריבוי התבואה שאפילו קנה אחד יצמיח שבעה שבלים וטובות ונתתי לטיבותא,** והרעות היה בהם תרתי לרעותא עצמחו אחד אחד, ועוד שהיו שדופות קדים. **(בר' מקץ מא,ז) וַיִּיקֶץ פְּרָעָה וַהֲנֵה חֲלוֹם:** כי גם הוא הבין שחלום אחד הוא:

[מלבי"ם] (בר' מקץ מא,ה) וַיִּשְׁן וַיַּחְלֶם שְׁנֵיתָ. החלום השני היה פתרון של החלום הראשון, שהפרות מורות החרישה והזריעה והשבילים מורים על התכלית שהיא הקצירה, והפתרון מבואר יותר, והיה פה חמשה ענינים שבעבורם ראוי שיתקיים החלום. א שהיה חלום שנשנה, הפרות והשבילים, בן היה חלום שנפתר בתוך חלום, כי השבלים פתרון הפרות, וזה מורה על קיום החלום כמ"ש חז"ל, ג **(בר' מקץ מא,ז) וַיִּיקֶץ פְּרָעָה וַהֲנֵה חֲלוֹם:** שלא הרגיש שהוא חלום עד אחר שהקיץ, כי תחלה נדמה לו שהוא רואה הכל בהקיץ כי היה חלום מסודר:

אמנם **[מלבי"ם]** כותב והיה פה חמשה ענינים שבעבורם ראוי שיתקיים החלום. ובפועל לומד שלושה למודים שעשויים להיות מרומזים ב-**(בר' מקץ מא,ה) וַיִּשְׁן** – זקא-גדול בתפקיד שלושה למודים כפי שסימן בפרשון.

בנושא **[כלי יקר] חלום אחד הוא ונשנה פעמיים**

אפשר שע"פ תבנית הטעמים ההסבר הוא כלהלן: **(בר' מקץ מא,ה) וַיִּשְׁן וַיַּחְלֶם שְׁנֵיתָ** וַהֲנִיחוּ מונח לגרמיה (= מונח פסק) כעין מדה י"א מל"ב מדות סדור שנחלק. בקריאה עם פסק הפסק אחרי מלת וַהֲנִיחוּ מצרף את המלה אל הכתוב לפניה ומנתקה מהכתוב אחריה. משמעות הכתוב שמבחינת תוכן החלום זה חלום שני. בקריאה בלי פסק זה כנאמר ב-**(בר' מקץ מא,ה) וַיִּיקֶץ פְּרָעָה וַהֲנֵה חֲלוֹם פְּרָעָה אֶחָד הָיָה מְרָאָה הַפְּרוֹת וּמְרָאָה הַשְּׁבָלִים מִלְּמַדִּים הַיְבֵטִים שׁוֹנִים בְּנוֹשָׂא אֶחָד.** ומהכתוב **(בר' מקץ מא,ז) וַיִּיקֶץ פְּרָעָה וַהֲנֵה חֲלוֹם פְּרָעָה** **(בר' מקץ מא,ח) וַיִּיקֶץ פְּרָעָה וַהֲנֵה חֲלוֹם פְּרָעָה** מראה השבלים בלי זכרון מלת **(בר' מקץ מא,ה) שְׁנֵיתָ** אפשר שגם פרעה הבין שהמראות הם בנושא אחד (וכך פי' **[כלי יקר]**) אבל פותר החלומות לא תמכו במחשבתו.

בטבע שבלים אחדות עולות מגרגר אחד, וכן פי' **[רשב"ם] (בר' מקץ מא,ה) בְּקִנְהָ אֶחָד** - זהו סימן לשובע, לכל גרעין (טט: זרוע, גדלו) שבע שבלים: מלת **(מא,ה) וַהֲנִיחוּ** מלמדת על חידוש לעומת הרגילות בטבע. החידוש בהבנה פשוטה של החלום, שמגרגר זרוע אחד עלה קנה אחד וממנו יצאו שבע שבלים ובעטרה (קצה עליון) של כל אחד שורות רבות של 2 או 6 גרגרים בכל שורה לפי הזן של שעורה. השעורה גדלה בתנאי אקלים של קור וחום ומעט מים שזה מתאים למצרים יותר מחיטה. **(מא,ה) וַהֲנִיחוּ** – פסק – כמפסיק, **שִׁבְעַ שְׁבָלִים** – מונח רביע בתפקיד לפחות ארבע, אפשר שכאן חמש, ראה בהמשך

[פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)] (בר' ויגש מז,יח) וַתֵּם הַשֶּׁנֶה הַהוּא וַיָּבֵאוּ אֵלָיו בְּשָׁנָה הַשְּׁנֵיתָ. יש לומר שהוא שנה שניה לרעב, וא"ת והרי למעלה מהענין כתוב **(בר' ויגש מז,ו) פִּיִּיָּה שְׁנַתִּים הָרָעֵב ב,** וזה המעשה שמכרו המצריים איש שדהו לא היה אלא אחר שבאו אחיו למצרים, יש להשיב שהענין מוקדם ומאוחר, ונאמר שזה המעשה היה בשנה שבא יעקב אבינו ובניו למצרים, ומשבאו נפסק הרעב והתחילו לזרוע, והוא מסייע למה שארז"ל **(בר' ויגש מז,ז) וַיִּבְרַךְ יַעֲקֹב אֶת-פְּרָעָה,** אמר לו יהי רצון שיעלה נילוס לרגליך, וכן היה, כי בשנה הראשונה מכרו הכסף והמקנה, ובשניה גם שדותיהם, ומקניהם ואת עצמם, ומכאן ואילך נפסק הרעב והיו זורעין ונותנים חמישית לפרעה, (ההסבר שלנו לפי השיטה הראשונה ולא לפי השיטה הבאה) ואם רצונך אמור, כי הכתוב אמר **(בר' ויגש מז,ו) וַיִּיקֶץ פְּרָעָה וַהֲנֵה חֲלוֹם פְּרָעָה** **אֶשֶׁר אֵינִי-חָרִישׁ וְאֵינִי-רֹשֶׁת:** ואיך היו זורעין בשנה השלישית, אלא זה שאמר הכתוב **(בר' ויגש מז,יח) וַיָּבֵאוּ אֵלָיו בְּשָׁנָה הַשְּׁנֵיתָ,** שנית למכירת מקניהם, שהוא שביעית בסוף שני הרעב, כי מה שאמר למעלה **(בר' ויגש מז,ג) וַיִּמְלֵךְ אֶרֶץ מִצְרָיִם,** הוא בשנה הששית עד פ' אֶת-חֲלֹמוֹ וַאֲיֵן פּוֹתֵר אוֹתָם לַפְּרָעָה

(בר' ויגש מז,יח) וַתֵּם הַשֶּׁנֶה הַהוּא – זרקא סגול בתפקיד גריעה (א) מהשנה השניה שלא השלימה ברעב אלא כנאמר **[בראשית רבתי]** אבל שנה שניה לא השלימה ברעב שמשעה שירד יעקב למצרים פסק הרעב ונתרוח העולם. מברכת יעקב לפרעה נתבטלה הגזרה וחזרו להרוש ולזרוע ולאסוף תבואות (ב) ?

[חזקוני] (בר' מקץ מא,ה) עֲלוֹת בְּקִנְהָ אֶחָד אות הוא לשובע. ומפורש יותר מן (טט: החלום) הראשון ובדין הוא (ששבע שבלים בקנה אחד) דלהו מכושיים את היניקה זה לזה ואפי' הכי היו **בְּרִיאֹת וְטָבוֹת:** **(מא,ה) עֲלוֹת** – תביר **בְּקִנְהָ אֶחָד** – מרכא טפחא, בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, אלו הגרגרים שבראש השבולת, טעם **(מא,ה) עֲלוֹת** – תביר מרמז על אפשרות של הכחשת יניקה. **(מא,ה) ואפי' הכי היו בְּרִיאֹת וְטָבוֹת** – מרכא מרבה ביבול המשובח, סלוק מגביל את הנזק.

[העמק דבר] (בר' מקץ מא,ה) עֲלוֹת בְּקִנְהָ אֶחָד. גם זה בא להוכיח שיהיה השובע רק במקום אחד היינו במצרים, משא"כ בשבלים הרעות היה בשבע קנים מפזורים מעט, להוכיח שנתפזרו צורת השבלים הלאה ממצרים. והענין דלהלן מ"א נ' (?) ונ"ד **(בר' מקץ מא,ג)**

ב"ה טוב טעם ודעת ולדני (טור"ל) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: **אתנה**, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מחרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעותם חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

וְיִהְיֶה רָעַב בְּכָל־הָאָרְצוֹת ו-1(בר' מקץ מא,ה) וְהָרֵעַב יִבְדֹּד בְּאָרְצוֹ: יבואר שהיה בשארי ארצות שנת בצורת מקצתן שבעין מקצתן רעבים, אבל לא כמו שארי שני בצורת שעשירים שבעין ועניים רעבין, וכאן היו עשירים רעבין ועניים שבעין, דמאכלים פשוטים שבשני שבע המה מאכלי בהמה כמו חרובין וכרשנין, ובשני רעבון המה מאכלי אדם, זה היה גדל בארץ ישראל, אבל תבואה ולחם לא היה כלל, ולא היו עשירים יכולין להשיג כי אם ממצרים (בר' מקץ מא,ה) וְנִבְכַלְתֶּם אֶת־מִצְרַיִם הַיְהִי לְחֶם: וע"ז היה מוכיח החלום, דהפרות הרעות מוכיח שלא היה אפילו מאכלי בהמה וזה לא היה כי אם במצרים, אבל חלום השבלים מוכיח על תבואה כמשמעו, וזה הרעב היה גם בארץ ישראל.

(מא,ה) **עֲלוֹת** – תביר **בְּקִנְיָה אָחָד** – מרכא טפחא, בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן שובע רב, טעם (מא,ה) **עֲלוֹת** – תביר מחלק בין הארצות ומרמז על שהשובע מוגבל לארץ מצרים.
(מא,ה) **בְּרִיאֹת וְטָבוֹת** – מרכא מרבה, **וְטָבוֹת** – סלוק מגביל ובסה"כ רבוי הגבלות על כל הארצות שמסביב למצרים שלא היה בהם שובע רב בשנות השובע במצרים. ראה להלן דרשת [לקח טוב] (בר' וישב לו,ז) וְהָיָה אֲנִיחָנוּ מֵאֲלֵמִים אֲלֵמִים.

הסבר המשלב את פירוש [כלי יקר] [מלב"ם] (מא,ה) [דעת זקנים מבעלי התוספות] [אור החיים] (מא,לד) נסביר (מא,ה) כסדר פתרון חלומות פרעה ע"י יוסף (מא,כה-לו) (בר' מקץ מא,ה) וְיִישָׁן – זקף-גדול בתפקיד שלושה למודים. (למוד א) במדה כ"ט מל"ב מדות גימטריא משלושה סימני טעם זקף-גדול, כל נקודה היא אות י' הקו אות ו'. י-ו-ו עולה ג' כ"ו עולה שם הוי"ו מרומז בצורת הטעם. ובפתרון יוסף שם ה' מיוצג בשם א-לקים. מסר א-לקי לבן נח כמו ללבן ולבלעם הקשור לישראל. ב- (בר' וישב מא,ה) וְנִחַלְתֶּם הַסֹּבֵב ע"פ [זוהר פר' וישב קצא,ב] [זוהר בהיר (זח"ב), הרב דיא"מ אייכנשטיין] ופ' זה"ב: מקור החלום מדרגה ששית למטה ממדרגת הנבואה. ומקור הנבואה בנצח שבאצילות. (זה"ב: מקום שהנבואה שורה הוא בנצח דו"א, עד מדרגת גבריאל יש שש מדרגות, נצח הוד יסוד מלכות מיכאל גבריאל)

(בר' מקץ מא,ה) וְיִאֶמַר יוֹסֵף אֶל־פְּרֹעֶה חֲלוֹם פְּרֹעֶה אֶחָד הוּא אֵת אֲשֶׁר הֶאֱלִיתִים עֲשֵׂה לִּי לְפָרֹעֶה: (למוד ב) גלוי מוסתר מה' לאומות העולם מסר להיותו הבורא והמנהיג וכו' מלת הֶאֱלִיתִים בפנימיות התורה משמעה רחמים בדין כגון [אוצר מדרשים (אייזנשטיין) יונה] והקב"ה נח מכעסו ועמד מכסא דין וישב על כסא רחמים ונתרצה להם שנאמר וינחם האלהים על הרעה אשר דבר לעשות להם ולא עשה, כי שבו מדרכם. (ב) גלוי עבור עם ישראל האמור לרדת למצרים בגורת ברית בין הבתרים ולתקן בה מה שנתלקלק מחטא אדם הראשון (ג) אומות העולם אמורות לסייע לעם ישראל לתקן את הבריאה למדריגה שה' רוצה בה (בר' מקץ מא,ה) וְיִישָׁן וְיִחַלֵּם שְׁנֵית – טפחא בתפקיד שני, וב- [תורה שלמה כד] הביא מ- [מדרש הגדול] שהשנוי מרומז במלה שנית. וְיִישָׁן וְיִחַלֵּם שְׁנֵית ממשמע שני וְיִישָׁן איני יודע שהוא שני, ומה ת'ל שְׁנֵית ללמדך שהוא משונה מן הראשון, כיצד הראשון ראה פרות אוכלות זו את זו וכן הוא דרך ארץ שכל שיש לו פה יש לו אכילה הדג בולע את חברו, והשרץ בולע את חברו. אבל השבלים דבר שאין לו פה אין לו אכילה לכך נאמר שנית שראה דבר משונה מטבעו של עולם.

(בר' מקץ מא,ה) וְיִישָׁן וְיִחַלֵּם שְׁנֵית – אתנח בתפקיד הגבלת זמן להכנת מצרים לשנות הרעב (בר' מקץ מא,לב) וְעַל הַשָּׁנוֹת הַחֲלוֹם אֶל־פְּרֹעֶה פְּעָמִים כִּי־נִכְוֹן הַדְּבָר מֵעַם הָאֱלֹהִים וּמִמֶּהָ הֶאֱלִיתִים לְעַשְׂתּוֹ: (למוד ג) גלוי עבור עם ישראל וגו' (א) (בר' מקץ מא,לב) וְעַתָּה יָרָא פְּרֹעֶה אִישׁ נִכְוֹן וְחָקֵם וְיִשְׁתַּחֲוֶה עַל־אֲרָץ מִצְרַיִם: הוא יוסף שפרעה ראהו בחלום ולא ספר זאת לפותרים. ובוזה חלום פרעה הוא המשך לחלום יוסף הראשון [לקח טוב] (בר' וישב לו,ז) וְהָיָה אֲנִיחָנוּ מֵאֲלֵמִים אֲלֵמִים. אלומים הם העומרים, ... אמר להם (יוסף לאחיו) עתידין אתם לכנוס פירות ואני כונס, שכשם שראה פרעה חלום הרעב, כך ראהו יעקב אבינו, והשבטים כינסו פירות ולא הצליחו, שנאמר (בר' וישב לו,ז) וְהָיָה קָמָה אֲלֵמִיתִי וְגַם־נִצְבָּה, שלכם מתקבים ושלי עומדים, לפי שהכניס התבואה בשיבולת ולא מירחן לו לפיכך עמדו. אומר שגם בני יעקב אספו תבואה בשנות השובע אלא שהיא הרקיבה למרות שמררו אותה עם עפר.

(ב) (בר' מקץ מא,ה) וְהִנְהוּ – מונח לגרמיה (= מונח פסק) מרמז לחלוקת שנות הרעב ע"י מדה כ"ט מל"ב מדות גימטריא מלת וְהִנְהוּ עולה ששים ושש כנאמר (בר' וישב לו,כ) פְּלִי־הַנֶּפֶשׁ הַבָּאָה לִיעֲקֹב מִצְרַיִמָּה יֵצְאִי יָרְכוּ מִלְבָּד נֶשִׁי בְנֵי־יעֲקֹב פְּלִי־נֶפֶשׁ שְׁשִׁים וְשֵׁשׁ: (ג) אומות העולם אמורות לסייע לעם ישראל לתקן את הבריאה למדריגה שה' רוצה בה תחילה. הכנת מצרים לרעב (בר' מקץ מא,ה) שִׁבְעַת שָׁבָלִים – מונח רביע בתפקיד לפחות ארבע, אפשר שכאן חמש, וזאת החמישית מהתבואות שגבה יוסף מכל המגדלים לשימור במחסני פרעה. (בר' מקץ מא,לב) וְעֲשֵׂה פְּרֹעֶה וְיִפְקֹד פְּקָדִים עַל־הָאָרֶץ וְחַמְשַׁת אֲת־אֲרָץ מִצְרַיִם שִׁבְעַת שָׁבָלִים: [דעת זקנים מבעלי התוספות] וְחַמְשַׁת אֲת־אֲרָץ מִצְרַיִם. לשון חומש לתת החמישית לפרע' ומשם התחיל כמפורש בפי' וישב: [הדר זקנים] התחיל החוק דכתיב (בר' וישב לו,כ) וַיִּשֶׂם אֶתֶּה יוֹסֵף לְחַלֹּק עַד־הַיּוֹם הַזֶּה עַל־אֲמַת מִצְרַיִם לְפָרֹעֶה לְחַמְשׁ: (בר' מקץ מא,לד) וְחַמְשַׁת אֲת־אֲרָץ מִצְרַיִם – זקף-קטן מרמז לשני למודים במלת וְחַמְשַׁת [אור החיים] (בר' מקץ מא,לד) וְחַמְשַׁת פירוש (למוד א) יזרום לבלתי התרשל מטעם ראות הדבר מרובה ביותר. (למוד ב) או יאמר וחמש שיקח הוא מכולן חמישית לפרעה,

(מא,ה) **בְּרִיאֹת וְטָבוֹת** – מרכא מרבה בריאות, סלוק מגביל הרגשת רעב. אפשר להצטייד בהרבה מזון כפי שעשו המצרים אבל לא הייתה ברכה במעיהם ורעבו בשנה הראשונה. אפשר להצטייד רק בחמישית מהכמות של כל מצרים ולהאכיל את מצרים ובהמתם והארצות מסביב וכולם יהיו בריאים ולא ירגישו רעב מתמיד.

(בר' מקץ מא,ה) וְהִנְהוּ שִׁבְעַת שָׁבָלִים עֲלוֹת בְּקִנְיָה אָחָד – זה תאור המנורה שב- (שמות תרומה כה) להפיץ אור = רצון הא-לקות (לא) וְעֲשִׂיתָ מִנְחָת וְהָב טָהוֹר מִקִּשָׁה תַעֲשֶׂה הַמְנוּחָה יָרְכָה קִנְיָה גְבִיעִיהַ פְּתִיחָה וּפְתִיחָה מִמֶּנָּה יִהְיוּ: (לב) וְשֵׁשׁ קָנִים יֵצְאִים מִצְדָּה שְׁלִישִׁיהוּ קָנֵי מִנְרָה מִצְדָּה הָאֶחָד וּשְׁלִישָׁה קָנֵי מִנְרָה מִצְדָּה הַשְּׁנִי: רב דב גריצייג: קנה אחד מלמד על אחדות.

ב"ה טוב טעם ודעת (טסור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מרבי, דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שני משמעות, רבי ממשפח; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפיטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפיטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4 ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא – גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, ומזן לכלל ופרט, רביע מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.**

1.13 בראשית מקץ מא,א: (התשפ"ג)

בראשית מקץ מא,ו: והנה שבע שבליים דקות ושריפת קדים צמחות אחריהן:

(בר' מקץ מא,ו) **והנה שבע שבליים** – מלת **והנה** מרמזת על גלוי חידוש, תבנית הטעמים פשטא מונח זקף-קטן מרמזת לשני למודים בפשט וטעם מונח מרמזו שעשויה להיות הרחבה כלשהי, כגון עוד למודים לפי תפקיד זקף-קטן.

הצעה ל-(למוד א) בזקף-קטן.

[פרקי דרבי אליעזר פרק ו] כל הכוכבים משרתים (ח) לשבעה כוכבים של שעות, (ט) ושמן כל"ש צמח"ן, כוכב, לבנה, שבתאי, צדק, מאדים, חמה, נגה. והם (י) משרתים לשבעה ימי השבוע, יום ראשון כוכב חמה, יום שני צדק לבנה, יום שלישי נגה מאדים, יום רביעי שבתאי כוכב, יום חמישי חמה צדק, יום ששי לבנה נגה, יום שביעי מאדים שבתאי.

(יא) וכלם משרתים לשנים עשר מזלות שהן פנגד שנים עשר חודשים, (יב) ואלו הן: טלה, שור, תאומים, סרטן, אריה, בתולה, מאזניים, עקרב, קשת, גדי, דלי, דגים. (יג) ואלו שנקראו במעשה בראשית לנהג את העולם וכן חקיהן. ושבעה שמשיין אלו נקראו והסדירן בראשית השמים:

[הרד"ל פרק ו אות ח] לז' כוכבים של שעות. שמשמשיין כל אחד מהן שעה אחת משעות היום או הלילה:

[הרד"ל פרק ו אות ז] משרתים לז' ימי השבוע. שמזל המתחיל לשמש בתחלת היום או הלילה, הוא המושל מכל היום והלילה הוא שהכל נמשך מן ההתחלה:

הבורא יתברך שמו ברא וקבע **[פרקי דרבי אליעזר פרק ו]** כל הכוכבים משרתים (ח) לשבעה כוכבים של שעות.... ואלו שנקראו במעשה בראשית לנהג את העולם וכן חקיהן. ושבעה שמשיין אלו נקראו והסדירן בראשית השמים:

(בר' מקץ מא,א) והנה שבע – שבע – טעם מונח מרבה על שבעה הכוכבים המשרתים של שעות את הכוכבים האחרים המשרתים להם ומשפיעים דרכם.

(בר' מקץ מא,ו) **והנה שבע שבליים** תבנית הטעמים פשטא מונח זקף-קטן כטעמי **(שמי' ית' כב) אַנְכִי ה' אֱלֹהֶיךָ** בטעם עליון, עשויה לרמז להנהגה של הבורא יתברך שמו אשר קבע לכוכבים חוקי השפעה מבריאתו על הארץ ועל גדוליה והחיים עליה. מלת **והנה** מרמזת על גלוי משהו מוסתר מהבורא המרומז בטעם פשטא בתפקיד אחד – יחיד, מוצע לומר שהבורא גזר שהשפעות כל הכוכבים לא ישפיעו כפי חוקיהם מבריאתו המאזנים בין תכונות הטבע, אלא שיגבר רוח קדים המרקבת כל הגידולים ועושה אותם בלתי אכילים גם לבהמה.

הצעה ל-(למוד ב) בזקף-קטן.

[שכל טוב (בובר)] (בר' מקץ מא,ו) והנה שבע שבליים דקות. קלושות גרגרתה ודקים מתקשקות בקליפתן.

[כלי יקר] (בר' מקץ מא,ו) ומה שהוסיף (פרעה) לשון **(בר' מקץ מא,ב) צמחות** בשבליים, לפי שאינו דומה שמיעה לראייה כי פרעה ראה **שבליים דקות**, ויש לפעמים **שבליים דקות** שיש בהם גרגרים דקים, ופרעה ראה אותם בעיניו שהיו ריקים ולא היה בהם גרגרים כלל, והיה מתירא שמה יוסף יטעה בלשון **דקות** כי לא ראה אותם, זולת מה ששמע מן פרעה, על כן פירש לו **צמחות** אני (פרעה) ראית שלא היה בהם כי אם המוץ, וכזה יתורצו כל הספיקות שנתחבטו בהם רוב המפרשים והוא דבר יקר. ויתר עניני החלום יתבאר בסמוך בעזר ה':

(בר' מקץ מא,ו) **והנה שבע שבליים** – תבנית הטעמים פשטא מונח זקף-קטן מרמזת לשני למודים בפשט וטעם מונח מרמזו שעשויה להיות הרחבה כלשהי. הפשט מאופיין מהכתוב אחרי זקף-קטן וטעמו.

(בר' מקץ מא,ו) דקות – טפחא בתפקיד (א) כפותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה **ושריפת קדים**, (ב) שני ו-ג) התפשטות השניו המאופיין מהכתוב אחריה על הכתוב לפניו. **שבליים** – זקף-קטן מרמזת לשני נפגעים (א) אדם (ב) בהמה. פרעה חלם (א) פרות בריאות (ב) פרות רעות (ג) שבלים בריאות (ד) שבלים דקות. השבלים (כסמל לכל גידולים) הם עיקר הענין כי מזינות אדם ובהמה. האדם אוכל גרגרים בלבד, הבהמה אוכלת גרגרים גם באיכות נמוכה ואוכלת הקשים והמוץ (קליפות הגרגרים). רוח הקדים, **[שכל טוב (בובר)]** שהוא קשה מכל הרוחות ... ואפילו מרגליות שבים מרקבת בו, גורמת לגרגרים מצומקים שאינם מזינים לאדם ולבהמה ואינם טובים לזריעה, כך אין התחדשות עתיידת. מחסור בגרגרים, קשים ומוץ שדופים ממעטים מזון מבהמה.

[שכל טוב (בובר)] (בר' מקץ מא,ו) ושריפת קדים. שלקו במכת שדפון מרוח קדים שהוא קשה מכל הרוחות שהוא חם וחזק, שנא' (שמות בשלח יז, כא) **ברוח קדים עזה**, (יונה ד ח) **רוח קדים חרישית**, (תהלים מח ח) **ברוח קדים תשפר אגנות תרשיש**: ואמר רבא בשעה שהיא מנשבת משתקת כל רוחות שבעולם. ואמר רב אשה מפלת בו כו', ואפילו מרגליות שבים מרקבת בו. ור' יוחנן אמר _____, א"ר יצחק ושלשתן מקרא אחד דרשו, שנאמר **(הושע יג טו) יבוא קדים רוח ה'** **ממדבר עזה ויבוש מקורו וינתרב מעינו הוא ישפה אוצר פלגלי חמדה**; **מקורו** ... **וינתרב מעינו**, ... **הוא ישפה אוצר פלגלי חמדה**: זו מרגליות שבים:

(הושע יג טו) יבוא קדים ... **יבוא קדים** – מונח תרסא מרמזו ללפחות שני למודים בתפקיד תרסא שעורים, חציצין, מחיצין. רוח ה' – קדמא ואולא מרמזו ללמוד כלל כלשהו בכתוב, **יבוא קדים רוח ה'** – תרסא קדמא ואולא עשוי לרמז לכלל מסוג בנין אב. **ממדבר עזה** – מונח רביע מרמזו ללפחות ארבעה למודים, ואז קדמא ואולא עשוי לרמז לתפקיד כעין מדת מכלל ופרט, מונח רביע עשוי לרמז לפרט **(הושע יג טו) ממדבר עזה ויבוש מקורו וינתרב מעינו הוא ישפה** – רביע ... זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים (כאן בין אתנח לסלוק) בתפקיד דבר עצמתי מאד, העשוי להיות מקור לדרשת **[שכל טוב (בובר)]** רוח קדים שהוא קשה מכל הרוחות שהוא חם וחזק. **(הושע יג טו) ויבוש מקורו וינתרב מעינו הוא ישפה** – זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים (כאן בין אתנח לסלוק) בתפקיד היקש, דבר החוזר וקורה, **היקש**: מסקנה רוח המשסה מרגליות שבים ומרקבתן לא כל שכן שתיבש תבואות שעל הארץ, שלא תצלחנה למאכל ולזריעה.

תפקיד דבר החוזר וקורה מתואר מתואר ב-**[ילקוט שמעוני ירמיהו רמז ש] (ירמיהו יח,יז) ברוח קדים אפיצם לפני אויב ערף ולא-פגים אראם פנים אידם: ס** או כעין כלל ופרט שנושאו הוא דרך היפרעות ה' מרשעים בדורות שונים. **[ילקוט שמעוני ירמיהו רמז ש] (ירמיהו יח,יז) ברוח קדים אפיצם לפני אויב ערף ולא-פגים אראם פנים אידם: ס** **(ירמיהו יח,יז) ברוח קדים אפיצם**, כתיב **(שמות בשלח יז, כא) וינולך ה' את-לבים ברוח קדים עזה בעזה שברוחות**, וכן אתה מוצא שלא נפרע הקדוש ברוך הוא מדור המבול ומאנשי סדום אלא ברוח קדים שנאמר **(איוב ד,ט) מנשמת אלוה יאבדו אלו דור המבול (איוב ד,ט) ומרוח**

ב"ה טוב טעם ודעת לנדתי (ט"ו) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשקפה: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשט – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דוגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בר"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מועט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

אפו יקלי: אלו אנשי סדום, וכן אתה מוצא באנשי המגדל שלא נפרע הקדוש ברוך הוא מהם אלא ברוח קדים שנאמר (בר' נח יא,ח) וַיִּפֶן ה' אֹתָם ואין הפצה אלא רוח קדים שנאמר (ירמיהו יח,יז) פְּרִיחֵי קָדִים אֶפְיָצִם, וכן אתה מוצא שלא נפרע הקדוש ברוך הוא מעשרת השבטים אלא ברוח קדים שנאמר (הושע יג טו) כִּי הוּא גַן אֲחִים יִגְרֵא יְבֹאוּ קָדִים רִיחֵי ה', וכן אתה מוצא שלא נפרע הקדוש ברוך הוא מצור אלא ברוח קדים שנאמר (יחזקאל כז,כו) רִיחֵי הַקָּדִים שָׁבְרוּ בְּלֵב יָמִים. וכן אתה מוצא שאין הקדוש ברוך הוא עתיד ליפרע ממלכות עליזה אלא ברוח קדים שנאמר (תהלים מח ח) בְּרוּחַ קָדִים תִּשְׁפֹּר אֲנִיחֵי תְּרַשִּׁישׁ: וכן אתה מוצא שאין הקדוש ברוך הוא עתיד ליפרע מן הרשעים בגיהנם אלא ברוח קדים שנאמר (ישעי' כז,ח) הִנֵּה בְּרוּחִי הַקֹּדֶשׁ בְּיָמֵי קָדִים, וכתביב (ישעי' לג) כִּי יִעָרְפוּ מֵאֲתָמוֹל תִּפְסָהּ: (בר' מקץ מא,ו) **צִמְקוֹת** – טפחא בתפקיד שנוי המרמז לדרשות הבאות

(בראשית רבה פ"ט) **בר' מקץ מא,ו) צִמְקוֹת אֶחְרֵיהֶן**. בשעה שהשנים רעות גופן שלבריות מעלה חטטין. (מדרש הגדול) **בר' מקץ מא,ו) צִמְקוֹת אֶחְרֵיהֶן**. שבשעה שהיוקר הווה השער (תורה שלמה הע' כ"ו) הגופות והענפים נקראים שער. (ערוך ע' סער ג') צומח שלא בטובתו. לכך נאמר צמחות אחריהן. (בר' מקץ מא,ו) **אֶחְרֵיהֶן** – סלוק כמגביל שנות הרעב כדרשת (בראשית רבתי עמוד 192) **צִמְקוֹת אֶחְרֵיהֶן**. אינו אומר עולות אלא צומחות, כשנרמז לו ששני רעב יצמחו אבל לא יעלו וכן היו, כיון שגמרו ב' שנים ירד יעקב למצרים ונתכלה הרעב לרגלו.

בראשית מקץ מא,ח: ויהי בפקדו והפעם רוחו וישלח ויקרא את כל חרשמי מצרים ואת כל חקמיה ויספר פרעה להם את חלמו ואין פותר אותם לפרעה:

(בר' מקץ מא,ז) **וַיְהִי בַּבֶּקֶר וַהֲפָעַם רוּחוֹ** – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני למודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלמודים מוציא מהפשט. (שני למודים) (למוד א) לגבי פרעה (בר' מקץ מא,ח) **וַיְהִי בַּבֶּקֶר** – מהפך פשטא, מוציא מהפשט (מדרש אגדה (בבור)) (בר' מקץ מא,ח) (פרעה) זה שידע החלום כתיב ביה **וַהֲפָעַם רוּחוֹ**, **וַהֲפָעַם**, שידע החלום ושכח הפתרון, שהראוהו בחלום. (למוד ב) **ב"ר פר' פט [שכל טוב (בבור)] (בר' מקץ מא,ח) ... א"ר יוחנן כל חלום שהוא סמוך לבקר מיד בא בקרוב, שכן חלום פרעה סמוך לבוקר היה, ולפיכך בא לבקרו, (בר' מקץ מא,ח) וַהֲפָעַם רוּחוֹ** – מונח מרבה למודים לפי תפקיד זקף-קטן לגבי יוסף (למוד א) (מדרש אגדה (בבור)) (בר' מקץ מא,ח) ד"א הכא כיון שבאו ליתן גדולה ליוסף שהוא אחד כתיב ביה (בר' מקץ מא,ח) **וַהֲפָעַם** (למוד ב) **ב"ר פר' פט [שכל טוב (בבור)] (בר' מקץ מא,ח) ... א"ר יוחנן (כל חלום) ... שהוא מבערב הוא מתאחר, אפי' עד כ"ב שנה, כחלומו של יוסף:**

(בר' מקץ מא,ח) **וַיִּשְׁלַח** – רביע מרמז לארבעה למודים שנסמנם בתוך המקור הבא. (בראשית רבה (וילנא) **מקץ פר' פט סימן ו**) (למוד א) **וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא** וגו', ר' יהושע דסכנין בשם רבי לוי פתרין היו אותו אלא שלא היה קולן כנס באזניו, (למוד א,א) שבע פרות הטובות שבע בנות אתה מוליד, (למוד א,ב) שבע פרות הרעות שבע בנות אתה קובר, (למוד א,ג) וכן אמרו שבע שבלים הטובות שבע מלכיות אתה מכבש, (למוד א,ד) שבע שבלים הרעות שבע אפרכיות מורדות בך, הה"ד (משלי יד,ו) **בְּקִשְׁלֵיץ חֲקֵמָה וְאֵוִן**, אלו חכמי פרעה וחרטומי מצרים, (משלי יד,ו) **וְדַעַת לִנְבוֹן נָקֵל**: זה יוסף, (למוד ב,א) ד"א (מא,ח) **וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא**, להודיעך שכל אומה ואומה שהיא עומדת בעולם מעמדת לה ה' חכמים שישמשו אותה ולא עוד אלא נתן בה הקדוש ברוך הוא שלשה דברים (למוד ב,ב) חכמה (למוד ב,ג) ובינה (למוד ב,ד) וגבורה, שכן סנחריב הרשע אמר (ישעי' יג) **בְּכַח יְדֵי עֲשִׂיתִי וּבְחֲכָמִי כִּי נִבְנִיתִי**, (למוד ג) וכשהקב"ה דן את העולם הוא נוטלה ממנה, שנאמר (עובדיה א,ח) **וְהֶאֱבַדְתִּי חֲכָמִים מְאֹדִים וְתַבְּנָה מִתֵּר עֵשׂוֹ: (עובדיה א,ט) וְסִתְּו גִּבְרֵיךָ תִּיָּגֵן**, (למוד ד) וכ"כ למה כדי שיבא יוסף באחרונה ויטול גדולה, אמר הקדוש ברוך הוא אם יבא יוסף תחלה ויפתור את החלום אין זה שבחו, יכולין החרטומים שיאמרו לו אלו שאלת אותנו כבר פתרנו אותך לך, אלא המתין להם עד שנתיעגו והוציאו את רוחו ואחר כך בא יוסף והחזירה, עליו אמר שלמה (משלי כט,יא) **כְּלֵרִיחוֹ וְיֹצֵא כְּסִיל**, אלו חכמי פרעה, (משלי כט,יא) **וְחָכְמָה בְּאֵתוֹר יִשְׁבְּחֶנָּה**: זה יוסף, שנאמר (בר' מקץ מא,ט) **אֵינֶן-נִבְּוִן וְחָכְמָה קְמוּד:**

(בר' מקץ מא,ח) **וַיִּקְרָא אֶת-כָּל-חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם** – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל חלקם לא חל ענין מסוים. (מלבי"ם) (בר' מקץ מא,ח) **וַיִּקְרָא אֶת-כָּל-חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם** היודעים בכשוף ובתולדות, ואת כל חכמיה באצטגנינות, ויספר פרעה להם את חלמו, שבאמת היה חלום אחד כמו שיתבאר, והחרטומים חשבו שהם שני חלומות, ועז"א אן ואין פותר אותם בן שהיה חלום של מלכות, שהוא חלום כולל על כל המדינה כנ"ל על ופרעה חולם והם לא פתרוהו לפרעה ר"ל שהיה חלום מלכות, רק פתרו על ענינים פרטיים, כמו שבע בנות אתה מוליד כמ"ש חז"ל:

אילת השחר (בר' מקץ מא,ח) **וַיִּקְרָא אֶת-כָּל-חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם** וגו' (פרש"י הנחרים בטימי מתים ששואלים בעצמות, צ"ב מה השייכות של אנשים אלו לדעת לפתור חלומות, ועי' במפרשים בספר דניאל ב' ב') ואין פותר אותם לפרעה. פרש"י פותרים היו אותם אבל לא לפרעה שלא הי' קולן כנס באזניו ולא הי' לו קורת רוח בפתרונם, שהיו אומרים ז' בנות אתה מוליד ז' בנות אתה קובר (מה שפתרו לו על בנות נקבות ולא על זכרים, י"ל משום שפרעה ראה בחלום פרות, והרע"ב מפרש משום שפרות זה לשון פור'). והנה בברכות (נ"ה ב') איתא כ"ד פותרי חלומות היו בירושלים פעם אחת חלמתי וכי' והלכתי אצל כולם, ומה שפתר לי זה לא פתר לי זה, וכולם נתקיימו בי לקיים מה שנא' כל החלומות הולכים אחר הפה, וכאן אצל פרעה לא נזכר שנתקיים אצלו גם פתרון זה שהחרטומים פתרו לו (ובספר חסידים אות תמ"ד כתב שהחלום הולך אחר הפה דוקא אם יהי' הפתרון מעין החלום, ועי' מושב זקנים מבעה"ת שזה הולך אחר הפה דוקא כשהפתרון מיושב אחר דעתו של חולם ופתרון החרטומים לא נתיישב על לב פרעה אשר חלם): (בר' מקץ מא,ח) **וַיִּקְרָא אֶת-כָּל-חֲרָטְמֵי** – מקף מקף כל מקף בורר בין אפשרויות משמעות. (מלבי"ם) מפרש היודעים בכשוף ובתולדות ו-**אילת השחר** מפרש פרש"י הנחרים בטימי מתים ששואלים בעצמות. מזה נבין (בר' מקץ מא,ח) **וַיִּקְרָא אֶת-כָּל-חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם** – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל חלקם לא חל ענין מסוים, היינו שחרטומים מסוימים הם בתחום מסוים ואחרים מתמעטים מתחום זה ואחרים מתמחים בתחום אחר ואז הראשונים לא בקבוצה השניה. **ואין פותר** – מקף כבורר בין אין פותר בכלל ובין יש פותרים ואין הפתרונות מתאימים לזכרון העמום של פרעה מהפתרון שראה בחלום ושראה את יוסף בחלום שאמור למנותו למשנה למלך ולא ספר עליו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות, פסק I – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגה = שכחה. פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה.

בראשית מקץ מאי: פרעה קצף על-עבדיו ויחן אליו במשמר בית שר הטבחים אתי ואת שר האפים:

(בר' מקץ מאי) פרעה קצף על-עבדיו – טפחא מונח אתנח, כטעמי (בר' א,א) פראשית פרא אלהים, שייך לקבוצת הפסוקים בתורה שאחת מתכונותיהם היא "לפעול אחדות במקום התחלקות". כעסו של פרעה הביא אליו את יוסף צדיק יסוד עולם הפועל על פרעה לגלוי אחדות הבריאה בבורא ויחידותו ניצוץ קדושה, מניצוץ הקדושה בכל מקום בבריאה (על דרך שפת אמת וישב התר"ן), העתיד להיגאל בגאולה ממצרים.

ניצוץ קדושה משירת הבריאה הממשיך לעמוד ומהוה ומחדש את הבריאה על ידו ע"י הקשר שלו לבורא בבחינת (תה' קיט,ט) לעולם ה' דְּבַרְךָ נִצֵּב בְּשָׁמַיִם: (תניא לאדמו"ר הזקן, בית הלוי (בר' ב,ב))